

Het bevestigingsstelsel van den Kolonel Dupommier.

(Vervolg van No. 7, blz. 555.)

In de beide voorgaande afleveringen heb ik getracht de inrichting van de vesting, zooals zij door den Kolonel DUPOMMIER gewenscht wordt, zoo volledig mogelijk weer te geven en ben ik met opzet daarbij wat meer uitvoerig geweest, dan strikt noodzakelijk was, omdat, waar ik mij met de geuite denkbeelden geenszins vereenigen kan, ik meende, billijkheids-halve, geen redenen achterwege te mogen laten, die de Ontwerper voor zijne inrichting of voor onderdeelen daarvan heeft aangevoerd.

Ten einde nu na te gaan in hoever de hier geschetste versterkingswijze aan de eischen voldoet, door den Schr. zelf gesteld, — nl. beveiliging te verleen en tegen eenen verrassenden of eenen stormenderhandschen aanval, of bestand te zijn tegen eenen aanval voet voor voet, — komt het mij 't meest gewenscht voor, eens te overwegen welke handelingen een aanvaller, die min of meer bekend is met de inrichting van de vesting, daartegen zou kunnen ondernemen en in hoeverre de versterkingen den verdediger in de gelegenheid stellen, die handelingen vruchteloos te doen zijn. De beide eerstgenoemde aanvalswijzen, nl. de verrassing en de gewelddadige aanval, worden, zooals ik reeds besprak, door den Schr. het meest gevreesd en daartegen is zijn systeem dan ook in hoofdzaak gericht. Voor dergelijke aanvallen verleent de nacht in 't bijzonder zijn medewerking, 't zij voor de voorbereiding en de uitvoering beide, 't zij om daarin alleen de voorbereiding te doen plaats hebben, ten einde met het aanbreeken van den dag de uitvoering daarop te doen volgen. En aangezien er bovendien in de wijze van strijden, naar gelang dit des nachts of overdag plaats heeft, een belangrijk verschil bestaat, vooral ten opzichte van de vuurwerking, zoo stel ik mij voor, bij die bespreking, ook de aanvallen dienovereenkomstig te verdeelen en elk afzonderlijk te behandelen. De voortzetting overdag van een des nachts aangevangen onderneming, reken ik hierbij tot den nachtelijken aanval te behooren.

A. Nachtelijke ondernemingen.

Wanneer wij de schets, waaruit de algemeene inrichting van de vesting blijkt (fig. 1, Pl. III), beschouwen, dan valt ons oog dadelijk op de groote *onverdedigde* intervallen tusschen de versterkte positiën van de hoofdverdedigingslijn, intervallen, die de belangrijke lengte van ± 5000 M. bezitten. Wanneer ik die terreinstrooken onverdedigd noem, dan wil

dat zeggen, dat zij niet rechtstreeks verdedigd, doch alleen door vuur bestreken worden uit de beide nevenliggende reduits, uit de teruggetrokken batterij en gedeeltelijk ook uit de beide aangrenzende ondersteuningsbatterijen.

Ook de aanvaller kan zijne opmerkzaamheid op die onverdedigde tussenruimten gevestigd hebben, en daarin aanleiding vinden, daartegen ondernemingen te beproeven. Het doordringen door de hoofdverdedigingslijn zal hem niet veel moeite kosten, want al wordt het interval *bewaakt*, zoodat de verdediger bericht ontvangt van 's vijands nadering, *weerstand* wordt in die lijn *niet* geboden. Dat ligt niet in het stelsel van den Schr. Nu is het de vraag wat de verdediger op het bericht, dat de aanvaller langs enkele wegen in een bepaald interval nadert, zal doen. Zal de achter het interval gelegen teruggetrokken batterij het vuur openen? Zoo ja, waarop zal dat vuur gericht worden? De breedte van het interval bedraagt toch bijna een uur gaans, zoodat daar doorheen wel verschillende wegen naar de vesting zullen leiden, terwijl de batterij circa 3000 M. achter de verdedigingslijn ligt. Zullen de groot-flankementsbatterijen van de beide nevenliggende reduits beginnen te vuren? Ook hier mag men vragen, hoe dat vuur geregeld zal moeten worden om in het duister op bewegende doelen, op afstanden van wellicht 2500 à 3000 M., eenige kans van uitwerking te hebben. En zullen de ondersteuningsbatterijen, die eveneens vuur in het interval kunnen brengen, onder gelijke ongunstige omstandigheden nog meewerken om den aanvaller met vuur te bestrijden?

Het antwoord op die vragen kan niet twijfelachtig zijn. Bij gebrek aan gegevens omtrent richting en afstand, kan van dit nachtelijk vuur op bewegende doelen geen uitwerking verwacht worden.

Ik geloof dan ook, dat, al doen de genoemde batterijen haar uiterste best, zij er onmogelijk in slagen kunnen den vijand het doordringen te beletten; door een enkelen toevalstreffer kunnen zij hoogstens eenige aanvallers buiten gevecht stellen.

Maar zal de mobiele macht in de vesting, de algemeene reserve, geen poging kunnen doen om den inmiddels doorgedrongen vijand terug te werpen? Vooreerst is, meen ik, in Schr.'s stelsel, zoo'n mobiele algemeene reserve in de spervesting niet aanwezig; maar ten andere, aannemende dat over deze wel beschikt kan worden, dan is het zeer de vraag of deze gedurende den nacht ten aanval zal oprukken, en zoo ja, in welke richting? De aanvaller zal zeer zeker, bij een dergelijke nachtelijke onderneming, zich niet tegen één doch tegelijkertijd tegen meer intervallen richten. Onmogelijk is het voor den verdediger te weten, waar de kleine afdeelingen, die langs de verschillende wegen, de zwakke bewakingstroepen teruggedrijven, door grootere gevolgd worden. Waarheen zal de reserve zich dan richten? Zich splitsen zou schromelijke gevolgen na zich kunnen sleepen. 't Zal daarom voor eenen verdediger, die door de inrichting van de vesting in zoodanige moeilijke positie is gekomen, wellicht zaak zijn om te trachten zich gedurende den nacht in zijne

positiën te handhaven om eerst met het aanbreken van den dag en dan gesteund door de verschillende batterijen, die 's nachts niet konden meewerken, te beproeven den ingedrongen aanvaller terug te werpen.

Hoe 't zij, ik geloof, dat de aanvaller gedurende den nacht zich binnen den kring van verdediging, naar believen in verschillende richtingen zal kunnen bewegen, zich tegen de teruggetrokken batterijen en tegen de ondersteuningsbatterijen kan keeren en deze kan omsingelen en zich verder meester kan maken van den wal en het bosch, die te zamen de opstellingsplaats van het mobiele geschut omringen.

De teruggetrokken batterijen zijn, hoewel omtrent de inrichting en de bewapening door den Schr. verder niets is meegedeeld, stormvrij en kunnen dus, — aangezien verrassing in deze onderstelling uitgesloten is, — niet genomen worden; wel kan de aanvaller een zoodanige opstelling innemen, dat de bediening van de op den open wal opgestelde vuurmonden, met het aanbreken van den dag, in hooge mate gehinderd, en de werking van die batterijen dus aanmerkelijk verminderd wordt. De ondersteuningsbatterijen zijn niet stormvrij, slechts door eene palisadeering omgeven, zoodat ze aan eene overmachtige vijandelijke afdeeling in handen moeten vallen.

De mogelijkheid is alzoo niet uitgesloten, dat met het aanbreken van den dag, de aanvaller in dat vak van de stelling, waar hij succes wenscht te verkrijgen, met een gedeelte van zijn troepen front maakt tegen de kern-enceinte, met een ander deel de teruggetrokken batterijen bezig houdt en in uitwerking hindert, verder met een afdeeling de opstellingsplaats voor de mobiele artillerie in bezit houdt, terwijl eindelijk nog een troepenmacht, waarbij zich in hoofdzaak de meegevoerde veldartillerie bevindt, tegen de keel van een der reducts optreedt, dat vóór den aanval in 't bijzonder is aangewezen.

Dat onder dergelijke omstandigheden, de toestand van de aangevallen versterkte positie uiterst kritiek is, behoeft geen betoog en met haar val is die van de geheele vesting tevens beslist.

En welke zijn nu de oorzaken, waardoor een aanvalsonderneming op de geschetste wijze *kan* verlopen? Zij bestaan m. i. bijna uitsluitend daarin, dat de intervallen te groot zijn, niet versterkt worden en onverdedigd blijven.

Nu was het, dunkt mij, niet eens noodig dat de aanvaller zich bij zijn nachtelijke onderneming naar het inwendige van de vesting keerde; hij had zich er toe kunnen bepalen om, zoo mogelijk onbemerkt, te naderen in de keel van de niet stormvrije beschermingsomwalling met het doel zich van deze bij verrassing meester te maken. In het handgemeen, dat tengevolge hiervan bij die omwalling plaats vindt, kan het reduit, uit vrees van eigen troepen te treffen, niet medewerken. Is eenmaal die omwalling in des aanvallers bezit en hebben de haar verdedigende wachten, piketten en het gros zich teruggetrokken, dan kan de aanvaller zich achter haar dekken tegen het vuur dat alsdan door het reduit zal worden afgegeven. Inmiddels kunnen andere afdeelingen

van den aanvaller, nadat deze eerste onderneming gelukt is, ter versterking naar de omwalling oprukken en communicatiën naar achteren, door de gracht en de versperringen heen, gereed maken.

De Schr. neemt dan ook terecht de mogelijkheid aan, dat de beschermingsomwalling in handen van den aanvaller komt, echter, naar hij meent, slechts tijdelijk en wel omdat de aanvaller door het vuur uit het reduit, hierbij gesteund door dat van de ondersteuningsbatterijen, weder *spoedig* uit de veroverde positie verdreven zal worden. Dat laatste betwijfel ik ten zeerste, en waarom?

Gedurende den nacht zal het verdrijven van den aanvaller door vuur, *zeker niet* mogelijk zijn; laten wij daarom aannemen, dat bij het aanbreken van den dag, de aanvaller de omwalling in bezit heeft. Het reduit zal hem nu niet alleen het verder voorwaarts rukken beletten, maar hem, volgens den Schr., zelfs het verblijf op den wal en in de grachten onhoudbaar moeten maken. Daartoe zal het reduit zijn vuur openen, nl. infanterie-, mitrailleur-, kanon- en mortiervuur, doch geheel van den open wal. De aanvaller evenwel, die de *meer dan 1500 M. lange* en het reduit *omvattende* omwalling in bezit heeft, is in staat door een overmachtig geweervuur (wel 1800 geweren kunnen zeker in werking worden gebracht) alle vuurwerking aan het reduit te ontnemen, daar de omwalling hooger is dan de vuurlijn van het reduit en bijna alle opstellingen geëfileerd of in den rug genomen worden, en zulks op afstanden van 150 à 300 M.!! (zie fig. 2, Pl. III).

De Schr. kan toch niet meenen, dat, wanneer het reduit op zoodanige wijze onder vuur wordt genomen, er sprake van kan zijn dat snelvuurgeschut, mitrailleurs of mortieren in batterij worden gebracht en, zoo dit al mocht kunnen, dat dan aan het vuur, door die vuurmonden onder deze omstandigheden afgegeven, eenige waarde kan worden toegekend?

Evenwel zullen de ondersteuningsbatterijen, volgens den Ontwerper, haar medewerking verleen, om den aanvaller het verblijf op de beschermingsomwalling onmogelijk te maken. Die batterijen liggen echter op ± 2000 M. *achter* het reduit, de omwalling op nog geen 150 M. er *voor*, zoodat, met de gewone spreiding, dat vuur reeds gevaar voor de bezetting van het reduit kan opleveren; met de oorlogsspreiding zal dit gevaar evenwel nog veel grooter zijn. Daar komt nog bij, dat het vuur van de ondersteuningsbatterijen geleid behoort te worden uit een pantserkoepel, geplaatst op de beschermingsomwalling, welke thans in handen van den aanvaller is, zoodat ook uit dien hoofde gevaar voor het reduit kan ontstaan.

Hoe het zij, ik geloof dat de hulp van de ondersteuningsbatterijen, — als deze al geen nadeel voor het reduit oplevert — zeker niet in staat is de omwalling door den aanvaller te doen ontruimen. Deze wordt dus niet alleen niet teruggedreven, maar heeft zelfs zoodanig overwicht op den verdediger, dat deze laatste bijna buiten staat is vuur af te geven.

Daar het grachtsflankement van het reduit van den *open wal* moet

geschieden, kan daarvan eveneens slechts weinig nut worden verwacht, zoodat de aanvaller in staat is op eenigerlei wijze de stormvrijheid op te heffen. Het reduit, het eenige stormvrije werk der hoofdverdedigingslijn, kan dus langs dezen weg ten val worden gebracht.

Welke is nu de oorzaak, dat ook tegen een onderneming als de daareven beschrevene, de vesting zoo weinig weerstand biedt? M. i. bestaat deze daarin, dat de Schr. over het hoofd heeft gezien, dat een stormvrij werk als het reduit, dat voor de veiligheid van de stelling heeft te waken, een ruim en vrij schootsveld dient te bezitten, en verder dat aan den vijand op het terrein daaromheen, binnen dat schootsveld, zoo weinig mogelijk dekking mag worden aangeboden. In dit ontwerp nu heeft het reduit een *zeer beperkt* schootsveld en bovendien wordt aan den aanvaller niet alleen een goede dekking aangeboden, maar eene die het reduit zelfs beheerscht.

De Schr. heeft zich tot deze — laat ik maar zeggen — fout laten verleiden door den wensch om het reduit voor den vijand onzichtbaar te doen zijn, en deze kwam gedeeltelijk weer voort uit de zucht om bekleede escarpen te bezigen, die zooveel mogelijk aan het oog en dientengevolge ook aan het juist gericht vuur moesten onttrokken worden. Die zucht was een miskennis van den vooruitgang van de artilleriewetenschap, zooals ik op blz. 547 aantoonde, een miskennis, die zich nu wreekt door naar een dwaalweg te leiden van verkeerde fortificatorische constructiën.

En had het grachtsflankement nu nog maar uit gedekte ruimten plaats, dan was de stormvrijheid nog zoo eenvoudig niet op te heffen, doch nu de Schr. daarvoor juist den open wal gekozen heeft, nu blijkt het dat de aanvaller in staat is, dat flankement onmogelijk te maken.

Er is nog eene andere constructie door den Schr. bij zijne voorstellen toegepast, die bij eenen verrassenden aanval ook de schromelijkste gevolgen na zich kan slepen, nl. de inrichting van schuilplaatsen onder de keel van het reduit ten behoeve van het gros der bezetting van de beschermingsomwalling (zie fig. 2 bij S). Wanneer het den belegeraar door een aanval (schijn of wezenlijken) gelukt, dit gros naar den wal te doen oprukken en wanneer eene kleine afdeeling pioniers, die zich in het nachtelijk duister in de nabijheid heeft weten te verbergen, van die gelegenheid gebruik maakt om in die verlaten schuilplaatsen door te dringen, aldaar een mijnlading te plaatsen en te ontsteken, dan kan in de keel van het reduit een belangrijke bres worden gevormd, een paniek kan ontstaan en zonder veel opofferingen kan de aanvaller in staat zijn, zich van het reduit en dus van de versterkte positie meester te maken.

Maar behalve de plaatsing van deze afwachtingsverblijven aan de escarpzijde van de reduitgracht, komt mij ook de ligging van de schuilplaatsen voor de piketten, nl. aan de contrescarpzijde dier gracht, minder oordeelkundig gekozen voor. Het verkeer tusschen gros, piketten en wachten heeft dientengevolge toch gedeeltelijk plaats door de grachten van het reduit en nu acht ik, bij een stormvrij

werk in 't algemeen, het niet geraden om de grachten voor gemeenschap van eigen troepen te gebruiken. De waakzaamheid van de posten op den wal en in de flankinrichtingen vermindert er aanmerkelijk door. Is de gracht als gemeenschap verboden of als zoodanig niet in gebruik gesteld, en worden daarin troepen of enkele personen ontdekt, dan zijn dat per se vijanden, waarop gevuurd kan worden. In tegengesteld geval, wanneer herhaaldelijk troepenbeweging in de gracht plaats heeft, dan is het onderkennen van vriend en vijand uiterst moeilijk, waarvan het gevolg kan zijn dat men òf op eigen troepen vuurt, òf, uit angst daarvoor, de vijandelijke afdeeling laat passeeren en zoo de verrassing in de hand werkt.

Hoewel zeer zeker het verloop van nog eenige andere nachtelijke ondernemingen zou kunnen worden geschetst, zoo blijkt m. i. uit het vorenstaande reeds voldoende, welke de zwakke zijden van het bevestigingsstelsel te dien opzichte zijn.

(Slot volgt).

Afdeelingen wielrijders en eenige ideeën daaromtrent in België, Frankrijk en bij ons.

In „Het Militair Weekblad” van 17 November 1898 stond onder de rubriek „Buitenlandsche berichten” o. a. het volgende vermeld:

België. Bij het regiment Karabiniers is weer eene gewone compagnie veranderd in eene compagnie wielrijders, zoodat nu bij het 3^e en het 4^e bataljon de 4^e compagnie, zoowel wat kader als wat soldaten betreft, geheel is samengesteld uit wielrijders.

Later, wanneer over de noodige goed geoefende wielrijders en over de noodige opvouwbare rijwielen zal kunnen worden beschikt, zullen ook bij het 1^e en het 2^e bataljon de 4^e compagnieën uitsluitend door wielrijders worden gevormd. ¹⁾

De „Belgique militaire”, dit vermeldende, brengt in herinnering, dat bij bovengenoemd regiment in 1894 eene sectie wielrijders werd gevormd, in 1896 een peloton aan de herfstmanoeuvres deelnam, kort daarna elk der 4 bataljons over eene sectie beschikte en in 1897 deze sectiën, tot eene compagnie van 125 wielrijders vereenigd, onwaardeerbare diensten bewezen.

Het is nu dus niet alleen meer Frankrijk, dat als groote militaire mogendheid ons het voorbeeld geeft door de oprichting zijner 25 compagnieën wielrijders, ook onze zuidelijke nabuur, het kleine België, gaat ons voor en neemt de wielrijdercompagnieën in hare organisatie op.

Wanneer zullen ook wij eens volgen?

Of moet onherroepelijk eerst ook Duitschland voorgegaan zijn?

Waarom maken wij geen gebruik van dit hulpwapen „par excellence” voor onze zwakke cavalerie, die, door hare geringe sterkte, een flinken steun juist zoo dringend noodig heeft tegen de overmachtige ruitery onzer eventuëele tegenstanders?

En is er één land in Europa, dat zich zoo bij uitstek leent voor het gebruik van militaire wielrijders als ons vaderland, zóó vlak, zóó doorsneden van goede wegen, waar bijna alle terreinen hun optreden zoozeer in de hand werken?

Zelfs geen proeven worden bij ons te lande met de wielrijders in afdeelingen genomen, ondanks de gunstige rapporten, die van alle zijden uit het buitenland over dergelijke proeven tot ons komen.

¹⁾ Dit is op het oogenblik reeds geschied.

Al spreekt ook punt 1 van het „Voorschrift betreffende het Rijwiel en de Wielrijdersoefeningen bij de Infanterie” over het gebruik van wielrijders in afdeelingen ¹⁾, punt 8 maakt hun optreden als zoodanig, practisch, tot eene illusie ²⁾.

Zijn het de onkosten, die ons beletten van deze nieuwe wapensoort partij te trekken?

Volgens de berekening in ons artikel in de laatste aflevering van den jaargang 1898 van „De Militaire Spectator” zou, bij de daar aangegeven organisatie het totale bedrag voor 4 compagnieën niet meer dan f 80.000 verhooging van het jaarlijksch budget van oorlog met zich voeren, een bedrag toch waarlijk niet te hoog, waar zulke enorme voordeelen daarvoor kunnen worden verkregen.

Zooveel te eigenaardiger lijkt ons daarom eene opmerking van VERO in zijne brochure: „Beschouwingen omtrent eene wettelijke regeling van Legervorming, enz”. Daar toch rekent de ontwerper eener nieuwe legerorganisatie de uitgaven voor militaire wielrijders, zonder verdere motieven, onder de rubriek „onnutte posten” (blz. 4).

Des te opmerkelijker is bovengenoemde uiting omdat VERO zelf beweert, dat onze weinige cavalerie onvoldoende is tot bewaking onzer grenzen en tot dekking der mobilisatie en dat het zeker is „dat iedere vijand, wie „dan ook, daarvan gebruik zal maken om onze grenzen zoo spoedig „mogelijk over te trekken en te trachten de mobilisatie van ons leger „te beletten of minstens te bemoeilijken, wel wetende welk groot belang „wij daarbij hebben; het is eenvoudig eene kwestie van to be or not „to be”.

Hoewel wij het ons tot een groote eer rekenen het volmaakt met zoo'n oud-officier te mogen eens zijn, dat onze geringe cavalerie dringend door *geoefende* troepen *onmiddellijk* moet gerugsteund worden, gelooven wij toch van meening te moeten verschillen over de wijze, waarop dit zou kunnen geschieden.

Zou men uitstekend geoefende, overmachtige vijandelijke cavalerie, die bovendien zeer spoedig zal gevolgd worden door goed geoefende compagnieën infanterie, reeds in vreedstijd op verhoogde sterkte gebracht, kunnen tegenhouden door onze zwakke ruitery te doen steunen door enkele weinig geoefende landweercompagnieën, waaraan nog vrijwillig kader moet worden toegevoegd, nog daargelaten of die troepen wel zoo in enkele uren vereenigd zullen kunnen worden?

¹⁾ Zij *kunnen* ook gebezigd worden voor den veiligheids- en verkenningdienst en, al of niet in afdeelingen vereenigd, tot het uitvoeren van bijzondere opdrachten.

²⁾ Bij voorkeur worden de miliciens-wielrijders der jongste lichten voor den ordonnans- en wielrijdersdienst bij mobilisatie aangewezen. De overigen worden als gewone combattanten bij de compagnieën ingedeeld, om c. q. ter vervanging of aanvulling der als ordonnansen bestemde wielrijders of ter uitvoering van bijzondere opdrachten te worden aangewezen.

Wij vreezen maar al te zeer, dat dit eene illusie zal blijken te zijn. Dan gelooven wij, dat er oneindig veel meer kans bestaat het doel te bereiken door partij te trekken van die, door VERO als onnut gequalificeerde, militaire wielrijders, echter reeds in vreedestijd in compagnieën georganiseerd en geoefend, gewend om met de cavalerie op te treden, die oogenblikkelijk met haar kunnen uitrukken, haar onmiddellijk rugsteunen en daardoor haar defensief vermogen buitengewoon zullen vergrooten, geen „schutterij” alzo, maar geoefende troepen tegenover de geoefende der tegenpartij, afdeelingen, die hare sterkte als 't ware zullen verdubbelen door hare snelle verplaatsbaarheid.

Zooals reeds uit meergemeld artikel in „De Militaire Spectator” gebleken is, stelden wij ons voor, dat de organisatie eener compagnie wielrijders als volgt zou kunnen zijn:

- 1 kapitein;
- 3 luitenants; ¹⁾
- 1 vaandrig ¹⁾ (of reserve-luitenant);
- 1 sergeant-majoor;
- 1 fourier;
- 1 rijwielhersteller;
- 8 sergeanten (miliciens inbegrepen);
- 12 korporaals (idem);
- 3 hoornblazers;
- 100 man (verminderd met het militiekader) vredessterkte;
- 200 id. (idem) oorlogssterkte.

In zijn laatste werk: „L'infanterie cycliste en campagne” geeft de alom bekende Fransche Kapitein GÉRARD de volgende organisatie voor eene dergelijke compagnie aan:

- 1 kapitein-commandant;
- 1 kapitein-ondercommandant;
- 4 luitenants;
- 200 wielrijders-combattanten (gegradueerden inbegrepen);
- 1 chef-rijwielhersteller;
- 4 rijwielherstellers.

De Belgische compagnie wielrijders is in vreedestijd geheel georganiseerd als eene gewone compagnie infanterie, echter is een kapitein-ondercommandant aan den compagnies-commandant toegevoegd.

Volgens onze bescheiden meening is de tweede kapitein vrijwel overbodig, ja, zelfs niet wenschelijk, met het oog op de éénhoofdige leiding, terwijl ons ook de indeeling van 5 rijwielherstellers bij eene afdeeling van ± 200 wielrijders wel wat ruim voorkomt. ²⁾ Wij gelooven echter, dat bovengenoemd werk van den Kapitein GÉRARD eene zeer belangrijke bijdrage is tot de literatuur over het militaire wielrijden.

¹⁾ Beter nog waren: 4 luitenants of 3 luitenants en 1 sergt.-majoor, dd. luitenant te velde.

²⁾ Bovendien kunnen rijwielherstellers als miliciens bij de compagnieën worden ingedeeld.

Door eene studie op de kaart ¹⁾ in aansluiting aan eene analoge, reeds bestaande, over cavalerie, tracht hij, in verband met zijne opgedane ondervinding in de practijk, zooveel mogelijk zuiver vast te stellen de plaats, die de militaire wielrijders in de moderne legers moeten innemen.

Het is niet alleen een pleidooi voor, maar ook eene waarschuwing tegen overschatting van, hunne werkzaamheid.

Hunne voordeelen resumeert hij in het kort als volgt:

„Wij hebben eene compagnie wielrijders zien optreden als hulpwapen van eene onafhankelijke cavaleriedivisie.

„Heeft zij deze, ook maar een enkel oogenblik, in hare bewegingen belemmerd? Heeft zij haar diensten bewezen:

A. „In het kantonnement en op bivak: Door de onmiddellijke beveiliging, zoowel bij nacht als bij dag op zich te nemen en het weerstand biedend gedeelte der voorposten uit te maken;

B. „Gedurende den marsch als weerstandbiedend gedeelte van voor- of achterhoede;

C. „Waar in de nabijheid des vijands voor de cavalerie gevaarlijke terreingedeelten als accessen e. a. moesten worden doorgetrokken, als snel verplaatsbaar bruggenhoofd;

D. „Gedurende het gevecht als grondslag der bewegingen, als offensief en defensief steunpunt;

E. „Bij de vervolging tot het breken van den laatsten weerstand des vijands, bij den terugtocht als krachtigen steun tot de dekking daarvan;

in 't algemeen, heeft zij den dienst der cavalerie verlicht?

„Dat zijn de vragen, die men zich moet stellen.

„De studie gemaakt op de kaart — niet naar eene speciaal voor het doel uitgedachte onderstelling, maar naar eene bestaande — antwoordt bevestigend.

„Dus blijft ons nog de practijk over.

„Laten de groote manoeuvres van 1896 en '97 het antwoord daarop geven.

„Men vrage den cavalerie-officieren van de brigade en de cavaleriedivisie, waarbij de compagnie wielrijders in 1896 en '97 is ingedeeld geweest. Men vrage den generaals, die hen aan het werk hebben gezien.

„Hun antwoord is niet twijfelachtig.

„Oefent regen ook ongunstigen invloed uit op den marsch eener afdeeling wielrijders?

¹⁾ Op dergelijke wijze werd door ons getracht in de laatste aflevering van „De Militaire Gids”, jaargang 1897, het nut aan te toonen, dat eene compagnie wielrijders kan afwerpen (slechts sommige gevallen werden behandeld), door eene imaginaire compagnie in te voeren bij de manoeuvres in Overijssel, naar aanleiding der daaromtrent verschenen Verslagen, Rapporten en Memoriën.

„In 1896 veertien dagen manoeuvres, 14 dagen regen en geen oog-
„blik oponthoud.

„Zijn de van de manschappen gevorderde diensten buitengewoon af-
„mattend?

„Zij zijn het minder, dan die van den gewonen infanterist.

„Vraag slechts aan de manschappen der compagnie van proefneming
„of zij opnieuw deel willen uitmaken eener compagnie wielrijders. Al-
„len, zonder uitzondering, zullen aan de roepstem gehoor geven.

„Men heeft wel eens gezegd, dat het voldoende was spijkers op de
„wegen te strooien om den opmarsch eener wielrijdersafdeeling te be-
„letten.

„Dit moge twee jaar geleden misschien waar geweest zijn, tegen-
„woordig, met den nieuwen ondoordringbaren luchtband, dien ik lang-
„durig beproefd heb, kan men ze er mee bezaaien, de spijker is geen
„hindernis meer voor den militairen wielrijder”.

Zeer belangwekkend, vooral voor ons, met het oog op de reeds boven
aangehaalde bepalingen in ons Voorschrift op het Rijwiel, zijn zijne
beschouwingen over de wijze van opleiding van afdeelingen wielrijders:

„Zeker is, dat men de elementen tot het vormen dier compagnieën
„niet aan de cavalerie moet ontleënen; wat wij voor alles hebben moe-
„ten zijn infanteristen, uitstekende schutters, opgeleid volgens de re-
„gelen van de tactiek der infanterie, vervolgens vertrouwd gemaakt met
„die der cavalerie en die hunne gevechtsregelen ontleenen aan eene spe-
„ciale tactiek afgeleid zoowel uit die van het eene als van het andere wapen.

„De infanterie zal dus natuurlijk de bron zijn, waaruit men de noodige
„elementen zal moeten putten, die daarna zullen moeten worden geor-
„ganiseerd en vervolgens toegevoegd aan regimenten cavalerie op de-
„zelfde wijze als ook de artillerie hare rijdende batterijen organiseert
„en ze vervolgens bij de cavalerie-divisiën indeelt.

„Het zou b.v. *eene groote fout zijn, die compagnieën bij een regiment
„infanterie op te richten en hen er voortdurend bij te laten.* Ver van
„de cavalerie, niet gewoon aan hare tactiek, zonder verband er mede,
„zou men er zich aan blootstellen hen aan hun ware rol onttrokken
„te zien; in plaats van geleid te worden door het grondbeginsel, dat bij
„hunne oprichting moet voorzitten en dat zoo volledig mogelijk wordt
„uitgedrukt door de woorden „hulpwapen der cavalerie”, zou men zien
„hoe zij „voor cavalerist zouden spelen” bij de oefeningen der infanterie,
„verkenningen uitvoeren in een minimum van tijd, e. d. een rol te
„kinderachtig om over te spreken.

„En als dan eenmaal de groote dag gekomen zou zijn, zouden die
„compagnieën wielrijders stom van verbazing zijn, als zij zagen, dat zij
„tot nu toe eigenlijk maar „soldaatje gespeeld” hadden en dat de werk-
„kring, dien men hun in vreedstijd gegeven had, de hunne niet was. En
„op dat oogenblik zou men van hen eischen een rol te vervullen, die
„hun tot nu toe vreemd gebleven was? En op dat oogenblik zou men
„willen, dat die beide wapens, cavalerie en wielrijders, elkaar leerden

„kennen, dat die wederzijdsche achtung ontstond, die de basis is voor „hunne kracht, waar zij gezamenlijk moeten optreden? En op dat „oogenblik zou men hen aan elkaars tactiek willen leeren wennen, aan „den wielrijder willen leeren hoe hij nu moet optreden en aan den „cavalerist hoe hij van dit nieuwe hulpwapen partij kan trekken? Het „ware dan werkelijk beter geene afdeelingen wielrijders te hebben, dan „ze volgens dergelijke verkeerde ideeën te organiseeren.”

Men doe dus het een of het ander. Of wel men zie van het gebruik van wielrijders in afdeelingen geheel af, of wel men organiseere compagnieën, die *wel* uit de infanterie worden gerecruteerd, doch *niet* per infanterieregiment geoeffend, die geheel afgescheiden worden opgeleid om later en zelfstandig en met de cavalerie gezamenlijk te leeren optreden. In ons polderterrein zijn wij dan bovendien nog in de gelegenheid hen, bij absoluut gemis aan cavalerie, als vervangers daarvan te gebruiken.

Nu is er nog een belangrijke vraag, die men zich moet stellen: Is eene afdeeling van 200 man wielrijders practisch bruikbaar?

De Kapitein GÉRARD beantwoordt die op de volgende wijze:

„Jawel, mits men slechts zorg drage, dat het te berijden rijwiel eene „machine zij overeenkomende met die, welke ik met dit doel heb uitgevonden en die bij de compagnie van proefneming in gebruik is geweest.

„Nee, wanneer men een rijwiel met gewoon raam (frame) gebruikt, „zelfs al is dit opvouwbaar. Het is niet voldoende, dat een rijwiel „opvouwbaar is, het moet vooral ook draagbaar zijn, hetgeen een rijwiel „met gewoon raam nooit zijn kan.

„Verder moet de machine kort zijn om de diepte van de colonne te „vermindere en zoodanig zijn ingericht, dat de wielrijder, zoowel op „de plaats als in den marsch, met de voeten den grond kan aanraken „zonder af te stijgen.

„Is niet aan dezen eisch voldaan, dan, weg met de discipline, de „orde en de samenhang in de tactische eenheid. Dan heeft men een „troep menschen bij elkaar, maar die onmogelijk in de hand te houden „zijn, waarmede het practisch onmogelijk is een ernstig doel te bereiken, „in één woord: een rollend kaartenhuis!”

Met deze opinie van den Kapitein GÉRARD kunnen wij ons niet geheel vereenigen.

Waarom zou een rijwiel met gewoon frame, mits opvouwbaar, minder draagbaar zijn, dan dat van het model GÉRARD?

Het voordeel, om direct met het wiel tusschen de beenen te kunnen vuren, lijkt ons ook niet zo groot toe en kan de man in dat geval even goed afspringen en het wiel tegen het lichaam plaatsen. Dit geldt toch slechts voor het afgeven door de afdeeling van enkele schoten op cavalerie; in elk ander geval blijft men niet in zijn volle lengte midden op een weg staan om vuur af te geven. Volmaakt juist is het natuurlijk, dat het, met het oog op ongevallen, goed is, wanneer de man onmiddellijk

met beide voeten den grond kan aanraken. Om dit voordeel te kunnen bereiken, moet het wiel echter zeer laag gebouwd zijn, waaraan groote nadeelen verbonden zijn. Ten einde den noodigen afstand van trapper tot zadel te krijgen, moet dan dit laatste worden achteruit gebracht. De rijder trapt dan dus vooruit, in plaats van verticaal, hetgeen veel vermoeiender is. Dit doet zich vooral gevoelen bij langere manschappen. Om dit nadeel zooveel doenlijk te voorkomen, bouwt men dan het wiel zoodanig, dat reeds de trapas zoo dicht mogelijk bij den grond komt. Dit heeft tengevolge, dat, vooral bij oneffen wegen, de trapper in den benedensten stand, gemakkelijk den grond of de oneffenheden kan raken. Vallen of verbuiging en vastloopen van den trapper zijn hiervan het gevolg.

Beter lijkt ons daarom den gewonen bouw van het rijwiel te behouden en de compagnie te doen rijden met afdeelingen van b.v. 20 man op een 50 Meter achter elkaar.

Wij zijn het in dit opzicht volmaakt eens met de opmerking van den Kapitein VAN WAGTENDONK in zijne brochure „het toevouwbaar rijwiel”, waar hij zegt; „De grootere colonnelengte legt toch m.i. hier, waar „slechts betrekkelijk kleine afdeelingen te zamen optreden, die zich „bovendien zeer snel verplaatsen en dus elkaar in een minimum „van tijd ter hulp snellen kunnen, weinig gewicht in de schaal, terwijl „bij verrassing geen opeenhooping ontstaat, en men bij het optreden „van cavalerie op een der flanken onmiddellijk kan front maken en dan „eene colonnelinie krijgt, welke zeer geschikt is voor het afslaan van „cavalerie.”

Wel moet echter eene afdeeling strijdende wielrijders, wil zij practisch bruikbaar wezen, gezeten zijn op opvouwbare rijwielen. In dit opzicht nu zijn we hier te lande zoo gelukkig tegenwoordig ons eigen systeem te bezitten door de uitvinding van den 1ste Luitenant (nu Kapitein) VAN WAGTENDONK. Dit systeem (dat we hier als bekend veronderstellen) komt mij voor verre te staan boven een der buitenlandsche systemen. Bij behoud van het gemakkelijke model van frame, wordt door het aanbrenge van de dubbele verticale buizen het wiel niet verzwakt, doch versterkt, daar beide helften van het raam elkaar wederkeerig steunen, terwijl de stijfheid ervan toeneemt. Door het inwendige van het scharnier-systeem is dit zeer stofvrij, terwijl de bajonetsluiting, die de beide deelen verbindt eene buitengewoon snelle wijze van opvouwen toelaat. De buitenlandsche systemen met verschuifbare bus toch hebben, behalve dat door het opvouwbaar zijn het wiel zwakker wordt, nog het nadeel, dat door het losdraaien van 2 of 3 schroeven van de bus veel tijd bij opvouwen of herstellen van het wiel verloren gaat, terwijl de bus zelf òf wel door vuil en stof spoedig moeilijk gangbaar wordt, òf wel aanleiding geeft tot rammelen.

Omtrent de te gebruiken marschcolonnen en marschsnelheid zegt GÉRARD het volgende:

„Door mijne vierjarige ondervinding heb ik geleerd, dat een compagnie wielrijders zich langs de wegen kan verplaatsen in colonne met vieren, drieën, tweeën of eenen. De diepte van de marschcolonne varieert dan als volgt:

„Colonne met vieren 150 Meter. Colonne met drieën 200 Meter.
 „ „ tweeën 300 „ „ eenen 600 „

„Onder deze getallen zijn begrepen de noodige afstanden tusschen de sectiën.

„Maar bovengenoemde getallen gelden alleen dan, wanneer wordt gebruik gemaakt van eene machine als reeds boven is aangegeven.

„Gebruikt men een rijwiel met gewoon raam, dan moet men de afstanden tusschen de manschappen met 2.20 Meter vermeerderen, ten einde ieder de noodige ruimte te geven voor op- en afstijgen en om zooveel mogelijk de verwarring te voorkomen, die het minste incident in de compagnie zou kunnen doen ontstaan. Bovendien is het wiel op zichzelf reeds 30 cM. langer, zoodat dit eene dieptevermeerdering van 2.50 Meter per gelid geeft. De diepte der colonne wordt dan:

„Colonne met drieën 420 Meter. Colonne met tweeën 650 Meter.
 „Colonne met eenen 1300 Meter.” (De colonne met vieren is door hare breedte op de meeste wegen onbruikbaar; maakt men haar smaller, dan wordt het rijden te vermoeiend, bovendien is zij te fragiel).

De snelheid eener compagnie wielrijders zal als regel 12 à 15 KM. bedragen, echter kan zij in dringende gevallen tot 18 à 20 KM. worden uitgestrekt.

In het Belgische reglement ¹⁾ vindt men onder het hoofdstuk: „Projet d'Ecole du Cycliste” de volgende bepalingen omtrent laatstgenoemde punten:

- 1°. De compagnie (Peloton, Sectie, Escouade) zal zich in den regel opstellen op één gelid met zes pas tusschenruimte, bij uitzondering op twee gelederen, alsdan het tweede gelid op vier pas van het eerste, gerekend van wiel tot wiel.
- 2°. Op de wegen marcheeren de wielrijders met eenen of met tweeën, terwijl er rekening mede moet worden gehouden, dat de snelheid grooter kan zijn, en dat het materieel veel minder lijdt, op de goed berijdbare, dan op de slecht geplaveide wegen.
- 3°. De snelheid, welke wordt geregeld door den commandant van den troep, zal in normale gevallen 14 à 15 KM. per uur bedragen, zij kan echter in spoedeischede gevallen tot 20 KM. worden verhoogd (Wind, regen en slechte toestand der wegen kunnen van invloed zijn op de snelheid, die echter nooit minder dan 10 KM. per uur zal mogen bedragen).

Het Nederlandsche Voorschrift Rijwiel kent de marschcolonne met eenen, met tweeën en met vieren en de volgende snelheden:

¹⁾ Règlement vélocipédique de l'armée belge.

Matige	gang	9 KM. per uur.
Gewone	"	15 " " "
Versnelde	"	20 " " "
Snelste	"	Uitsluitend voor alleen rijdende ordonnansen, wanneer korte afstanden zoo snel mogelijk moeten worden afgelegd.

Volgens onze meening zou het aanbeveling verdienen voor afdeelingen wielrijders de marschcolonne met drieën in te voeren en die met vieren te doen vervallen.

Terwijl de marschcolonne met vieren op onze wegen practisch slechts zeer zelden toepassing zal kunnen vinden (vooral wanneer men er rekening mede houdt, dat een deel van den weg vrij moet blijven) en dan nog slechts voor zeer korten tijd, levert de marschcolonne met drieën, die op de groote wegen veelvuldig zal kunnen worden toegepast, nog dit groote praktische voordeel op, dat men, bij het passeeren van zeer tijdelijke hindernissen op den weg, wanneer men de middelste wielrijders eene halve wiellengte voor of achter de nevenlieden laat rijden, de colonne voor zoo'n kort oogenblik vrij sterk in de breedte kan samendrukken, hetgeen bij de colonne met vieren, waar de wielrijders op dezelfde hoogte rijden, slechts zeer weinig doenlijk is.

Het voortdurend veranderen der marschcolonne gedurende den marsch wordt daardoor vermeden.

De invoering van de colonne met drieën (bij gelijktijdig vervallen van die met vieren) in ons reglement zou b. v. als volgt kunnen geschieden:

Het commando „Telt u af met vieren” wordt „Telt u af met zessen”.

Verder: Van den flankmarsch met tweeën (of eenen) tot dien met drieën overgaan:

Commando „Met drieën = Marsch”.

Uitv. In iedere afdeeling van zessen begeven zich de nummers 2 door het tijdelijk inhouden (versnellen) van den gang 1 à 3 pas tusschenruimte links en op eene halve wiellengte achter de nummers 1. De nummers 3 begeven zich door het tijdelijk versnellen van den gang op 1 à 3 pas tusschenruimte rechts, en op eene halve wiellengte achter de nummers 1. De nummers 4, 5 en 6 versnellen tijdelijk den gang en begeven zich op den voorgeschreven afstand respectievelijk achter de nummers 1, 3 en 2. Daarna wordt, zoo noodig, door de afdeelingen van zessen tot op den voorgeschreven afstand opgesloten.

Opm. Tot de colonne met drieën zal uitsluitend worden overgegaan uit die met eenen of met tweeën.

Hoe nu omgekeerd uit de colonne met drieën tot die met tweeën of eenen kan worden overgegaan, zal wel geen verdere verklaring behoeven.

Zowel de Fransche als de Belgische wielrijders zijn gezeten op opvouwbare rijwielen, de Franschen op het wiel GÉRARD, de Belgen op het wiel BELGICA.

Eerstgenoemd wiel is indertijd ook bij ons te lande in beproeving geweest, doch heeft niet voldaan.

Zooals vermoedelijk bekend, bestaat dit wiel uit twee gedeelten, het voorwiel met stuurinrichting en het achterwiel met trapinrichting en zadel. Deze beide deelen zijn door een enkele buis verbonden, die, ongeveer in het midden, fluitvormig is doorgesneden. Om de breuk zit, met 3 schroeven bevestigd, eene verschuifbare bus ¹⁾.

Wil men nu het wiel opvouwen, dan draait men de schroeven los, schuift de bus terug en kan dan voor- en achterstuk op elkaar leggen, waarbij de wielen elkaar bedekken.

Een vrij groot nadeel kleeft dit wiel echter aan, nl dat men, om de drukking op de breuk tot een minimum te reduceeren, genoodzaakt is geweest den rijder verticaal boven de achteras te plaatsen.

Het wiel BELGICA is van nieuwere constructie en volgens onze meening dan ook practischer en sterker dan het wiel GÉRARD.

Het wiel is laag gebouwd, zoodat ook hier voldaan wordt aan den eisch, dat de wielrijder, zoowel stilstaande als op marsch, met de voeten den grond kan aanraken.

Behalve de geringere hoogte, komt dit wiel in bouw vrijwel overeen met de gewone rijwielen. Het raam is echter versterkt door een tweede horizontale buis op eenigen afstand onder en evenwijdig aan de bovenbuis, verder zijn nu de bovenbuis, versterkende buis en schuine buis gebroken, de beide eerstgenoemde buizen scharnierend.

Het reeds vroeger genoemde reglement der Belgische wielrijders beschrijft het buizensysteem van het raam als volgt. ²⁾

Het raam omvat:

- 1°. de voorbuis met boven- en onderkogelhoofd;
- 2°. de achterbuis;
- 3°. de bovenbuis met rechtsche scharnierverbinding en verschuifbare bus met bledschroef;
- 4°. de versterkende buis met rechtsche, enz., als bij 3;
- 5°. de schuine buis met verbinding met zijdracht en verschuifbare bus, enz., als bij 3.

Zooals bekend, zijn onze wielrijders gezeten op een gewoon, niet-opvouwbaar wiel, het „Simplex” rijwiel.

Niet oneigenaardig is het misschien eens te vergelijken wat den militairen wielrijder in België en bij ons als zoodanig onderwezen wordt:

¹⁾ De verbinding door een enkele buis schijnt te zwak gebleken te zijn. Men heeft ten minste tegenwoordig een tweede buis evenwijdig aan de eerste aangebracht. Bij het opvouwen scharniert nu het wiel om een inwendig scharnier in de bovenste buis, de onderste is fluitvormig doorgesneden. Bij beide buizen zit om de breuk een verschuifbare bus.

²⁾ De Nederlandsche namen zijn, voor zoover mogelijk, gelijk aan die in Bijlage I van ons Voorschrift.

België. Behalve de volledige opleiding van den infanterist wordt den wielrijders onderwezen;

- a. al wat voor hen van belang is in Hoofdstuk II der 4^e afdeeling van het Voorloopige reglement op den Velddienst (Verkenning- en Veiligheidsdienst gedurende den marsch);
- b. gezondheidsmaatregelen voor den wielrijder;
- c. oorlogsrecht;
- d. het onderhouden van het opvouwbare rijwiel;
- e. veelvuldige herhaling der gymnastische oefeningen;
- f. het kaartlezen; marsch- en gevechtsformaties der cavalerie; samenstelling van voorposten bestaande uit cavalerie, uit infanterie en uit beide wapens; vooruitgeschoven posten; samenstelling van verschillende colonnes; algemeen overzicht van een gevechtveld; relaisposten; het overbrengen van mondelinge en schriftelijke rapporten; étappelijnen.

Nederland: Het onderricht aan de miliciens-wielrijders als zoodanig te geven omvat:

- a. de kennis van de samenstelling, het onderhoud, het uiteennemen en ineenzetten van-, zoomede het verrichten van kleine herstellingen aan het rijwiel;
- b. het gebruik van het rijwiel tot het afleggen van afstanden, enkele malen ook op voor het gebruik van het rijwiel minder geschikte wegen of terreinen, alsmede het rijden des nachts in groepen en alleen;
- c. de samenstelling van ons leger, ook op voet van oorlog;
- d. het lezen van militaire kaarten, het — ook alleen — rijden op de kaart, zoomede het oriënteeren;
- e. het overbrengen van mondelinge en schriftelijke orders en berichten;
- f. de kennis en het begrip van de meest belangrijke benamingen, voorkomende in het Voorschrift op den Velddienst;
- g. het uitvoeren van opdrachten op den verkenning- en veiligheidsdienst betrekking hebbende;
- h. kennis van de samenstelling, het onderhoud en het gebruik van de revolver; met dit wapen worden voorts door de militaire wielrijders bij hunne compagnieën schietoefeningen gehouden.

Het zij ons ten slotte vergund aan te geven, hoe wij ons de kleeding, uitrusting en wapening eener compagnie wielrijders zouden denken.

Rijwiel. Opvouwbaar rijwiel, systeem van WAGTENDONK.

Kleding en uitrusting. De kleur van de uniform zou licht-grijs, licht-blauw of blauw-grijs moeten zijn, daar dit de minst zichtbare kleuren zijn.

Daar de mantel echter als regel bij donker weer en donkeren hemel zal gedragen worden, zou deze van eene donkere kleur, b. v. donker-blauw moeten zijn.

Verder de uniform te doen bestaan uit képi; attila ¹⁾, in dienst zonder tressen (cadetten-mouwvest), van achter voorzien van 2 taillehaken; lange pantalon, wijd in de knie, nauw op den voet — op het rijwiel gezeten zijnde, opgehouden door slobkousen —, lossen mantel, niet te hooge, goedsluitende rijglaarzen en in den winter wollen handschoenen. In de jas moeten aan de buitenzijde twee flinke, overdekte borstzakken zijn aangebracht. Onderkleeding en verdere uitrusting als de bestaande der infanterie, de hemden echter van flanel of natuurwol.

Wapening en uitrusting.

- a. Officiëren. Revolver met toebehooren en revolverkoord, veldkijker, veldflesch, musette en verdere mobilisatie-artikelen. Aan het rijwiel bevestigd verder nog een taschje met de noodige sleutels, poets-, smeer-, reparatie- en reserve-artikelen.
- b. Overige niet-geweerdragenden. Revolver met foudraal en revolverkoord, patroonzakje, koppel met slot, broodzak met band en veldflesch, achtertasch en ransel.
- c. Geweerdragenden. Geweer M. 95 met toebehooren, patroontasch (nieuw model infanterie), koppel met slot, broodzak met band en veldflesch, achtertasch en ransel.

Het geweer wordt gedragen: òf aan het rijwiel bevestigd, òf en bandoulière op den rug van den rechterschouder naar de linkerheup afhangende, de patroontasch voor het midden van het lichaam en door den patroontaschband (hiervoor te gebruiken den broodzakband) om den hals opgehouden, de achtertasch tusschen de taillehaken, de broodzak aan de rechterzijde en de bajonet aan de linkerzijde van het lichaam.

De ransels worden medegevoerd op de karren van het onderdeel, waarbij zij tijdelijk zijn ingedeeld (hierbij volgt ook de compagnieskar der wielrijdercompagnie, uitgerust als die der infanterie), of op gerequireerde voertuigen, tenzij het mogelijk mocht blijken de compagnieskar zoodanig te wijzigen, dat zij hierop geladen konden worden.

Er wordt medegevoerd: In de patroontasch 12 gevulde patroonhouders, aan de buitenzijde de schoevendraaier. In de achtertasch (die daartoe iets grooter, dan het tegenwoordige model moet zijn) 4 doosjes patronen scherpe no. 1 ²⁾, alsmede de noodige sleutels, poets-, smeer- en kleine reparatie-artikelen. In den broodzak: veldflesch, reserveration, een flanel hemd en de voorwerpen, die de man te zijnen gerieve met zich wil voeren.

Bij de compagnie behoort ten slotte een *remontekar*, een met vier paarden bespannen kar of wagen (misschien ware hier met succes van een motorwagen partij te trekken), zoo sterk en licht mogelijk gebouwd, en die, zoo slechts eenigszins mogelijk, de compagnie onmiddellijk volgt.

¹⁾ De tegenwoordige kortejas met hoogen kraag, dubbelen overslag over de borst en lange panden is een voor den wielrijder te eenen male ongeschikt kleedingstuk. Evenzoo de pantalon van het tegenwoordige model.

²⁾ Behalve de revolverdragenden, die de noodige patronen in het patroonzakje medevoeren.

Op deze kar worden medegevoerd: Eenige volledig uitgeruste rijwielen, de noodige remontestukken en grootere reserve-artikelen, de benoodigde gereedschappen voor den rijwielhersteller, enkele lantaarns, de noodige pionierwerktuigen en eenige springmiddelen, de musettes der officieren, de kaartentrommels der compagnie, 90 patronen per geweer en 12 per revolverdragende.

Als Bijlage diene:

KORT OVERZICHT VAN DE TEGENWOORDIGE ORGANISATIE VAN DEN
WIELRIJDESDIENST IN EUROPA EN DE VEREENIGDE STATEN.

Duitschland. In Duitschland worden de wielrijders uitsluitend voor ordonnansendienst gebezigd.

Sinds 1 April 1898 heeft elk bataljon infanterie of jagers 6, elk regiment cavalerie 2, elke groep veld-artillerie of compagnie vesting-artillerie 1 en elke compagnie genie 2 wielrijders. De manschappen zijn uit den aard der zaak alleen gewapend met wapenen ter zelfverdediging nl. de revolver en de sabel-bajonet.

De heerschende ideeën omtrent het gebruik van wielrijders in afdelingen zijn over het algemeen in Duitschland dan ook zeer achterlijk, vergeleken bij die in andere groote rijken. Er is een bepaald type van machines vastgesteld met niet-opvouwbaar frame.

Engeland. Elk bataljon infanterie van het actieve leger heeft eenige wielrijders voor ordonnansendienst. Bij manoeuvres worden detachementen wielrijders daaruit gevormd. Volgens de Army & Navy Gazette van 11 Juni 1898 zou er sprake van zijn bij het actieve leger op te richten een korps wielrijders sterk 5 compagnieën van de volgende organisatie: 1 kapitein, 4 luitenants, 5 onderofficieren, 4 korporaaals, 1 hoornblazer en 120 soldaten. De „Volunteers” hebben elk hunne aparte sectie wielrijders. Even voor het uitbreken van den Transvaalschen Oorlog ontvingen 4 bataljons infanterie order om elk een detachement sterk 25 man, het wielrijden machtig, naar het kamp van Aldershot te zenden. Hiermede zou een begin gemaakt zijn met de oprichting der bovenbedoelde 5 compagnieën wielrijders. Er is geen bepaald type van machine vastgesteld, terwijl de bewapening bestaat uit geweer en bajonet, die aan de machine worden meegevoerd.

Oostenrijk. De militaire wielrijdersdienst is nog niet gereglementeerd geworden. Een ontwerp-reglement regelt het gebruik van wielrijders voor den ordonnansendienst, doch spreekt niet over indeeling in eenheden. De wielrijders zijn gewapend met bajonet en revolver. In gebruik zijn 2 typen van machines met niet-opvouwbaar frame. De algemeene strooming is zeer voor het gebruik van wielrijders in afdelingen, waarbij sommigen de compagnie-wielrijders voor een deel op tandems gezeten willen zien.

Spanje. Het spoorwegbataljon, de jagerbataljons en de regimenten linie-infanterie bezitten elk eene sectie wielrijders onder de orders van een officier. De sectie van het spoorwegbataljon dient uitsluitend voor

étappediens onder de onmiddellijke bevelen van het Grootte-Hoofdkwartier, de wielrijders der overige sectiën worden voor ordonnansendienst over de verschillende staven verdeeld. De wapening is de revolver, terwijl een model rijwiel met niet-opvouwbaar frame is vastgesteld.

Vereenigde Staten. Bij de geregelde troepen zijn een zeker aantal der infanterie-detachementen, bestemd voor de posten in het binnenland, in het bezit van een kern van wielrijders. Er is sprake van, om bij elk regiment infanterie een detachement wielrijders te formeeren. Rijwiel en bewapening zijn nog niet geregulemeerd geworden. Proeven zijn genomen met een opvouwbaar rijwiel „The Folder”. De wielrijders der geregelde troepen nemen deel aan den verkenningdienst. De telegraafafdeeling maakt gebruik van eene machine, die door middel van eene bepaalde inrichting, uitgevonden door den Kapitein THOMSON, in staat is een telegraafdraad van 600 M. lengte in 2 minuten tijds, naar willekeur, te leggen of op te rollen.

Frankrijk. Frankrijk is als 't ware de bakermat van het militaire wielrijden. Vele en verschillende proeven zijn genomen, als gevolg waarvan een wetsvoorstel is ingediend geworden tot de oprichting van 25 compagnieën wielrijders, nl. 18 voor de legerkorpsen en 7 voor de cavalerie-divisiën. Mei 1899 is hieraan een begin van uitvoering gegeven door de order tot oprichting van 2 compagnieën wielrijders (de een bij het VIe, de andere bij het XXe legerkorps) naast de reeds bestaande ordonnansen-wielrijders-organisatie. De wapening van eerstgenoemde wielrijders is de artillerie-karabijn met bajonet, het wiel het opvouwbaar rijwiel GÉRARD (gewijzigd model).

Nederland. Zie Voorschrift Rijwiel.

België. Zie boven.

Italië. Italië heeft eene wielrijders-ordonnansen-organisatie. Het laat echter aan de commandanten der legerkorpsen de vrijheid hen naarmate der omstandigheden te gebruiken. Deze wielrijders zijn dan ook gewapend met de cavalerie-karabijn, doch gezeten op niet-opvouwbare rijwielen. De eerste stap in de richting der compagnieën wielrijders werd, naar aanleiding der proeven bij de manoeuvres genomen, gedaan in 1898 door het geven van 2 cursussen aan de Infanterie-Schietschool te Parma, waarbij o. a. ook een opvouwbaar rijwiel systeem BOSSELLI werd beproefd.

Portugal. Bezit nog geen geregulemeerde organisatie.

Rusland. Rusland is een groot voorstander der bereden infanterie. Verschillende typen van rijwielen zijn nog in beproeving o. a. een gewijzigd systeem GÉRARD, hetwelk gezegd wordt goede resultaten af te werpen. Op het oogenblik vormt ieder infanterieregiment 8 wielrijders per jaar (Dit aantal is tot de helft teruggebracht, wat de jagerbataljons betreft). De manschappen maken, opgeleid, deel uit der Jagercommando's.

Zwitserland. Zwitserland gebruikt slechts wielrijders voor ordonnansen- en étappediens.

E. DE KRUIJFF,
1e Luitnt 7e Regt Infie.

Iets over Wapen- en Ledergoed bij de Vestingartillerie.

In den korten tijd, dat ik als officier van Wapening bij de Vestingartillerie dienst deed, heb ik getracht de meeste zorg aan het onderhoud van wapen- en ledergoed te besteden, maar tevens opgemerkt hoeveel onkosten dit jaarlijks vereischt; onkosten, welke naar mijne meening zeer zeker verminderd kunnen worden, althans die voor het ledergoed.

Gaan wij hiervoor deze voorwerpen eens stuksgewijze na.

Allereerst dan de ransel.

Het geringe gebruik, dat de vestingartillerist hiervan maakt, is eene aansporing om den ransel zoo eenvoudig en practisch mogelijk te maken.

Hoe wenschelijk het mij toeschijnt om een ander soort ransel in te voeren, toch zou dit voor de vestingartillerie uitgaven vorderen, welke voor betere doeleinden konden worden aangewend.

Bij mij is de vraag gerezen, of het niet mogelijk zou zijn, de bestaande ransel te gebruiken, doch zonder korte pakriemen en ranselkastje.

De vele vernieuwingen van pakriemen en ranselplankjes zouden hiermede geëindigd zijn; voorzeker eene belangrijke besparing.

Blijkt bij een eventueel te nemen proef, dat de plankjes onmisbaar zijn, dan toch zou ten minste het onbruikbare patroonbakje kunnen vervallen.

Met het afschaffen van de korte pakriemen vervalt het gebruik van de rol; een korte jas wordt bij mobilisatie niet medegenomen, de overige blauwe kleeding heeft de man aan; in den broodzak zou desnoods nog het een en ander geborgen kunnen worden, wat anders in de rol zijn plaats vond.

Vetlaarzen kunnen op een andere wijze medegenomen worden.

De lange pakriem moet natuurlijk ter wille van den eetketel bewaard blijven, doch zou een weinig verkort kunnen worden.

Zes passanten vervallen dan nog boven op den ransel; alweder reparatie minder.

Is het mogelijk de verschillende stooten en kappen te bevestigen op een wijze als bij de naden van de bajonetdrager, dan voorkomt dit zeker

vele herstellingen, welke door het verstikken van het pikdraad herhaaldelijk voorkomen.

Vervalt de rol, dan vervalt ook het rokzakje en zal het samenkleven en daardoor onbruikbaar worden, of wel het onherstelbaar inscheuren van dit uitrustingsstuk niet meer voor kunnen komen.

Alvorens afstand te doen van den ransel wil ik even afdwalen naar het ranselpakken. De vermeerdering van het ondergoed der vesting-artilleristen heeft tengevolge gehad, dat de bepakking niet meer kan geschieden op de vroeger gehuldigde wijze, waarvoor het ondergoed tot kunstige pakjes werd gerold.

Deze wijze van opvouwen heeft evenwel zoo'n indruk gemaakt, dat ze thans nog steeds gevolgd wordt voor het uitpakken op het nachtleger.

Wanneer ik er nog aan denk, hoeveel moeite het mijzelf kostte om die kunstige ondergoedpakjes op knoopenschaarbreedte te maken, met het wapennummer in het midden, dan onderstel ik, dat het een milicien menig poetslesuurtje gekost heeft, tevens met opoffering van de helderheid van het goed.

Zou het uitpakmodel niet wat eenvoudiger kunnen zijn?

Gaan wij thans het overige ledergoed na.

De herstellingen aan den koppel zullen veelal voorkomen kunnen worden door de naden bij sluitkram en stoot te vervangen door eene bevestiging als bij den bajonetdrager.

Patroontasch, bajonetdrager en schede zijn van een nieuwer maaksel; herstellingen komen er weinig aan voor.

Anders is het gesteld met de sabel en het bijbehorend ledergoed.

Het eenvoudigst zou het zijn deze af te schaffen; het is evenwel gebleken, dat de meerderheid stemt vóór het behoud van de sabel, als trots der vestingartillerie.

De herhaaldelijk voorkomende vernieuwingen en herstellingen aan den sabeldrager vinden hun oorzaak in een onjuiste inrichting der schede. Daar nl. de verbreding boven aan de schede te smal is, steekt deze te weinig boven den drager uit en draagt de stootplaat der sabel op den drager, waardoor deze zeer spoedig, vaak onherstelbaar, defect raakt.

Men tracht hier wel aan tegemoet te komen, door een verhoogingsbandje bijna verplichtend te stellen; eene verandering der schede zou evenwel vrij wat natuurlijker en zeker afdoende zijn.

De scheden moeten herhaaldelijk aan het oorbandje hersteld worden, doordat te weinig gelet wordt op het vaak te klein zijn van een schede voor de bijbehorende sabel. Het „sabel punt aanslijpen” en daardoor verkorten voorkomt dit veelal.

Het patroonzakje voor de revolverdragenden heeft de jeugd achter den rug en is vaak het uitreiken of herstellen niet waard. Door ze zeer spoedig af te keuren, zal de voorraad weldra uitgeput zijn en zal het reeds lang beloofde nieuwe model verschijnen.

En nu ten slotte nog iets over de nummering.

Zoodra de nieuwe voorwerpen moeten uitgereikt worden, neemt men scherpe nummers en hamer ter hand en wordt er getimmerd op het nieuwe leder.

Vergissingen, veranderingen van wapennummer doen onmiddellijk weder naar het moordtuig grijpen. Waarom toch?

Waarom niet met een eenigszins inwerkenden zwarten inkt alles genummerd? Merken van constructiewinkel of andere blijven jarenlang aldus er in.

Geweerriemen moeten herhaaldelijk over (en hierbij vaak stuk) genummerd worden; door het gewicht van de karabijn toch trekken de nummers bij het aan den schouder dragen van het geweer steeds er uit. Al deze kleinigheden bij elkaar geven eene aanmerkelijke jaarlijksche besparing en zijn bovendien ten bate van den man.

De plaats, waar de nummers geslagen moeten worden, is uit het daarop betrekkelijke voorschrift vaak moeilijk op te maken. Door standmodellen genummerd te verstrekken zou verkeerde opvatting voorkomen kunnen worden.

Hoewel de herstelling aan karabijnen, revolvers en sabels door vaste werklieden geschiedt en daardoor oogenschijnlijk goedkoop is, zouden zeker vele verwisselstukken minder benoodigd worden en de karabijnen minder te lijden hebben, indien kader en manschappen voldoende op de hoogte waren van de behandeling van de karabijn.

Door in het eerste tijdperk den officier van wapening met de recruten eenige malen theorie over de behandeling van de karabijn te laten houden en hierbij ook het kader eens tegenwoordig te doen zijn, en voorts een vaak plotseling revolverdragend wordende voldoende met de inrichting van de revolver bekend te doen maken, zullen vele beschadigingen voorkomen worden.

De schaarschte aan luitenants bij de vestingartillerie heeft helaas in meer dan een garnizoen tengevolge, dat men ongaarne gevolg geeft aan het: „de officier van wapening is zoo noodig vrij van andere diensten” en dit nu heeft onvermijdelijk tengevolge, dat het beheer en het onderhoud van wapen- en ledergoed onvoldoende plaats vindt. Waar toch deze officier voor tal van andere diensten gecommandeerd wordt, kan hij gedane en te doene herstellingen onmogelijk contróleeren, hetgeen zoozeer in 's Rijks belang is.

Op administratief gebied valt ook nog het een en ander op te merken. Voorwerpen van ledergoed worden vernieuwd door ze per procesverbaal af te voeren en er nieuwe voor te ontvangen of wel bij de jaarlijksche vernieuwing.

Deze laatste wijze zou ik afgeschaft wenschen.

Waarom een voorwerp van tevoren ten doode op te schrijven, om, wanneer zijn uitvaartsdag daar is, nog levenskracht te constateeren.

Op 1 Januari 1900 b. v. is een sabeldrager, waarvan de drachtijd

voorbij is, minder goed. Jaarlijksche vernieuwing! Ongeveer 1 Augustus 1900 komt de nieuwe sabeldrager te voorschijn; steeds doen zich nu twee gevallen voor: of de oude sabeldrager is reeds bezweken, of ze is nog een poosje bruikbaar. In 't laatste geval is vernieuwen niet noodig, in 't eerste vroeger vernieuwen wenschelijk.

Waarom niet bij de driemaandelijksche inspectie voor den officier van wapening de oude voorwerpen vertoond en zoo noodig per proces-verbaal afgevoerd?

Bovendien berust de jaarlijksche vernieuwing op het jaartal van indienststelling en hierdoor op verkeerden grondslag.

Het jaartal van indienststelling heeft thans weinig nut.

Wanneer het ledergoed vele jaren achtereen door denzelfden persoon gebruikt is, kan men, uit het jaartal van indienststelling, meestal de al of niet goede behandeling ervan afleiden.

Een milicien evenwel ontvangt gedragen ledergoed, gebruikt dit 8 maanden, later nog eens een of meer maanden en daarna wordt het in ruim 5 jaren, in normale gevallen, niet gebruikt. Op deze wijze kan ledergoed een zeer oud jaartal van indienststelling hebben, terwijl het totaal 2 à 3 jaren in gebruik is geweest.

De verantwoording van de jaartallen van indienststelling is bovendien lang niet eenvoudig; met het weglaten van deze jaartallen vervalt ook deze verantwoording.

De hoofdadministratie van het korps verantwoordt om de drie maanden soortgewijze al deze jaartallen.

Afgezien van het feit, dat de hiervoor in te dienen compagniesopgaven zeer vaak foutief zullen zijn, mag het merkwaardig heeten, dat de jaartallen van indienststelling van voorwerpen uit den voorraad der wapenkamer, welke ook door de hoofdadministratie verantwoord worden, bij deze wel, doch bij den officier van wapening soms niet bekend zijn.

Zouden dergelijke staten wel te controleeren zijn?

Met de jaarlijksche vernieuwing schaffe men dan ook de jaartallen van indienststelling af. (Bij een regiment vestingartillerie, dus \pm 2600 wapenstellen, bestond de jaarlijksche vernieuwing uit 4 hoorns en 1 sabelschede!)

Dat ook de verantwoording van wapen- en ledergoed nogal eens merkwaardig kan zijn, bleek mij uit het feit, dat, terwijl de voorraad op een wapenkamer geheel uitgeput was, uit de verantwoording van het korps daarentegen volgde, dat er aanmerkelijk veel overcompleteet moest zijn.

Bij een onderzoek nu bleek, dat jarenlang een niet met de werkelijkheid overeenkomende verantwoording was ingediend, daar uitgegaan was van een onjuiste sterkte van het regiment.

Zouden ook in deze vereenvoudigingen mogelijk zijn?

Zou de officier van wapening niet beter de verantwoording voor het Departement van Oorlog kunnen opmaken?

Ten slotte nog twee vragen.

Waarom worden koppelplaten *niet* en reservehaken *wel* verantwoord?

Waarom ontvangt een officier van wapening bij een bataljon infanterie meer bureaustkosten dan bij een regiment vestingartillerie?

(Hoewel bij een regiment vestingartillerie, volgens de I. D., twee officieren van wapening kunnen zijn, kan, in één garnizoen, maar één van hen met de verantwoording belast worden.)

H. HARMSSEN.

Twee opmerkingen naar aanleiding van desertie in vredeestijd.

I. Artikel 14 van de wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 191) luidt:
„Bij veroordeeling van een minderen militair tot de straf van militaire detentie ter zake van eenig misdrijf tegen den dienst of de insubordinatie of van herhaalde desertie, kan de rechter bepalen, dat de veroordeelde na zijn ontslag uit de detentie zal worden geplaatst in eene klasse van militairen aan een gestrengere krijgstucht onderworpen, voor een tijd bij het vonnis te bepalen, niet te bovengaande één jaar.”

Over het oirbare van het bestaan eener afzonderlijke klasse van discipline en over de vruchten daarvan wordt hier niet gesproken. De plaatsing in de klasse is een bijkomende straf, die de rechter op zijn tijd moet opleggen en waarvoor bij de delinquenten groote vrees bestaat.

Maar nu is de toepassing beperkt, in geval van herhaalde desertie, tot veroordeeling tot militaire detentie en deze wordt bij 2^e desertie opgelegd na vrijwillige aangifte binnen 4 weken; bij arrestatie binnen dien termijn of aangifte daarna is de straf militaire gevangenis, met uitsluiting der bevoegdheid tot plaatsing in de klas.

Wat blijkt hieruit? Een mindere, die bij 2^e desertie bang is voor de bijkomende straf, geeft zich niet vrijwillig aan, maar laat zich arresteeren en — het gevaar is geweken! Zijn daad is een misdrijf geworden, waarop uitsluitend militaire gevangenisstraf staat, dus plaatsing in de klas niet toegelaten is.

Maar nog meer, zich schuldig makende aan den zwaardereren vorm van desertie, valt hij onder het bereik van eene strafbepaling waarbij een kortere straf als maximum is gesteld.

Ongelooflijk, maar waar! Ziehier de toedracht der zaak. In het ongewijzigde art. 136 van het Crimineel Wetboek was op 2^e desertie met arrestatie 3 jaar kruiwagenstraf gesteld en in art. 137 op 2^e desertie met vrijwillige aangifte binnen 4 weken het hoogste getal slagen, het afnemen der kokarde voor den langst bepaalden tijd en detentie.

Bij de wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 191) is de straf van eerstgemeld artikel vervangen door militaire gevangenisstraf van 1 tot 3 jaar en die van laatstgemeld door militaire detentie van 4 maanden tot 2 jaar.

Nu zijn door het slot van artikel 9 der Invoeringswet (van 15 April 1886, Stbl. n°. 64) de maxima van den duur der militaire gevangenisstraf tot de helft verminderd. Deze wet behelst niet eene soortgelijke bepaling voor de militaire detentie.

Ergo atqui is het maximum voor het zwaardere feit thans een vrijheidsstraf van 1½ jaar en voor het lichtere van.....2 jaar.

Wie het verlies der vrijheid als het zwaarste deel der straf beschouwt, kan kwalijk deze regeling als een *elegantia juris* beschouwen.

II. Door de wet van 14 Februari 1887 (Stbl. n°. 35) is eene groote verbetering in de bepalingen van het Crimineel Wetboek gebracht op het stuk van desertie in vreedstijd.

Terwijl volgens de ongewijzigde wet desertie voltooid was bij ongeoorloofde verwijdering, die zich verder dan een uur buiten het garnizoen uitstreckte — en strafbare poging aanwezig was indien de desertie binnen het uur was verhinderd ¹⁾ —, is door deze wijzigingswet onderscheid gemaakt tusschen de eigenlijke desertie, ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk 's lands dienst *voorgoed* te verlaten, en de als zoodanig beschouwde, afwezigheid zonder verlof van ten minste twee of, na het einde van het verlof, van ten minste acht dagen.

Maar ziehier het gevaar van het zetten van een nieuwe lap op een oud kleed. Verzuimd is een uitzonderingbepaling te maken voor desertie van de wacht. Tegenwoordig is op dit hoogst ernstige feit — dat in het ongewijzigde wetboek dadelijk na de verwijdering als misdrijf strafbaar was — alleen krijgstuuchtelijke straf gesteld, tenzij 1°. of de verwijdering geschiedde met het oogmerk 's lands dienst *voorgoed* te verlaten (wat uiteraard zelden voorkomt en, bij ontkenenis dier bedoeling, nagenoeg nimmer is te bewijzen); 2°. of na de desertie een afwezigheid van ten minste twee dagen is gevolgd. ²⁾

Iedereen gevoelt, dat het bedenkelijke van het feit niet gelegen is in die afwezigheid, maar in het verlaten van de post.

Artikel 28 van den Artyckulbrief ofte Ordonnantie op de Discipline Militaire van 13 Augustus 1590 ³⁾ bepaalde reeds:

„Den soldaet die van zijn schildwacht bij dage of bij nacht sal gaen, „daer hij bij zijnen Corporael ofte Rotmeester gestelt sal zijn, sonder „bij deselvigen daar afgeroepen of verlost te zijn, zal metter dood „gestraft worden sonder genade.”

Deze Artyckulbrief is met renovatie en ampliatio tot het einde der 18^e eeuw van kracht geweest.

¹⁾ Art. 157.

²⁾ Art. 98 heeft alleen waarde als juridiek curiosum. „Schadelijke gevolgen” van desertie zullen zich in vreedstijd wel nimmer voordoen, daargelaten dat de wetgever verzuimt te vermelden wat onder „schadelijke gevolgen” te begrijpen is.

³⁾ F. A. VAN DER KEMP, Magazijn van stukken tot de militaire jurisdictie betrekkelijk, Utrecht 1783, Deel I, Blz. 97.

Daarna heeft als militaire wet gegolden het Reglement van 26 Juni 1799, waarbij eveneens moedwillige verlating van de wacht als een zwaar misdrijf werd gestraft.¹⁾

Het na het herstel onzer onafhankelijkheid ingevoerde Crimineel Wetboek stelde in zijn ongewijzigde bepalingen mede op desertie van de wacht, voltooid door en met het moedwillig verlaten, ernstige straf.

Eerst door de wet van 1887 is het juiste, sedert 1590 ingenomen standpunt verlaten, en onbedachtelijk het misdrijf onstrafbaar gemaakt, door de strafbaarheid afhankelijk te stellen van het daaraan vreemde element: afwezigheid van ten minste twee dagen.

Hoeveel feilen van het vermolmd en verweerde gebouw der militaire strafwetgeving zullen nog moeten worden blootgelegd, alvorens het nieuwe gereedstaande wordt betrokken?

ARNHEM, Juli 1901.

MR. W. F. VAN MEURS.

¹⁾ Zie 2e afdeeling, 4e capittel, art. 16 e.v., te vinden bij Mr. J. VAN DE POLL, Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, Amsterdam 1840, blz. 130.

Herinneringen uit mijne militaire loopbaan.

DE LANDROT OP HET WATER.

't Is waarlijk om uit je vel te springen, dat wij, Nederlanders, die met uitzondering van de oprechte hei-kneuters, bijna voortdurend zee- of groot binnenwater zien en ruiken, nog voor landrotten worden uitgemaakt en dit nog wel door onze eigen jantjes.

Tegenwoordig kent een vrij groot gedeelte der bevolking het zeeleven; behalve de tochten op Zuiderzee en langs de kusten, trekt een steeds grooter aantal naar Indië, waar Nederland's hartader klopt, en, hing het van mij af, dan gingen er nog heel wat meer.

De reis daarheen is tegenwoordig eigenlijk te gemakkelijk; de goede stoomers doen er niet veel langer dan drie weken over; van ongemak, ontbering en verveling weet bijna niemand meer; men neemt plaats in een gezellig logement met uitstekende tafel, eet, drinkt, slaapt en komt zonder eenige vermoeienis, pretmakende en kaartspelende, in het zonnige land van smaragd.

Mijne herinneringen gewagen van een aantal groote zeereizen, waaronder een, de eerste, van honderd-twintig dagen.

Voor het begin van den Atjeh-krijg was het detacheren van officieren naar Indië eene zeldzaamheid.

Het Departement van Oorlog wilde wel gaarne officieren uitzenden om oorlogservaring en kennis van land en volk op te doen, doch het scheen, dat het Departement van Koloniën, niet dan noode, tot het tijdelijk opnemen dier gasten wenschte over te gaan.

De omstandigheden zijn sedert dien tijd belangrijk gewijzigd; de aanvraag uit Indië werd in de jongste tijden een paar malen zoo ruim, dat er bezwaren moesten worden gemaakt, ten einde het Nederlandsche leger niet te zeer te ontblooten.

Waarschijnlijk gebruik makende van een oogenblik van groote wellwillendheid als anderszins bij het Departement van Koloniën, werden in het begin van 1868 een viertal luitenants der infanterie, waaronder ik, voor vijf jaren naar Oost-Indië gedetacheerd.

Er werd haast gemaakt; op 1 Februari gaf ik mijn dienst als bataljonsadjutant aan mijn opvolger over en reeds drie weken daarna bevond ik mij te Harderwijk om te vertrekken.

Eenige dagen later zat ik, als medegeleider, met een detachement van

150 man, aan boord van het schoone gladdek-fregat Kortenaer en werden wij van Rotterdam, langs Helvoet, naar de reede van Brouwershaven gesleept.

De beslommeringen vóór het vertrek waren toen veel aanzienlijker dan zij thans zijn.

Daar de reederij uitsluitend in de voeding voorzag en daarbij slechts water, koffie en thee verstrekte, moesten de passagiers de overige dranken medenemen en ook voor eenige zeer gewenschte versnaperingen zorgen.

Zoowel op strenge koude als op groote hitte moest worden gerekend; de reis duurde gemeenlijk minstens honderd dagen, zoodat eene aanzienlijke hoeveelheid lijfgoederen van allerlei soort beschikbaar behoorde te zijn.

Daar destijds alles op het gebied van kleeding en uitrusting in Indië zeer duur en zeldzaam was, zorgde ieder voor eene zoo ruim mogelijke uitrusting en zeer zorgvuldige verpakking.

Met de drie beschikbare weken was wel zooveel doenlijk gewoekerd, maar toch hier en daar het afscheid er bij ingeschoten, hierdoor werd het lange wachten, vóór wij het ruime sop konden kiezen, nog vervelender.

Tot 18 Maart dobberden wij, zelfs menigmaal veiligheidshalve voor twee ankers, op de ongezellige en woelige reede van Brouwershaven. Aan verlaten van het schip, althans voor eenigszins langen tijd, kon niet worden gedacht, daar van iederen gunstigen keer ongetwijfeld zoodra mogelijk gebruik zou worden gemaakt. Om zoo te zeggen met de reede in het gezicht, maakten wij nog een tochtje naar Brouwershaven en Zierikzee, doch er was op Schouwen weinig bijzonders te zien en wij waren weer blijde aan boord terug te zijn.

Een zoogenaamde „klipper”, een van de vele Noach's, mede met een detachement van 150 kolonialeen aan boord, lag met ons op de reede. Voor de reeders dezer snelzeilers scheen het lange wachten ondragelijk; zij bevalen dat de Noach in zee zou worden gesleept en wij zagen het schip statig en onder veel gejuich vertrekken; de bemanning riep ons, in 't voorbijvaren, vroolijk toe: „wij zullen te Batavia een plaatsje voor „jelui bestellen!”

Onze kapitein zei: „laat ze maar trekken, daar komt niets goeds van”.

En ziet, vier dagen later zagen wij reeds op grooten afstand een binnenkomend schip en herkenden spoedig onzen klipper, die met averij terugkeerde en zijn oude plaats weêr innam, na gedurende die dagen op de uiterst woelige Noordzee storm en vuil weer te hebben getrotseerd, zonder het Kanaal te hebben kunnen inkomen.

't Was erg ondeugend, doch bij 't voorbijvaren, riepen onze jongens: „wel, hoe is het te Batavia?”

De kapitein van den Noach was woedend en liep als een aangeschoten beer het dek op en neêr. Hij wilde niemand van den Kortenaer meer zien.

Eindelijk werd, de gelegenheid eenigszins gunstig, zooals de zeelui zeggen; de Kortenaer ontplooiden zijn zeilen en wij konden zee kiezen. Het ging nog maar zoo . . . zoo; heel hard trokken de zeilen niet aan.

Bij het voorbijvaren kookte en schuimde de Banjaard zoo vreeselijk, dat wij gruwden van het lot, dat een vaartuig zou wachten, inzonderheid bij nacht en mist, wanneer het in zulk een heksenketel mocht verdwalen.

Niet vóór 25 Maart, na Alderney uit de verte te hebben gezien, liepen wij de eerste flinke vaart. Tot dien dag boksten wij op en neer, vóór en in het Kanaal; hoeveel maal wij Dover en Calais, de witte krijtrotsen van Engeland en de grauwe, onherbergzame klippen op Frankrijk's kust zagen, is moeilijk te zeggen.

Intusschen maakte de zeeziekte zich zoodanig van ons alle meester, dat wij voor veel rondom ons geheel onverschillig werden; 't was gedurende die dagen koud en bijzonder ongezellig aan boord.

Op 3 April zagen wij Madera in nevel, ontmoetten daarna een paar Engelsche barken en kwamen op 13 April in de nabijheid der linie, waar wij tot 20 April in katzwijn lagen.

Wij vingden daar haaien en vierden met opgewektheid het Neptunusfeest, waarbij ik met zeep n°. 1 en superfijne scheermessen door de handlangers van den zeegod werd behandeld; andere passagiers, inzonderheid onze oorlogsmannen in spe, kwamen er wel niet zoo netjes af, doch er heerschte ongedwongen vroolijkheid en er werd geen enkele wanklank vernomen.

Alleen het schuim der Martin-Vas (rotsen in zee ten oosten van Trinidad) boeide op 27 April voor eenige oogenblikken onze aandacht, en . . . voort ging het, nu eens voorspoedig, dan teruggeslagen, tot wij op den 21^{en} Mei op ruim 42° Z.B. de Kaap de Goede Hoop voorbij voeren en daarna, gedurende prachtige, doch ontzettend koude dagen, tot 7 Juni, in bijna recht-oostelijke richting doorzeilden en 91° O.L. bereikten.

Bij het opsteken om de noord naar Java, kregen wij het hevig te kwaad en dorstonden woedende stormvlagen gedurende bijna vier dagen achtereen; op 19 Juni zagen wij eindelijk land (het Kerstmis-eiland) en kwamen daarna, door straat Sunda, op 24 Juni ter reede van Batavia.

Het dagelijksch bestek werd op een door mij aan boord vervaardigde kaart, naar de zeekaarten van J. S. Hobbs, opgeteekend. Hierdoor kan ik thans nog nauwkeurig nagaan in welke richting wij de ontzaglijke wereldzeeën hebben doorkliefd.

Over het algemeen was het recht gezellig aan boord en wisten wij hoegenaamd niets van verveling.

Er waren geene passagiers dan het detachement met geleiders; geene dames dan de echtgenoot van den detachements-commandant en verder diens kinderen.

Den avond vóór ons vertrek ontving de brave Majoor D . . . het hartverscheurend bericht, dat een zijner beide, op een kostschool achtergelaten zoontjes plotseling was overleden; toch kon hij het schip niet verlaten.

Gelukkig draaide de wind gedurende den volgenden nacht en zeilden wij 's morgens daarop.

Wij hadden innig medelijden met de treurende familie. Ook door dit sterfgeval was de stemming aan boord, gedurende de eerste zeedagen, zeer gedrukt.

Bij de groote detachementen koloniale van den tijd, waarover ik schrijf, bevond zich menigmaal een aanzienlijk aantal vreemdelingen uit bijna alle Europeesche rijken en menig Nederlander van niet te best soort; de zoogenaamde werfbureaux in het buitenland verkeerden toen nog in hun bloeitijd. De dagen, dat belangrijke gedeelten van ontbonden legioenen tegelijk werden aangeworven en hun avontuurlijk leven in Indië gingen vervolgen, lagen nog versch in het geheugen.

Ik had daarvan het een en ander gezien tijdens mijne detachering bij het Koloniaal Werfdepôt in 1862—1863. Herhaaldelijk waren aan boord ernstige ongeregelheden of bepaald verzet voorgekomen en al mochten die toestanden in 1868 reeds belangrijk verbeterd zijn, toch bleven beleid en zeemanschap tot de onmisbare eigenschappen der geleiders behooren. Het handhaven eener strenge discipline in die beperkte ruimte was een eerste vereischte, terwijl doelmatig bezighouden en, niet het minst, het toonen van voortdurende belangstelling en het scheppen van gepaste uitspanning den goeden geest aanmerkelijk bevorderden.

Bij de dagelijksche appels en inspecties werd streng gelet op zindelijkheid van lichaam, kleeding, uitrusting en logies; de voeding, die over het algemeen uitstekend was, werd met groote zorg nagegaan en de waarde er van verhoogd door toevoeging van medegenomen versnaperingen.

Altijd waren minstens twee bakken als wacht aan dek. Deze wacht was belast met het toezicht op orde en reinheid, gaf schildwachten bij watervaten en privaten en moest bovendien behulpzaam zijn bij belangrijke scheepsmanoeuvres. Het overstag gaan (wenden) op de groote zeilschepen met detachementen aan boord ging altijd bijzonder snel, want dat halen met gezang was een kolfje naar ieders hand; de stuurlieden hadden maar werk om ruwheid en te groote krachtsontwikkeling daarbij tegen te gaan.

Tot de dienstbezigheden behoorde verder het houden der dagelijksche theorieën aan dek, waarbij, behalve de verplichtingen van den soldaat, enz., de gewenschte levenswijze in de tropen ter bewaring van gezondheid en opgewektheid behandeld, en ook door deskundigen, die gemeenlijk in voldoende getal aanwezig waren, onderricht werd gegeven in de meest gebruikelijke maleische woorden en uitdrukkingen. Het kader, dat daartoe zijn wensch te kennen gegeven had, ontving wetenschappelijk onderwijs. Des namiddags werd de troep om het groote gangspil op het midden van het dek verzameld en verteld of voorgelezen; gewoonlijk sloten een groot gedeelte der bemanning en de weinige passagiers zich daarbij aan; zitten en rooken werd toegestaan; het geheel zal zeker een schilderachtige groep hebben gevormd.

Ik kan mij dit alles nog zoo duidelijk voorstellen en ik zie mij weer

tegen het gangspil geleund te midden van een aandachtig luisterend auditorium; gewoonlijk toch viel mij de eer te beurt aan het woord te zijn, en dit was aan mij besteed, daar ik er onverdeeld genoeg in vond. Voor uitspanning was zeer voldoende gezorgd. Wij hadden eene kleine bibliotheek van een paar honderd deelen aangeschaft, waarin ook de vreemdelingen het een en ander konden vinden. Het was gebleken er voldoende muzikale krachten aanwezig waren, waardoor de samenstelling van een klein orkest, van eene grootere en een paar kleine zangvereeningingen mogelijk werd. Alle benooidigheden daartoe, ook voor het opvoeren van eenvoudige comediestukjes, waren voorradig en bij verkoop in Indië, na ontbinding van het detachement, brachten muziekinstrumenten, muziek, spelen en boeken, nog ruim zooveel op als zij gekost hadden.

Verschillende uitvoeringen en niet minder de voorbereiding daartoe gaven aangename afwisseling aan boord; des avonds weerklonken vroolijk en opwekkend gezang en welbekende melodieën; zoo langzamerhand ontdekten wij genieën op allerlei gebied onder den troep; er werd lustig gedanst op de maat van orkest of harmonica en tusschen detachement en bemanning heerschte ook hierdoor bijna voortdurend de beste overeenstemming.

Wel konden bestraffingen niet geheel uitblijven, doch over het algemeen bestond zeer voldoende aanleiding om het gedrag der manschappen aan boord te roemen.

Des Zondags, na het verdeelen van het varken, dat Zaterdagts geslacht was, werd kerk gehouden. Dit verdeelen was ook een soort plechtigheid; het geschiedde gewoonlijk door den scheepskapitein in persoon of op diens directe aanwijzing en werd door alle autoriteiten aan boord bijgewoond.

Gedurende de preek waren de toehoorders opgesteld als bij de dagelijksche voorlezingen.

In den beginne lazen wij, medegeleiders, een jong cavalerie-officier en mijn persoon, een preek voor van ZSCHOKKE, doch spoedig wist mijn jonge collega mij te bepraten om als vast predikant op te treden. 't Zou er dan toch van komen, dat ik mijne gemeente zou voorgaan. Mij vader had mij gaarne predikant gezien, doch ik had er den brui van gegeven; de bonte soldatenrok had mij meer aangetrokken dan toga en bef. Toch zou mijn strijdlust wellicht meer bevrediging hebben gevonden, als ik het zwarte pak had aangetrokken, daar op geestelijk gebied sedert mijn jeugd heel wat is afgevochten.

Hoe het zij, nauwelijks was de zeeziekte overwonnen, of ik stond, en nog wel in mijn glinsterende uniform, nu wel niet in een preekstoel, maar tegen het gangspil van een fregat aangeleund, te preeken voor een kleine tweehonderd toehoorders, wier aandacht menig predikant mij zou hebben benijd.

Zooals het meer gaat, werd de ambitie in het vak voortdurend groter, bovendien was de inhoud van het dikke boek wel wat hoog voor

een groot gedeelte mijner toehoorders; op een Zondag bleef de brave ZSCHOKKE rustig in de hut liggen en waagde ik mij aan een soort van improvisatie; ik verhaalde een en ander uit de bijbelsche geschiedenis, maakte er, op mijn manier, eene toepassing bij, werkte op het gemoed en plichtbesef mijner kerkgangers, en mocht de voldoening smaken, dat deze voortdurend trouw bleven opkomen.

't Heeft iets zeer eigenaardigs en plechtigs, zoo'n eenvoudige godsdienstoefening aan boord; ik zou haast durven beweren, dat nergens een voorganger beter bezield kan zijn.

Is het toch mogelijk beter tot het bewustzijn van eigen nietigheid te komen, dan juist op de machtige golven, die het stipje, waarop wij ons bewegen, als een notendop op haar oppervlak dragen —, dan bij het aanschouwen van het glinsterend hemelgewelf, als de heerlijkste kerkhoog zich naar alle zijden uitstreckende, zoover het oog reikt, door niets onderbroken en zich met de zee tot één prachtig geheel vereenigende? Is het niet daar bij uitnemendheid de plaats om te spreken en te hooren van het machtig raderwerk der natuur, dat den loop der wereldzeeën regelt, doch ook het kleinste insect onderhoudt, dat ons alle, hoe nietig ook, een rol, een werkkring, een roeping heeft aangewezen? Is het wonder, dat de zee oogen en ooren openhoudt en tot het hart spreekt, dat de bries zoo menigwerf de onverschilligheid met zich voert?!

„Land!” was de roep uit den top der mast opgevangen, en, in één oogwenk, op aller lippen: „Land!” Niemand kent de kracht, het opwekkende, de muziek van dat woord, of hij moet een zeereis en dan nog wel met een zeilschip hebben gemaakt. Wanneer men in twee, drie maanden, soms nog langer, niets dan lucht en water heeft gezien, gevoelt men eerst de tooverkracht van het woord: „Land!”

De tegenwoordige wijze van reizen, met de groote stoomschepen, moge oneindig aangenamer zijn, de poëzie van het zeeleven is er door verloren gegaan. Men ziet thans toch bijna dagelijks land van af die rookende, dreunende logementen, van uit die stoomfabrieken, waarin door de passagiers echter niet gewerkt, maar des te meer gegeten, gedronken, geluierd en geslapen wordt. Er is geen oogenblik van kalmte, van rust; het schijnt of de snelheid van beweging ons nog vuriger naar het einddoel van den tocht doet verlangen. Ruim een kwarteeuw geleden, had de oprechte, oude zeeroob diepe verachting voor alles wat stoomschip was. Dit is thans zoogoed als voorbij, want de zeilschepen hebben zoowat uitgediend, althans voor de groote vaart, en de toekomst wijst op steeds toenemende snelheid van reizen.

Menigmaal heb ik zoo'n pikbroek hooren zeggen: „Er wordt niet „meer gevaren; de wind is bijzaak geworden en zoo'n soort van meneer, „met een gezicht als een moor, die meestal zelfs niet eens de namen „van de zeilen kent, en nu en dan eens even uit zijn hol te voorschijn „komt, speelt de eerste viool; en dan moet je me dat smerige boeltje „eens zien, alles vol roet en rook! Een eerlijk matroos schaamt zich, „als hij die vuile lappen van zeilen aanziet; je kunt ze er dan ook best

„afnemen, want wanneer worden ze gebruikt? 't Mag geen naam hebben. „Nu, het zijn me dan ook zeelui, die je tegenwoordig ziet!”

Er is wel wat waars in het gemopper van mijn ouden matroos. Zonder iets tekort te doen aan de bekwaamheid van het tegenwoordig scheepsvolk, zal ieder, die zoowel op zeil- als op stoomschepen groote reizen heeft gemaakt, moeten toegeven, dat de dienst van den matroos, die zich op het stoomschip bijna uitsluitend op het dek beweegt, niet in vergelijking komt met dien op de zwaar en hoog getuigde klippers en fregatten van weleer.

Op die zeilschepen, die er menigwerf alles aan waagden om eenige dagen, zelfs uren, eerder binnen te zijn, moest de matroos vlug, handig, ijzersterk en koelbloedig zijn. Het werk, op die schepen verricht, vormde, in den waren zin des woords, den kloeken, vastberaden zeeman.

Wanneer men een aan flarden geslagen zeil, in woedenden storm, door janmaat heeft zien bergen, gevoelt men eerbied voor den eenvoudigen matroos, wiens rappe handen, gespierde ledematen en blijmoedige doodsverachting oud Holland's roem en glorie waren.

Op een zeilschip kan het zoo recht kalm, volgens de Duitschers zoo „ganz gemüthlich” zijn. Door een stevige bries uitgenoodigd, zijn alle zeilen bijgezet, zelfs de leizeilen; de zon doet ze schitteren en hun sierlijkheid des te meer uitkomen; 't schip ligt zoowat op zijde, doch zoo vast als een muur, zooals de zeelui zeggen; alles stemt tot kalmte en er speelt een tevreden lachje om den mond van den kapitein, als bij het loggen blijkt, dat eene snelheid van 10 tot 12 mijlen in de wacht werd verkregen.

Over de verschansing heëngebogen, gevoelt men een zeker welbehagen, zoo iets om gemoedelijk te worden, dat zich gewoonlijk oplost in een genoeglijk droomen, waarbij men alles rondom zich vergeet.

Dit genot wordt, zoo mogelijk, nog verhoogd, als, bij prachtigen maneschijn, alles verzilverd wordt en het schip door een bad van lichtend phosphor glijdt.

Ziet dat zelfde vaartuig nu eens bij storm! Ik herinner mij den dag nog zoo goed. 't Was Zondag en ik had dien morgen mijn pinksterpreek gehouden; toen reeds had de dominé zich menigwerf aan het gangspil moeten vasthouden en het auditorium allerlei verdachte, wiegelende bewegingen gemaakt. Ik heb later, heel oneerbiedig, gezegd dat de bliksem in mijn preek was geslagen. Wij waren aan het opsteken naar Java en de duisternis viel reeds vroeg in. Aan tafel zittende, werden wij opgeschrikt door een hevigen slag en daarop volgend heidensch lawaai; toen ik aan het dek kwam was het schip reeds in hevigen strijd met storm en golven.

Vier zeilen waren te gelijk weggeslagen en hadden slechts eenige flarden achtergelaten, die onheilspellend klapperden en sloegen en tot elken prijs moesten worden ingehaald om behoorlijk stuur in het schip te kunnen houden.

De wind brulde als het ware, en floot en gierde door tuig en want,

alsof duizende muziekinstrumenten, wild dooreen, een marche infernale uitvoerden.

Het sierlijke, ranke vaarttuig geleek nu waarlijk niets meer dan een notedop; nu eens werd het voorschip door een woedend aanrollende golf opgelicht en bijna rechtop gezet, dan weder zonk het, als het ware, in een afgrond neêr, zoodat de kokende zee boven de fokkera uit te zien was; aanhoudend werden wij rechts en links geslingerd en stortzee bij stortzee beukten tegen de verschansing en werden in millioenen glinsterende druppels door den woedenden storm verdeeld.

't Was een grootsch, een onuitsprekelijk treffend en verheven schouwspel, waarvan men niet kon scheiden, al maakten plasregen en zee-water allen op het dek ook doornat, al was het noodig zich vast te binden om staande te blijven en al trilde ook een rilling van ontzag ons door de leden.

Alles ademt ernst en vastberadenheid. De beide mannen aan het roer schijnen de duisternis, die bij wijlen over zee en schip ligt gespreid, als het ware te willen doorboren; het schip wordt gedrongen zich te schikken naar hun krachtigen wil en ijzeren vuisten. Een scherp en kort: „alle hens op dek!” was genoeg om alle op hun post te doen zijn. De krachtige commando's van den kapitein worden even krachtig en zonder aarzeling uitgevoerd, al geldt het ook een halsbrekenden tocht op ra of in want. De mensch, in volle grootheid, worstelt met de elementen, overtuigd dat eigen en aller leven op het spel staat. Vier dagen en vier nachten duurde de storm, gelukkig niet zoo woedend als gedurende dien eersten, ontzettenden nacht, en al dien tijd deed de geheele bemanning onafgebroken en blijmoedig haar plicht. Onder dergelijke omstandigheden leert men den waren zeeman kennen en op den rechten prijs stellen.

Gedurende den eersten nacht was ik niet naar kooi te krijgen; het spande dan ook ongemakkelijk. Nu en dan was het noodig het detachement, dat opeengepakt in het ruim zat en niet aan dek mocht komen, wat moed en vertrouwen in te spreken; één oogenblik dreigde een paniek door het angstig geschreeuw van een zenuwachtig soldaat, die, door vrees geheel van streek was geraakt en naar het dek had gewild, doch, alvorens dit te bereiken, teruggedeinsd was voor de woede der elementen.

Het grootste gedeelte van den nacht bleef ik vastgebonden aan het vaste want en achtte mij gelukkig het scheepsvolk nu en dan eene geringe versnapering uit eigen voorraad te mogen geven.

De storm en de naweeën, eene langdurige en hevige deining der zee, waardoor wij als gekken slingerden en stampen, waren eindelijk gelukkig voorbij en het land was in zicht. Honderd zestien dagen hadden wij aan boord doorgebracht en bijna niets dan zee en lucht gezien; thans hoorden wij den opwekkenden roep: „Land!” en wisten, dat dit land niet anders kon zijn, dan, althans voor ons, het beloofde land, het morgenland, waarheen onze verbeelding ons reeds zoo dikwerf had getooverd.

Spoedig lag de onuitsprekelijk schoone, hooge en dichtbegroeide Zuidwestkust van Java voor ons. Ieder stond in stille bewondering het prachtig natuurtooneel, dat zich voor ons uitspreidde, te aanschouwen; de indruk, die het op ons maakte, is niet weêr te geven; er werd bijna niet gesproken, doch de welsprekende, verrukte blikken, die ieder rondom zich wierp, vertolkten genoeg het zalige gevoel, dat wij smaakten.

De Zuidkust van Java en Straat Sunda zijn overweldigend schoon; het ongewone en verrassende der aldaar te aanschouwen natuur werken daartoe voorzeker mede; ik herinner mij ten minste niet, dat ooit eenig kustgezicht zooveel indruk op mij heeft gemaakt. Ter rechterzijde de hooge kust, met zwaar hout bezet; weelderig groen, waartusschen hier en daar een machtig grauw rotsblok; links, in het verschiet, nog in nevel, de eilanden op Sumatra's kust; in het midden Krakatouw, een vulkaan, in statigen, diepgroen getinten kegelvorm recht uit zee oprijzende en daarvoor, als keurige helder groene ruikers in zee drijvende, de sierlijke eilandjes van Straat Sunda.

Ik geloof, dat niet een, die het voorrecht heeft mogen genieten al dit schoons onder gelijke omstandigheden te aanschouwen, al was het ook slechts voor één enkel maal, het ooit zal kunnen vergeten. Onwillekeurig zal hij, bij het herdenken, de oogen sluiten, alles rondom zich vergeten, en weêr zien en weêr genieten.

Wij troffen het niet bijzonder op de reede van Batavia, daar het ontschepen ongeveer een etmaal op zich liet wachten. In den namiddag aangekomen, ontvingen wij de order den volgenden morgen om 6 uur met alles gereed te zijn. Door het inleveren van kooi- en baks-goederen, het bijeen pakken van detachements- en eigen bagage, enz., enz., hadden wij zeer vroeg moeten beginnen; op het bepaalde uur stond het detachement in groote tenue, kant en klaar op het dek.

Wij zagen verlangend naar de prauwen uit, doch er kwam niets.

Intusschen gaf het tropisch zonnetje ons een zeer warme voorproef van de hitte, die wij in het schoone Insulinde zouden te verduren hebben. De reede van Batavia is berucht door haar verzengende warmte, wij hadden geen enkel beschermend zeil en er woei zelfs geen labberkoelte; bovendien waren wij nog zeer verhit door het drukke werk en hadden bijna niets gegeten, hopende ons weldra aan wal te goed te doen. Nu, dat viel bitter tegen. Om tien uur kregen wij eindelijk bericht dat het debarkement tot 3½ uur namiddags was uitgesteld. Wij moesten nu nog aan boord eten.

Met kunst en vliegwerk werd erwtensoepp klaar gemaakt en het mocht waarlijk ook wel een kunst genoemd worden om deze te verorberen, daar alles was ingeleverd, en gloeiende snert, onder dergelijke omstandigheden, niet zoo gemakkelijk naar binnen wordt getransporteerd.

Een Amerikaansch schip met ijs geladen, ongeveer gelijktijdig met den Kortenaer ter reede gekomen, werd een reddende engel voor ons; de kapitein zond ons een kapitaal blok van zijn verfrisschenden inhoud;

met gejuich en zeer groote dankbaarheid werd dit kostbaar geschenk in ontvangst genomen.

Om 4 uur ongeveer waren wij, met al ons hebben en houden, in het havenbootje en de prauwen overgeladen. Met een donderend en driewerf herhaald hoezee verlieten wij den bodem, die ons zoo trouw had gedragen, wiens naam ons zou blijven herinneren aan Neerland's grooten held der Maas. De eerste groote zeereis was gelukkig volbracht.

Gedurende mijn eerste vijfjaarsche detachering legde ik in de Indische wateren, heên en weêr Batavia—Bali, Batavia—Muntok—Palembang, tusschen de 1700 en 1800 Engelsche mijlen af.

De verpleging aan boord der stoomers van de vroegere Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij liep in dien tijd zeer uiteen; nu eens goed, dan weder bijzonder slecht, was zij in hoofdzaak afhankelijk van de winsten, die de verschillende kapiteins der Maatschappij zich voorstelden te behalen; wel bestonden uitvoerige tarieven, die in de salons ter lezing hingen, doch qualiteit en quantiteit van spijs en drank schenen zeer rekbaar te zijn, terwijl reclames slechts moeite en onaangenaamheden, doch geenerlei verbetering aanbrachten. Het heette, dat de Maatschappij in Engelsche handen was, doch ik heb weleens gehoord, dat vele invloedrijke Hollanders er in betrokken waren. De Koninklijke-Paketsvaart heeft eene geheel nieuwe regeling gebracht; alles is daarbij verbeterd, zoowel schepen, logies als snelheid.

De drie andere groote zeereizen heb ik op stoomschepen der Maatschappij „Nederland” volbracht.

Uit een militair oogpunt heeft alleen de eerste terugreis in het begin van 1873 eenige waarde, gedurende de beide andere was ik gewoon passagier.

In 1873 was „Nederland” nog in opkomst en gedurende de eerste jaren van haar bestaan heeft deze maatschappij met veel tegenspoed en ongelukken te kampen gehad. Het begin reeds was zeer bedroevend en werkelijk is er voor die maatschappij een tijd geweest, dat vorstenhulp, vorsten-aanmoediging en een krachtig vorsten-woord, waarvan de benaming van een toen nieuw gebouwd stoomschip „Voorwaarts” de beteekenis aangaf, noodig waren. Thans mag de maatschappij, dank zij haar moed en volharding, zich in grooten voorspoed en gewenschten bloei verheugen. Door haar en de zuster-maatschappij „Rotterdamsche Lloyd” wordt het stoomvaart-verkeer op onze Oost-Indische bezittingen zeer voldoende onderhouden. Beide maatschappijen genieten eene welverdiende gunstige reputatie.

Hoewel reeds op oudejaarsdag 1872 te Batavia aangekomen om naar Nederland terug te keeren, werd het 18 Februari 1873 vóór het eerste stoomschip, de „Prins Hendrik”, derwaarts vertrok.

Mij werd het bevel opgedragen van een detachement gegageerde en gepasporteerde militairen ter sterkte van 150 man. Ik vond de manschappen aan boord, zonder omtrent hen vooraf eenige bemoeiing te hebben gehad; verscheidene hunner verlieten het leger met een zooge-

naamd rood paspoort Litt B, andere hadden geen bewijs van goed gedrag mogen verwerven. Ik was de eenige officier en kreeg een klein aantal, mede gegageerde of gepasporteerde, onderofficieren te mijner beschikking. Deze militairen hadden hun verbintenis in Indië geheel volbracht, vele waren zelfs over hun tijd, waardoor mijn commando een bijzonder karakter verkreeg.

Een ongeveer even sterk detachement der marine was mede aan boord en stond onder onmiddellijk toezicht en bevel van den commandant van het stoomschip. Behalve de gewone appels en inspecties over logies, enz., werden geene diensten verricht, alleen enkele posten betrokken; voor lectuur als anderszins was in geen enkel opzicht gezorgd. De bibliotheek van het stoomschip was bestemd voor de passagiers 1e en 2e klasse en slechts bij gunstige uitzondering kwam nu en dan een boek daarvan in leen bij de militairen. Ik gaf wat ik te geven had en bedelde bij de passagiers, doch het was niet veel.

Gelegenheid tot voorlezen of vertellen bestond niet en vond ook geenerlei instemming. Het gevolg was verveling en gemopper; — het meerendeel der manschappen lag den geheelen dag languit op het dek of de kap. — Menige overtreding moest gestraft worden, doch het bleef, althans vooreerst, bij arrest tusschen-deks.

De machine van den „Prins Hendrik” scheen niet best onderhouden te zijn, althans de hoofdmachinist werd te Batavia ontslagen en, den dag vóór ons vertrek, door den 1en machinist van een pas aangekomen stoomschip der maatschappij vervangen. Proefstoomen op de reede, zooals gewenscht scheen, was de eer der maatschappij te na, doch, nauwelijks onder stoom, bij het eiland Onrust, moesten wij reeds stoppen om iets, dat aan de machine niet in orde bleek te zijn, te laten nazien en alvorens Straat Sunda in te gaan, bij St. Nicolaaspunt, toen wij goed uit het gezicht waren, bleven wij ongeveer een etmaal voor anker, ten einde verpakkingen als anderszins te vernieuwen en te voorzien. Onze machinist hoopte nu naar Point de Galle te kunnen komen, doch zou aldaar de geheele machine moeten schoonmaken.

Zonder verder ongeval werd Ceilon bereikt en na het voorbijstoomen van de ontzaglijke rotsblokken voor den ingang, lagen wij spoedig in de havenkom van Point de Galle. Deze haven mag gerust een broeikom genoemd worden; wij hadden het daar ontzettend heet en snakten menigwerf naar een koel windje, dat steeds op zich liet wachten.

Point de Galle vertoonde overal de sporen eener oud-Hollandsche kolonie; boven de poort, die toegang tot de stad verleent, bevond zich nog het naameijfer der Oost-Indische Compagnie en herhaaldelijk kon men dit ook op andere plaatsen zien. Er is een Hollandsch kerkhof, waarop een juist bij het binnenstoomen overleden soldaat een laatste rustplaats vond en enkele bewoners konden nog gebrekkig Hollandsch spreken.

De schoone en gewenschte ligging van het eiland aan de groote

route naar Indië en de vruchtbaarheid van zijn bodem zijn redenen te meer om het verlies dezer voormalige bezitting te betreuren; in het eerst was ik bepaald ontstemd en gevoelde een soort van wrevel tegen de tegenwoordige bezitters, inzonderheid als ik bedacht op welke wijze Nederland door zijn belangstellenden bondgenoot ook van dit kleinood was beroofd.

De wijze, waarop ik ontvangen werd, moest die onaangename gewaarwordingen wel temperen. Door de hoofden van een Schotsch handelshuis, agenten onzer maatschappij, werd ik aan den Garnizoens-Commandant, een Engelsch majoor, voorgesteld en deze bracht mij, in het Casino, in kennis met de officieren van zijn bataljon. Onmiddellijk verkreeg ik de vergunning om eenige militaire wandelingen met den troep te maken.

Het was opmerkelijk, dat geen enkel officier iets anders dan Engelsch kon spreken, terwijl ook in de gezelschappen, die ik bezocht, slechts door een enkele en dan nog meestal door dames, een weinig Fransch of Duitsch werd verstaan en zeer gebrekkig gesproken. Voor mij, die in jaren geen Engelsch gesproken en slechts te hooi en te gras Engelsch gelezen had, was de conversatie op Ceilon eene ernstige beproeving; ik heb mij er manhaftig doorgeslagen.

Het marine-detachement had ik, op verzoek, vergunning gegeven zich gedurende de militaire marschen bij de kolonialsen aan te sluiten, echter alleen onder beding van onbepaalde gehoorzaamheid aan mijne bevelen, en zoo zag Ceilon op een schoonen morgen een kleine driehonderd Nederlandsche krijgslieden zijn bodem betreden. Wij hadden veel bekijk en voortdurend werden wij op onzen tocht door eene belangstellende menigte inboorlingen en enkele blanken gevolgd. De Garnizoens-Commandant had het betreurd geen muziekkorps te bezitten, daar hij dit anders gaarne te mijner beschikking zou hebben gesteld. De wacht aan de poort bracht ons de gebruikelijke eerbewijzen.

Voor mijn persoon, ontving ik een paar zeer vriendelijke uitnodigingen, die ik met groot genoegen heb aangenomen. Ik bracht een geheelen dag door in de gastvrije woning van een der agenten binnen Point de Galle, terwijl door den andere een groot diner te onzer eer in zijne schoone villa aan den weg naar Colombo werd aangerecht. Ik genoot de eer door mevrouw in persoon aan de pier te worden afgehaald en in hare keurige americaine naar het buitengoed te worden gereden. Na het diner zongen de gasten staande onze volksliederen en hieven wij daarna uit volle borst het „God save the Queen” aan. Eenige dames en heeren kwamen aan boord lunchen en schenen blijkbaar zeer gesteld op de zuiver Hollandsche gerechten te zijn.

Na een zevendaagsch warm doch aangenaam verblijf verlieten wij het schoone Taprobané. Toen vernamen wij reeds, dat te Port-Said de machine andermaal onder handen genomen zou worden.

Wij stoomden door de „Malediven”, zagen de rotsige noordkust van Sokotra, en, van zeer nabij, de onherbergzame grauwe rotsen van Arabië

en het niet minder grauwe Perim bij het doorgaan van de „Tranenpoort”. Onze weg voerde langs de Brothers, waar de „Prins Hendrik” op zijn volgende thuisreis zou wegzinken; eindelijk doemde de Sinaï aan den horizon op en kwamen wij ter reede van Suez.

Het Suez-kanaal was in het begin van 1873 lang niet wat het thans is, nu geregelde uitdieping en doelmatige voorschriften het vastloopen tot een zeldzaamheid maken, terwijl door het electricisch licht dag en nacht kan worden gevaren. Er waren toen belangrijke geschillen gerezen omtrent de te betalen rechten en bij onze komst ter reede, op een Zondag ten 4 ure des namiddags, kregen wij, in stede van het kanaal in te gaan zooals wij gehoopt hadden, eene commissie voorzien van allerlei meet-instrumenten aan boord om den inhoud van het stoomschip opnieuw te meten. Wel protesteerde de commandant, doch het hielp niets. Om dit protest kracht bij te zetten, ging de gezagvoerder naar den wal en noodigde mij uit hem te vergezellen. In de heerlijk zeilende commandants-sloep, uitstekend bemand, vlogen wij met een stevigen zuidelijken wind naar den wal en begaven ons naar het Directie-kantoor. Terwijl de onderhandelingen werden gevoerd, bezag ik de merkwaardige inrichting, die een overzicht schenkt van alles, wat op het kanaal voorvalt.

Intusschen was de wind zoodanig aangewakkerd, dat van terugzeilen geen sprake meer kon zijn en een klein stoombootje voor ons rank vaartuig werd gespannen; 't ging vlak tegen wind in en nu en dan werden wij dwars door de zich steeds hooger verheffende golven getrokken. Bij den „Prins Hendrik” gekomen, liet de stoomboot ons glippen en moesten wij maar zien aan boord te komen. Bij hooge en onstuimige zee is dit overstappen een zeer gevaarlijke verrichting, en, hoewel ik aardig wat ondervinding van die soort van zaken had, bleef het voor een landrot een allesbehalve gemakkelijke manoeuvre. Er behoorde heel wat zeemanschap toe, om ons kleine vaartuig vrij van boord te houden en toch op het gewilde punt, waar de stormladder hing, zoodanig in de nabijheid te brengen, dat overstappen mogelijk werd. De gelegenheid daartoe duurt slechts één oogenblik; onmiddellijk daarna zinkt de sloep weer in de diepte weg; meer dan één man te gelijk kon niet overkomen.

De commandant zou mij den weg wijzen; hij ging recht op in de sloep staan, pakte op het gewilde oogenblik de stormladder, krom naar boven en was spoedig behouden aan dek. Toen was het mijn beurt. Weer werd de sloep door een hooge golf opgelicht en ter hoogte van de ladder gebracht, ook ik pakte deze met kracht aan en voelde onmiddellijk daarna het kleine vaartuig onder mijne voeten verdwijnen om zijn tocht naar het voorschip te vervolgen en aldaar de bemanning af te geven. Ik had de stormladder echter te laag vastgegrepen en hing boven den gapenden afgrond; mijne voeten konden de onderste sport niet bereiken. 't Was een allesbehalve benijdenswaardige positie, te meer, omdat de stormladder een weinig geschikt klimtuig voor de handen mag genoemd worden. Zonder beraad moest ik echter verpakken en

hiertoe een oogenblik aan één arm hangen; het gelukte, en spoedig was ik aan dek, onder luide toejuichingen der passagiers en bemanning, die, over de verschansing gebogen, in spanning mijn toestand hadden gadegeslagen. Nog menigmaal denk ik, niet zonder huivering, aan die gevaarlijke seconden in mijn leven.

De wind ging in stormvlagen over en het werd noodig een tweede anker te laten vallen; een zeer ongewoon verschijnsel op de rustige reede van Suez. Wanneer meerdere stoomers ter reede komen, gaan zij in volgorde van aankomst het kanaal in; alleen de Fransche mail had toen, onder alle omstandigheden, den voorrang. Met zonsondergang hield toen elk varen in het kanaal op. Onze „Prins Hendrik” had de oudste rechten en zou den volgenden morgen het eerst het kanaal zijn ingegaan, wanneer de Directie niet had aangeraden tot den middag te wachten, omdat de wind nog te hevig was en de stroom in het kanaal te sterk.

Een Italiaansch stoomschip, dat ons moest volgen, sloeg den raad in den wind en ging het kanaal in. Reeds ter hoogte der Directie-gebouwen kreeg het een zwaren zandstorm over; de roerganger verloor zijn gezicht, de boot hierdoor zijn stuur en liep een der taluds in, zwaaide vervolgens met zijn achterschip, viel op zij, kreeg water in zijn patrijspoorten en lag toen muurvast dwars in den weg, zoodat geen enkel vaartuig in of uit het kanaal kon. De Italiaan moest gedeeltelijk lossen, waardoor de passage een viertal dagen geheel gestremd bleef.

Wij maakten van deze gelegenheid gebruik om Suez te bezoeken en kennis te maken met een bijna zuiver Arabische stad, daar slechts enkele gebouwen door Europeanen gesticht en bewoond waren. 't Was hier en daar wel schilderachtig, doch overal warm en vuil. De tochten, waaraan ook eenige dames deelnamen, op de hooggezadelde, koppige ezels, gaven vermakelijke tooneeltjes te aanschouwen; de wegen waren afschuwelijk slecht en het was niets bijzonders als nu en dan een van het gezelschap, met ezel en al, plotseling in een gat verdween, om kort daarna, gemeenlijk geheel ongedeerd, want onze lieve lastdiertjes schenen daarop afgericht te zijn, wederom te voorschijn te komen.

De reis door het kanaal bleef niet geheel vrij van het toen nog zeer gebruikelijke vastloopen; bij de pogingen tot terughalen ontwikkelden bemanning en detachementen menigmaal aan het gangspil zooveel kracht, dat de zware manilla- of stalen trossen als glas afknaptten en wij van achteren wederom vastliepen; herhaaldelijk moest de hulp van een sleepboot worden ingeroepen, waardoor de tocht ongeveer twee etmalen meer in beslag nam dan tegenwoordig.

In het Suez-kanaal ontmoetten wij het stoomschip „Prins van Oranje” van de maatschappij „Nederland”, met vele officieren en een groot detachement militairen aan boord. Het was mogelijk een kort bezoek aan dien bodem te brengen en gretig maakte ik hiervan gebruik.

Tot mijn niet geringe verbazing moest ik vernemen, dat sedert ons vertrek van Batavia, de Atjeh-krijg was uitgebroken, en eene zeer

sterke expeditie derwaarts gezonden. Groote aanvullingen in troepen en oorlogsbehoefden werden in Nederland verzameld en de „Prins van Oranje” had reeds een eerste gedeelte daarvan aan boord.

Later bleek, dat, reeds eenige dagen voor ons vertrek van Batavia, verontrustende tijdingen omtrent Atjeh uit Singapore waren ontvangen, doch hiervan buiten de hoogste regeeringskringen niets was uitgelekt. Bij terugkomst in Nederland vernamen wij, als eerste belangrijke tijding, het treurig verloop der 1^e Expeditie.

Bij het vermelden hiervan, komt mij onwillekeurig het sneuvelen van een braaf kameraad, gelijktijdig met mij in Indië gedetacheerd, den 1e luitenant J. VOGELZANG, in de gedachten terug; hij viel, bijna gelijktijdig met generaal-majoor KÖHLER, in de Groote Missigit op 14 April 1873. VOGELZANG was, van Borneo, na mijn vertrek te Batavia aangekomen om, evenals ik, naar Nederland terug te keeren; de groote expeditie was toen in wording, en, heel natuurlijk, had hij verzocht mede te gaan. Ieder Nederlandsch officier zou, onder gelijke omstandigheden, hetzelfde hebben gedaan. Zijn sneuvelen was wederom eene bijdrage tot versterking van het in Indië welig tierend bijgeloof, dat het vragen om te velde te gaan, menigwerf ongeluk aanbrengt.

Te Port-Said moesten wij eenige dagen blijven en lagen daar, zooals gewoonlijk, op eenigen afstand van de kade.

't Was er vol schepen van allerlei nationaliteit en de Egyptische politie kwam ons waarschuwen, dat in de laatste dagen en nachten herhaaldelijk ongeregelheden waren voorgevallen, zelfs ernstige vechtpartijen tusschen de bemanningen der verschillende stoomschepen.

Mijne instructie luidde, dat geen der mindere militairen, zonder noodzaak het schip zou mogen verlaten en ik had met den commandant van het stoomschip afgesproken, dat ook de marine aan boord zou worden gehouden. Als een gevolg hiervan had ik alle verzoeken om te passagieren moeten afwijzen.

Zonder mij iets te zeggen, had de commandant zijn afspraak geschonden, daar hij gewicht was voor de verzoeken der jantjes. De gevolgen zouden niet uitblijven. Op dienzelfden dag werd ik van tafel geroepen en gewaarschuwd, dat manschappen van mijn detachement bezig waren in gehuurde bootjes af te dalen om zich naar den wal te laten roeien. Mijn komst op het dek was voldoende om het voorgenomen debarkement te stuiten; de bootjes leverden op mijn last hun inhoud wederom aan boord, doch twee militairen in één boot, natuurlijk twee met rood paspoort, weigerden terug te komen. Ik sprong in een boot, dwong hen tot teruggaan, doch ontving daarbij hoogt ongepaste en oneerbiedige antwoorden. Onmiddellijk daarna strafte ik de beide mannen en liet hen opsluiten in de strafhut, geheel vóór in het schip onder het tusschendeck. Er heerschte merkbare ontevredenheid onder het detachement en ik vond het mitsdien geraden voorloopig aan dek te blijven.

Spoedig kwam men mij berichten, dat de beide arrestanten alles kort

en klein hadden geslagen, de arrestkamer verlaten en weder in het logies waren, alwaar zij hunne ontevredenheid luidkeels uitschreeuwden.

Er was geen ander arrestlocaal; dringend verzocht ik den commandant de schade zoodra mogelijk te doen herstellen en daarna de sluiting zoodanig te verzekeren, dat ontkomen tot de onmogelijkheden zou behooren.

Ik bleef op het dek, doch ging niet in het logies, deed ook geen verdere moeite om de gestraften te doen arresteeren, daar ik voorloopig toch geen gevolg zou hebben kunnen geven aan de tenuitvoerlegging der straf.

't Was een zeer onaangenaam gevoel voor het oogenblik te moeten berusten; ik bracht den commandant ernstig onder het oog, dat hij mij in deze netelige positie had gebracht, en deelde hem mede ik niet zou schromen beslag op de bemanning te leggen, ten einde, zoo noodig met geweld, de orde te herstellen en mijn gezag te handhaven.

Den volgenden morgen was de arresthut wederom in orde en de sluiting afdoende verzekerd. Ik liet den dienstdoenden sergeant-majoor van het detachement, een man zonder veel initiatief, bij mij komen en gelastte hem de beide gestraften in arrest te brengen. Na eenigen tijd kwam hij terug en berichtte mij, dat de beide boosdoeners in het logies waren, bepaald weigerden in arrest te gaan en klaarblijkelijk door enkele militairen gesteund werden. Natuurlijk zond ik hem terug met last, bij verdere dienstweigering, eenige militairen aan te wijzen om de arrestatie, zoo noodig met geweld, te verrichten. Spoedig moest ik hooren, dat het verzet bleef aanhouden en de aangewezen militairen zich doof hielden. Toen was goede raad duur.

Ik liet appèl blazen en moest dit tot tweemaal toe doen herhalen, omdat het detachement uiterst traag en blijkbaar onwillig te voorschijn kwam.

Op mijn verzoek verlieten de passagiers het achterdek, waarna ik het detachement opstelde, zoover naar achteren als eenigszins mogelijk was. In persoon beval ik de onbeweeglijke houding en maakte scherpe bemerking op elke afwijking; deed appèl houden en ging ter inspectie langs de gelederen; de gestraften waren niet verschenen.

De meest geschikte sergeant en een zestal der flinkste en meest vertrouwde soldaten riep ik voor en gelastte hun, kort en krachtig, naar voren te gaan, de gestrafte militairen te arresteeren, waar zij zich ook mochten bevinden, zoo noodig met geweld, hen in de arrestkamer op te sluiten en daarna terug te keeren. Intusschen bleef het detachement onbeweeglijk in de houding onder mijn voortdurend toezicht.

Vrij spoedig kwamen de aangewezen mannen terug en deelde de sergeant mij mede, dat aan mijn bevel was voldaan. Na enkele terechtwijzende woorden, waaruit bleek, dat ik voor geen enkel middel, om mij te doen gehoorzamen, zou terugdeinzen, liet ik het detachement uiteengaan. Hiermede was, ik mag wel zeggen gelukkig, dit onaangenaam voorval afgevoerd.

Den volgenden morgen gingen wij de Middellandsche Zee in en kregen een stevigen Noord-Wester recht voor den kop.

De arrestanten hadden het in hun zeer bekrompen logies, bij het hevig stampen van het schip, hard te verantwoorden; nu eens stonden zij, als het ware rechtop, dan weder op hun hoofd; al spoedig waren zij zoo onlekker, dat zij eten noch drinken en niet dan met moeite aan het dek komen konden, waar zij, tweemaal per dag, doch geheel afgezonderd, een uur mochten uitblazen. Den minst schuldige ontsloeg ik na één etmaal; ik vond de straf toen voldoende, en den andere een dag later; hij was zoo goed als geradbraakt en had voldoende gelegenheid gehad om over zijne zonden na te denken. De straf, hoe kort ook volgehouden, had goed gewerkt; de belangrijke kwijtschelding viel in goede aarde; ik heb aan boord geen enkel oogenblik meer last gehad van mijn moeilijk te regeeren detachement.

Later hoorde ik, dat bij een ander detachement, mede te Port Said, soortgelijke ongeregelheden hadden plaats gehad, waarbij de gedroste militairen aan den wal hadden gevochten en ernstige verwondingen opgelopen. De detachements-commandant had daarop een soort krijgsraad belegd, met degradatie, enz., gestraft en zeer veel moeite gehad. In Nederland aangekomen, hadden de gedegradeerden hunne reclames ingebracht en waren zij in het gelijk gesteld, omdat het niet aanging hun, na het verstrijken van hun dienstdag, een graad te ontnemen, waarvan zij reeds het pensioen hadden verdiend; de bedoelde officier, die zijn verlof in het buitenland doorbracht, kon terugkeeren, eenige zeer onaangename verhooren ondergaan en kreeg nog ernstige bemerkingen op den koop toe.

Wij passeerden Gibraltar bij nacht en zagen dus weinig of niets, verlustigden ons, dicht onder de Portugeesche kust, aan de schoone gezichten, inzonderheid in den omtrek der monden van den Taag, vlogen met zwaren doch meêgaanden wind dwars over naar Ouessant, bewonderden aldaar voor korten tijd de grillige rotsgevaarten, en stoomden met zwaren mist in en door het Kanaal om met scherpen tegenwind, Vrijdag 20 April, dus na een reis van zestig dagen, des avonds tegen 11½ uur op de buitenree van Nieuwediep ten anker te komen.

't Was vinnig koud; alle passagiers bleven nog een uurtje bijeen en een glaasje warme punch, onder den eersten gezelligen kout in het vaderland, liet zich heerlijk smaken.

Den volgenden morgen vroeg ging ik met halsbrekend werk over in een vlet en daarna op een loodskotter, die door de hooge zee niet langs boord had kunnen komen en laveerde naar den wal om mij te melden.

Des namiddags werden de passagiers en de detachementen met een stoomboot afgehaald. Mijne manschappen kregen nachtkwártier te Helder en Nieuwediep en den geheelen nacht door was het merk- en hoorbaar hoe zij hun terugkomst in het vaderland vierden.

Zondagmorgen om 8 uur vertrokken wij met een extra-bootje langs het Noord-Hollandsche kanaal naar Amsterdam, kwamen aldaar tegen

2 uur aan, om eerst na eenige uren naar Utrecht te vertrekken, en, na een paar uren oponthoud in laatstgenoemde plaats, naar Harderwijk te sporen. Om 12 uur des avonds sloot het hek der kazerne zich achter mijn detachement en kon ik, doodmoede, mijn leger opzoeken.

Het was een reis met hindernissen. — Te Helder kreeg ik een paar onderofficieren en een tamboer der infanterie mede. Vóór het vertrek (8 uur V.M.) werden minstens een dozijn mannen volslagen dronken aan boord gedragen, en, niettegenstaande alle zorgen, was het ondoenlijk het gebruik en het misbruik van sterken drank tegen te gaan, wanneer het stoombootje in de verschillende sluizen van het kanaal moest schutten; van alle kanten werd drank aangedragen. Bij aankomst te Amsterdam ontbrak het aangevraagde detachement tot afzetten der aanlegplaats en was een groot gedeelte mijner sterk opgewonden manschappen reeds in de vele kroegen van den Buitenkant, vóór de boot goed was vastgelegd. Ik gaf het op, met zulk een bende, en dat nog wel op Zondagnamiddag, door Nederland's hoofdstad te marcheeren en liet de mannen maar zoo goed en zoo kwaad als het ging naar het station van den Rijnspoorweg opjagen. Gelukkig was aldaar een gewapend detachement, dat de uitgangen kon bewaken en niemand meer liet uitgaan. Slechts zeer kort voor het vertrek van onzen trein kwam de conducteur mij berichten, dat eindelijk het gewilde aantal kolonialen in de wagons zat, waardoor ik de quitantie van spoorwegvracht kon invullen.

Langs den geheelen weg en niet het zachtst bij de verschillende stations weérklonken de menigwerf weinig stichtelijke liederen. Te Utrecht, waar men goed had gezorgd en de wachtkamer 3e klasse te mijner beschikking was gesteld, sloegen de woeste kerels de glasruiten stuk en had ik maar moeite om de schade op te nemen en de namen der vernielers op te schrijven; hun afrekening zou er goed voor zijn. Oude mopperaars, ruim van geld voorzien, kwamen bij mij klagen over de betaling van water, dat zij zich van het buffet lieten toedienen, en dropen eerst af, toen ik eenige een dubbeltje had aangeboden, daarvoor schaamden zij zich, vooral toen zij door velen werden uitgelachen.

Tegen 11^{1/2} uur kwamen wij aan het station bij Harderwijk, alwaar een uitgelezen publiek stond te wachten, azende op de kennismaking met de goed van geld voorziene kolonialen, die bovendien gedurende de eerste dagen gewoonlijk erg gul waren. Arm aan arm en op de maat der nieuwste straatdeunen ging het naar de beroemde bokkingstad en eerst bij het hek der kazerne werd afscheid genomen onder belofte van spoedig wederzien.

Toen ik den volgenden morgen bij den kapitein-kwartiermeester kwam afrekenen, moest ik hooren: „En nu krijg ik nog van u terug de spoorwagvracht van vier man van Amsterdam naar Harderwijk, want er „zijn vier man van uw detachement achtergebleven”. Hoewel ik de manschappen persoonlijk aan den Adjudant-onderofficier op de plaats der kazerne had voorgeteld, mocht deze verklaring niet baten, want

het aantal was toen wel compleet geweest, doch den volgenden morgen was gebleken, dat vier gewezen kolonialen te Amsterdam zich in de uniform van vier man van mijn detachement hadden gestoken en, terwijl de laatste waren achtergebleven, op mijne kosten een reisje per spoor naar Harderwijk hadden gemaakt.

't Was wel schandelijk mij dit te laten betalen, mij, die men zonder voldoende hulp, twee etmalen had laten rondspringen met een bandeloozen troep, en, als welkomst in het Vaderland na vijfjarigen trouwen dienst in Indië, gedurende een geheelen Zondag door een belangrijk gedeelte van het land had laten trekken met een dronken bende; doch hierdoor was men van verdere bemoeiingen af; ik kreeg eene goede som als afrekening en wilde gaarne spoedig weg, daar heeft men zeker op gerekend. Ik heb niet geklaagd en mij laten korten. Naderhand heb ik geijverd, om voor den vervolge de schandalen, waarvan ik getuige was geweest, door afmonstering in de zeeplaatsen, te voorkomen en veel later heeft men dit ingezien en is de tegenwoordige goede regeling tot stand gekomen. Ook voor de brave dienaren, die in het vaderland terugkeerden, moet dit reizen in gezelschap van slechte sujetten, van wie men vooruit kon weten, dat zij zich ergerlijk zouden misdragen, zeer stuitend zijn geweest.

Bij de heen en thuis reizen mijner tweede detachering van 1883—88 bleef ik vrij van eenig bevel, kon mij hierdoor te Marseille inschepen en ook aldaar ontschepen. Het minst aangename gedeelte der zeereis wordt op die wijze vermeden en vervangen door een zeer interessante reis door België en Frankrijk.

Op de uitreis zagen wij, bij het omgaan van den „Vlakken Hoek” plotseling een ontzaglijke rookkolom, die zich vertoonde als een reusachtige, grauwe bloemkool en eerst in hooger luchtlagen in oostelijke richting aan onze waarneming ontsnapte; het was de nieuwe krater, die zich aan den voet van den kegel van Krakatouw had gevormd en zes weken daarna de ontzettende uitbarsting zou veroorzaken.

Toen ik later Krakatouw voorbij stoomde was die schoone en regelmatige groene kegel een afgeknotte woestenis van asch en steenen.

In 1884 stoomde ik langs de westkust van Sumatra naar Atjeh en bleef eenige dagen te Padang, dat ik op mijn gemak kon bezichtigen; in 1885 keerde ik langs de oostkust naar Batavia terug, zoodat ik het geheele eiland Sumatra heb rondgestoomd. Op mijn terugreis had ik gelegenheid een vluchtig kijkje van Pinang te nemen en bleef ik vier dagen te Singapore. Aldaar woonde ik o.m. de races bij en had, evenals vroeger te Point de Galle, gelegenheid om op te merken, dat de Engelschen het leven in de tropen geheel anders opvatten dan wij Nederlanders.

Zonder bedenken geef ik de voorkeur aan onze opvatting.

Naar ik hoor wordt tegenwoordig, inzonderheid te Batavia, en vooral ten opzichte der kleeding en van sport, meer en meer de Engelsche methode gevolgd. Misschien zal de bewondering van alles wat Engelsch is, nu wel wat gedaald zijn.

De laatste terugreis begon te Soerabaja en liep langs de kustplaatsen van den Oosthoek en buiten om Madura, mij herinnerende aan mijne zeetochten in 1868.

Te Padang gingen wij voor een etmaal van boord en hadden in de sloep van den havenmeester gelegenheid nog eens te genieten van de heerlijke branding tegen Apenberg en Walvisch, daar de Emmahaven toen nog niet gereed was.

Wij deden wederom Ceilon, doch toen Colombo aan, waar wij slechts een nacht vertoefden. Tot slot kregen wij een harden opstootter met hevig onweder bij het oversteken der Jonische Zee, prachtig weder in straat Messina, zware mist, die het ingaan van straat Bonifacio bemoeilijkte, en eindelijk een flink doorstaanden Mistral, die het schilderachtige gezicht op de Fransche kust bij Marseille en op de wenkende en stralende „Nôtre-Dame de la Garde” wel eenigszins bedierf, daar het aan het dek bijna niet was uit te houden.

Te Marseille kwam de landrot weer op het droge en zal verder wel landrot blijven.

GODESBERG a/Rhein, 2° halfjaar 1900.

W. HINGMAN.

(Wordt vervolgd.)

Van Slaan en Blazen.

Onder de vele voorschriften, welker gewijzigde herdrukken ons als de film van een kinematograaf zijn voorbijgesneld, is het Voorschrift voor den Sergeant- of Korporaal-Tamboer, enz., wel als een der meest standvastige aan te merken. ¹⁾

Het is niet zoozeer de bedoeling van dit opstel, den wensch uit te drukken, dat ook op het gebied van slaan en blazen eens wat nieuws worde geleverd, — wat overigens (men hoort zelfs z'n lievelingscomponist niet graag iederen dag) uit een muzikaal oogpunt misschien een opfrissing zou zijn —, dan wel aan te toonen, dat het, wat de standvastigheid betreft, met de opvatting der executanten, die aan de hand van genoemde partituur het leger dienen, niet evenzoo gesteld is als met dat boekje zelf. Alvorens echter tot het bespreken van de uitvoering der signalen over te gaan, mogen hier enkele opmerkingen betreffende de signalen zelf — alsmede de instrumenten waarop zij voortgebracht worden — een plaats vinden.

Zuiver leeren slaan en blazen is niet gemakkelijk, en de „metter” moet heel wat uurtjes met zijn leerlingen in ballingschap buiten de bebouwde kom der gemeente doorbrengen — evenals meer hinderlijke of geraasmakende inrichtingen — eer hij den recrút tot een onderwetsch „geur-tamboer” vormt. De instrumenten, vooral de hoorn, zijn hieraan gedeeltelijk schuld.

De hoorn eischt krachtige longen, daar hij moeilijk aanspreekt, en brengt den weinig getrainden blazer na een paar marschen buiten adem; een van pistons voorzien instrument zou aan dat bezwaar misschien tegemoetkomen, doch waarschijnlijk in klanksterkte bij den hoorn achterstaan. De cavalerie-trompet geeft gemakkelijker geluid, en leent zich daardoor ook tot levendiger, leniger melodieën; wel is waar doet sommigen de minder volle, meer „schmetternde” klank niet zoo aangenaam aan. Hoe het zij, 't valt te betwijfelen of er niet een lichter bespeelbaar, voor het doel geschikt blaasinstrument te vinden is dan de hoorn.

De trom, moeielijk te vervangen door een ander slaginstrument, vereischt eveneens een vrij langdurige oefening eer zij goed bespeeld

¹⁾ Toen dit artikel naar den zetter ging, verscheen een nieuwe Tamboers- en Hoornblazersschool; in hoofdzaak wordt het onderstaande hierdoor echter niet gewijzigd.

wordt. Het is de vraag of zij — vooral wanneer een gemakkelijker en langer achtereen te bespelen blaasinstrument werd ingevoerd — niet zou kunnen vervallen. In gemeenschap met den hoorn vormt zij een tot zijn bescheidenste vormen teruggebracht orkest, en heeft in dat verband reden tot bestaan ¹⁾; de trom alléén is een heidensch instrument, primitief in z'n eentonigheid, en in z'n isolement even zonderling als de triangel of de bekkens het in dien toestand zouden zijn. Bovendien maakt regen op den duur de trom onbruikbaar, terwijl de vereenigde tamboers van een grootere afdeeling — vooral in nauwe straten — de trommelvliezen der vooraan marcheerenden op een zware proef stellen. ²⁾ Het is waar: NAPOLEON riep bij den aanval uit: „point de musique, faites battre la charge!"; maar was er in '70 niet een Fransch generaal, die den aanvoer van een Marseillaise voor vol orkest boven dien van versche troepen stelde?

In aanmerking genomen nu de moeilijke bespeelbaarheid der instrumenten, waarop de infanterie-signalen moeten gegeven worden, ligt de vraag voor de hand of de verscheidenheid dier signalen niet te beperken valt, ten einde de studie te verkorten. Er kunnen er echter weinig gemist worden. Wel kan de taptoe, als volkomen nutteloos, zonder nadeel afgeschafft worden, terwijl ook eenige in onbruik geraakte of onnoodige signalen (deels trouwens reeds vervallen) evenzeer kunnen verdwijnen, als: versnelde pas, watermarsch, appél voor het strafpeloton en voor de kerk, eten voor de wacht, appél voor de recruten. Ook zouden de benoemings-signalen voor de compagnieën door korter en eenvoudiger wijzen te vervangen zijn; ze zijn namelijk te lang en (vooral op de trom) voor minder muzikale menschen slecht uit elkaar te houden. Hier staat echter tegenover, dat de marschen een oprissching en een vermeerdering noodig hebben; het muzikale element treedt in deze meer op den voorgrond: wie een tiental jaren lang niet anders dan marsch N°. 1, 2, 3 en 4 heeft gehoord, ziet verlangend naar een nieuw repertoire uit, dat tevens meer afwisseling aanbiedt. Een buitenmodel mopje, in de rust ten beste gegeven, is immers een ware verademing.

Maar is er op de verscheidenheid dan al weinig te beknibbelen, het lijdt geen twijfel of er is bezuiniging mogelijk op de hoeveelheid signalen, die dagelijks de kazerne doorschallen — bezuiniging ten bate zoowel van de executanten als van de toehoorders.

Het is verbluffend zooveel, en zooveel overbodige signalen als er per dag de lucht in golving brengen. Wie het — ten opzichte van zijn nachtrust twijfelachtige — voorrecht heeft in de nabijheid der kazerne te wonen, kan zich daarvan overtuigen; vooral in de morgenuren is de bedrijvigheid op bedoeld gebied buitengewoon groot: het komt voor

¹⁾ De ideaal-toestand is natuurlijk: ieder infanterie-garnizoens-onderdeel een eigen kapel.

²⁾ Toch nog liever de trom dan de marine-fluitjes, waarop b. v. Chopin's treurmarsch een hoogst komisch effect maakt.

dat er binnen anderhalf uur na de reveille 30 tot 40 malen een signaal gegeven wordt, terwijl de totale hoeveelheid per dag soms een cijfer van 100 à 120 bereikt! Het spreekt vanzelf dat dit modern zenuwverschijnsel het gevolg is van een abnormale overdrijving, die moet en kan tegengegaan worden. Niet alleen zou door een krachtige beperking van de sla- en blaaswoede de rust in de kazerne — een belangrijke factor in den vermoeienden zomertijd — gebaat worden, doch ook de omwonende burgerij kan men er ten zeerste mee verplichten. Uit een hygiënisch oogpunt beschouwd, behooren de kazernes wel is waar buiten de eigenlijke stad gelegen te zijn, doch de uitbreiding die vele garnizoensplaatsen in den laatsten, bouwzuchtigen tijd ondergaan hebben, heeft een vasthouden van dat beginsel onmogelijk gemaakt. Het gaat nu niet aan de belangen van hen, die om en bij de kazerne domicilie hebben gekozen, ondergeschikt te maken aan sla- en blaaslust. Wiens gezondheid, genoegens of bezigheden niet meebrengen de zelfde ongemeen vroege uren tot eindpunt van zijn nachtrust te kiezen, als waarop de soldaat den dag pleegt te beginnen, ziet — of liever: hoort — zich in de bestaande omstandigheden gedwongen, in den prillen morgenstond allerlei muzikale (?) phrases zijns ondanks met zijn militaire buurlieden mede te doorleven. Voor hem, die tot gewoonte genomen heeft om 8 uur 's morgens op te staan — en zoo iemand kan niettemin een voortreffelijk, werkzaam en achtenswaardig mensch zijn —, voor hem is alles, wat er tusschen 5 en 8 geblazen en geslagen wordt, ergerlijk burengerucht.

Kern-gezonde menschen, die door alles heenslapen en aan enkele uren nachtrust genoeg hebben, beseffen maar al te vaak niet, dat er minder gezonde lieden bestaan, welke het gonzen van een vlieg hindert en voor wie acht uren slaap een levensvereischte is. Toch hebben ook zulke lieden recht van aanwezigheid, en dient er waarlijk ook met hun belangen rekening gehouden te worden. Wie nu tot de eerste categorie behoort, zal voor het in de vorige alinea behandelde niet veel voelen. Misschien echter zal hij toestemmen, dat er op gronden van zuiver verstandelijken aard wel wat voor beperking der signalen-massa te zeggen is. Die gronden liggen opgesloten in het volgende.

Het sein „reveille” moet als noodzakelijk, ten minste als een noodzakelijk kwaad, beschouwd worden; het in sommige kazernes daarop volgend „korporaal van de week” — een contrôle-middel om te zien of de betrokken persoon opgestaan en gekleed is — lijdt aan overbodigheid, daar bepaald kan worden dat die korporaal zich dadelijk na de reveille bij den adjudant-onderofficier der week meldt — ook zonder begeleiding van hoorn-muziek. In het algemeen kan overigens menig onnut geraas vermeden worden door niet te ontbieden, maar wat minder op te zien tegen trappen klimmen en zelf te gaan kijken. Ook het slaan of blazen van „rapport” kan vervallen; practische zekerheid of het appèl gehouden is brengt de bepaling, dat het rapport onmiddellijk na afloop daarvan worde ingediend. Volgt het signaal „ontbijten onderofficieren”. Evenals „middageten onderofficieren” kan dit van de lijst

geschrapt worden. De klok, en beter nog de maag, zegt den onder-officier het best wanneer het uur van zijn maaltijd — waarbij hij bovendien niet gecontrôleerd wordt — geslagen is.

Een signaal, waarmee gewoonlijk al heel kwistig wordt rondgesprongen, is dat waarmee het „aardappelen schillen” wordt aangekondigd. De troep, nog onder den indruk van morgen- of middagmaal, en vóór het vallen van den avond toch al niet van veel vrijen tijd voorzien, geeft langzaam en met weinig animo aan dezen oproep gehoor, en het komt voor, dat er onder die omstandigheden juist evenveel malen „aardappelen schillen” geslagen of geblazen wordt, als er manschappen in de kazerne zijn. En, tot vreugde van de omwonende gemeente, volgt dan niet zelden nog het bis-nummer „looppas”. Ook deze overdaad kan voorkomen worden als de korporaals van de week op het aangegeven uur — desnoods aan hun taak door een éénmalig signaal herinnerd — de manschappen naar het jas-terrein geleiden.

Zouden de morgenuren zodoende heel wat ongestoorder kunnen voorbijgaan ¹⁾, ook later op den dag valt het programma nog met eenige nummers te bekorten, voornamelijk met da-capo's en extra's. Is dan het signaal „avond-appèl” gegeven — liefst niet gevolgd door het onnoodige „rapport” — en zijn de kiebeltonnen (monumenten van middeleeuwschen eenvoud) zonder accompagnement geplaatst — het geschiedt immers iederen avond, dat corvee — dan kan eindelijk de nachtelijke stilte intreden. In den drukken tijd is rust van 10—5 een minimum, waarvan nog veel verloren gaat door gepraat en geloop van den sergeant der week, met bijbehorenden staf, en van later thuiskomende menschen, en waaraan verder niet getornd mag worden. Het signaal „licht uit”, om half elf de juist ingeslapenen weer wekkend, moet dan ook achterwege gelaten worden; het is tot niets nut en kan worden vervangen door een ronde van den wachtcommandant, die het licht tempert.

Wezen ten slotte de klokken, waarmee de chambree's versierd zijn, niet doorgaans zulke legendaire uren aan, dan zouden ze in 't algemeen trom en hoorn op gepaste en weinig luidruchtige wijs kunnen vervangen. Het is een opmerkelijk verschijnsel, dat in de burgermaatschappij de behoefte *nog niet gevoeld wordt*, het uurwerk door een muziek-instrument te vervangen, en dat gewichtige, van tijd afhankelijke handelingen in die maatschappij toch met niet minder stiptheid en nauwkeurigheid plaats hebben.

En nu enkele opmerkingen, die de uitvoering der signalen betreffen.

Maar weinig signalen, zooals ze in de practijk gegeven worden, zijn getrouwelijk gevolgd naar den tekst van 't voorschrift. De tamboer of hoornblazer van de wacht, onder den indruk van zijn verveling, gaat zich aan de buitensporigste fantasieën en variaties te buiten, en wie

¹⁾ Te meer, wanneer op donkere wintermorgens ook het „licht-op” en „licht-uit” door de daad zelve worden vervangen.

meent dat dit onjuist is, wordt beetgenomen door den sleur, die hem jaren lang als zwart heeft voorgesteld, wat inderdaad wit is.

Bij het signaal ¹⁾ „gewapend appèl” b.v. (en dus ook bij het eerste deel van 't signaal „werkmarsch”) worden de beide slotnoten doorgaans als van gelijke waarde genomen, terwijl toch de voorlaatste noot $\frac{2}{3}$, de laatste $\frac{1}{3}$ waarde heeft. De hooge *g* in de voorlaatste maat van „appèl voor de recruten” krijgt gewoonlijk een point d'orgue, die in het voorschrift niet staat aangegeven. De *g* in de opmaat van „ongewapend (en trouwens ook van gewapend) appèl” krijgt vaak $\frac{2}{3}$ in plaats $\frac{1}{3}$ waarde (zie ook „appèl voor het fourageeren”); de 2e en 3e maat van „appèl voor gestraften” (en dus ook van het signaal „geeft acht”) worden gewoonlijk samengenomen en zoodanig bekort, dat ze met haar beiden één vierkwarts-maat vormen, in tijdsduur dus gelijk aan de eerste. De eerste hooge *e* in „kamerappèl” wordt in den regel met een onvoorschriftmatige point d'orgue bedeed; in het signaal „tamboers- (hoornblazers-) appèl” wordt een noot ingevoerd, die eigenlijk niet tot de capaciteit van den hoorn behoort: een *b*, waardoor meestal de eerste drie *e*'s van de rijtjes zestienden vervangen worden. Het accent in het signaal „afdanking” (en „verspreiden”) wordt gewoonlijk op de opmaat en de 3e en 6e noot der volgende maat gelegd, waardoor practisch de indeeling gewijzigd wordt en de eerste maat met de tweede (op de laatste noot na) tot één wordt; men krijgt dan : - - - - - | - - - - - | -, in stede van : - | - - - - - | - - - - - | -. De variatiën op de „taptoe” zijn te bekend om ze hier te bespreken; wordt dit signaal zoogenaamd model geblazen, dan treffen de klemtonen op de hooge *e*'s in de 9e en 10e maat van het $\frac{3}{4}$ gedeelte als onvoorschriftmatig, eveneens de point d'orgue op de *e* in de 15e maat van dat gedeelte. De psalmen in den nacht, waartoe het signaal „licht uit” wordt omgewerkt, zijn eveneens bekend genoeg voor hen, die er uit hun eersten slaap door werden opgeschrikt. In het signaal „eten” heeft wederom een wijziging der maatindeeling plaats, als gevolg van een verkeerden klemtoon; zonder uitzondering hoort men : - - - - - | - - - - - (-) | - - - - - | - - in plaats van : - | - - - - - | - - - - - (= $\frac{2}{3}$) - | - - - - - | -. De in $\frac{6}{8}$ geschreven signalen „tijdelijk schorsen der manoeuvre” en „eindigen der manoeuvre” worden grif in vierkwarts-maat geblazen, door het geven van $\frac{1}{4}$ waarde aan de beide eerste noten en $\frac{2}{4}$ aan de derde noot, enz.

Zooals men ziet, valt er nog al wat aan te merken op de uitvoering der signalen. ²⁾ Het is echter niet geheel de schuld der tamboers en hoornblazers zelf, dat zij dagelijks bij herhaling van hun voorschriften afwijken; de oorzaak ligt in de merkwaardige wijze van opleiding. De „meter” toch, van wien zij hun kunst leeren, is dikwijls iemand, die geen noot kan lezen, al was deze zoo groot als een schilderhuis, en die dus louter volgens de traditie te werk gaat. Nu is het zeker gewettigd een

¹⁾ Hier wordt, evenals in het volgende, 't hoorn-signaal bedoeld.

²⁾ Ook over het *tempo* zou heel wat te zeggen zijn!

muziekonderwijzer, die geen muziek kan lezen, een merkwaardigheid te noemen. En zoolang de commissies, die de tamboers en hoornblazers examineeren, eveneens dikwijls uit personen bestaan, die geen muzikale kennis of zelfs geen gehoor hebben, zoolang wordt er volgens den sleur te werk gegaan en zal er in het slaan en blazen weinig verandering ten goede komen.

J. TERSTEEG.

De Organisatie van het Wapen der Cavalerie.¹⁾

De reden, waarom ik aan de Redactie van „*De Militaire Spectator*” gevraagd heb het onderstaande artikel van mijne hand te willen plaatsen, is daarin gelegen, dat het mij reeds sedert geruimen tijd gehinderd heeft, steeds te hooren spreken van *het verval der cavalerie*.

Ruim een jaar geleden kwam onder dien titel eene brochure uit. Deze gaf daaraan den eersten stoot, zoodat daarna een ieder zich het recht toekende te beweren, dat ons wapen in een staat van verval verkeert, en toch is niets minder waar.

Ons officierskorps is evengoed als dat van de beste cavalerie der wereld; de vergelijkende examens, die onze cavalerie-officieren moeten afleggen, zijn zwaarder dan in elk ander leger; de opleiding is zoo degelijk, als men maar wenschen kan; daarbij zijn de officieren vervuld van eene groote liefde voor het vak en eene buitengewone plichtsbetrachting.

Onze menschen zijn gewillig en men behoeft hen slechts in de snelste gangen over de gevaarlijkste terreinen te zien rijden, om overtuigd te zijn, dat het hun alles behalve aan moed en stoutheid ontbreekt; onze paarden doen voor die van geene enkele natie onder; welnu van een wapen, samengesteld uit dergelijke elementen, kan men niet zeggen, dat het in een staat van verval verkeert.

Dat men deze uitdrukking bezigt, moet daaraan worden toegeschreven, dat wij gebukt gaan onder eene allertreurigste organisatie, die daarbij nog het groote nadeel heeft, vreeselijk duur te zijn, zoodat bij alle voorgestelde legerorganisatiën steeds het snoeimes ons wapen getroffen heeft, óf gereed was ons te treffen.

Bij het onlangs voorgestelde ontwerp-legerwet van den Generaal ELAND, bestond het voornemen, ten einde ons wapen uit zijn zoogenaamden staat van verval op te heffen, het aantal hoofdofficieren met twee te verminderen, maar verder zou de organisatie, die reeds jaren lang bewezen heeft niet te deugen, onveranderd blijven.

¹⁾ Dit stuk werd der Redactie reeds aangeboden voordat de nieuwe militiewet door de Staten Generaal was aangenomen. Overgroote hoeveelheid copie, waaraan plaatsing was toegezegd, verhinderde het eerder in de kolommen van *De Militaire Spectator* op te nemen; toch staat er evenwel zooveel belangrijks in, dat, niettegenstaande die wet nu is aangenomen, in het voordeel van het Wapen der Cavalerie zou kunnen worden toegepast, dat de Redactie op de publicceering van deze studie prijs bleef stellen en de Schrijver daarin tot haar genoegen toestemde.

De oorzaak nu, dat ik dit stuk geschreven heb, ligt daarin, dat naar mijne meening, in geen enkel der vele, in den laatsten tijd over onzen toestand uitgekomen geschriften, de spijker op den kop geslagen is, en dat niemand aangetoond heeft, *waar* eigenlijk de groote fout schuilt.

En laat men deze bestaan, dan blijven wij niet voor onze taak berekend.

1°. Het wapen bestaat uit een bepaald aantal vrijwilligers en uit miliciens; van de vrijwilligers ontbreekt een gedeelte en daardoor zijn de eskadrons niet voltallig.

Deze bepaling zou moeten luiden: Het wapen bestaat uit miliciens, maar er mogen ook vrijwilligers aangenomen worden en voor iederen vrijwilliger wordt een milicien minder onder de wapens geroepen.

Eerst wanneer dit het geval is, dan alleen zal men zeker wezen steeds voltallig te zijn.

2°. Wij zijn geen ruitervolk; niemand toch kan beweren, dat een land, waar, om zoo te zeggen, geen enkel rijpaard te vinden is, door een ruitervolk bewoond wordt.

Wanneer dus alle Europeesche Staten den dienstdtijd van den cavalierist op 3 jaar gesteld hebben, behoeft het geen betoog, dat wij het onmogelijk met minder tijd kunnen doen; daarom mogen wij niet schipperen en zeggen, als wij de miliciens slechts twee jaar mochten houden, zouden wij zooveel vooruitgaan; neen, dan waren wij nog niet tegen vreemde cavalerie opgewassen, en dat dienen wij toch te wezen. Daarom moeten wij allen onvoorwaardelijk vasthouden aan den 3-jarigen dienstdtijd en op dat punt geen dag toegeven.

Mijn voornemen is aan te toonen, dat wij dit zeer goed zouden kunnen verkrijgen en nog wel met minder geld, terwijl de militieplichtigen er niet over te klagen zullen hebben.

Een der grootste fouten, die aan het wapen kleeft, is, dat de organisatie veel te duur is, omdat er veel te veel menschen afgericht worden.

De normale africhting is 6 maanden, en gedurende dien tijd kost een milicien:

182 dagen traktement	à 15 cts. = f 27.30.
182 „ brood	à 5½ „ = „ 10.01.
182 „ voeding	à 25 „ = „ 45.50.
182 „ vergoeding voor kleeding	à 13½ „ = „ 24.57.

Totaal (ongeveer) = f 107.—.

Bij het vertrek laat een milicien eene gemiddelde schuld achter ten laste van het Rijk van f 25.—. Dus iedere milicien kost den lande, gedurende den tijd, dien hij niet in het veldeskadron dient, f 132.—.

Als bewijs, dat er veel te veel miliciens afgericht worden, diene, dat op dit oogenblik 4 lichtingen overgegaan zijn bij den trein, iedere lichting gemiddeld 125 man per regiment sterk, maakt $125 \times 3 \times 4 = 1500$ man, en deze hebben den lande gekost $f 132 \times 1500 = f 198.000$.

Zou er wel één Staat te vinden zijn, die zulk een duren trein bezit? En indien Nederland rijk genoeg is, om zich die weelde te kunnen ver-

oorloven, is het dan niet hard voor ons, dat dit geld verantwoord wordt voor de cavalerie?

Wanneer ik een uitrukkingstaatje van een van mijne onderhoorige eskadrons neem; dan zie ik daarop een sterkte van 162 onderofficieren en manschappen, waarvan natuurlijk het grootste gedeelte met groot verlof is; maar wij behoeven volgens onze formatie slechts uit te rukken met 120 paarden, dus er zijn 42 miliciens te veel. Aangenomen nu, dat de overige eskadrons even sterk zijn, dan geeft dit $42 \times 15 = 630$ man te veel. Iedere milicien kost aan africhting, enz., $f 132$.—, dus $f 132 \times 630 = f 83.160$.—, daarom hebben de 7 lichten te veel gekost $f 198.000 + f 83.160 = f 281.160$.— of per jaar zijn ongeveer $f 40.000$.— te veel uitgegeven.

Om voorts eens een denkbeeld te geven, hoeveel de mislukte poging gekost heeft, om door uitgezonden wervers het aantal vrijwilligers te vermeerderen, zij het mij gegund het volgende bewijs aan te halen.

Een van mijn onderhoorige wachtmeesters is drie maanden uitgezonden en heeft twee vrijwilligers geworven. Gedurende dien tijd deed die wachtmeester natuurlijk geen dienst, doch kreeg:

90 dagen traktement	à $f 1.42 = f 127.80$
90 „ vergoeding voor kleeding	à „ $0.15^5 = „ 13.95$
90 „ toelage	à „ $3.50 = „ 315.00$
	Totaal $f 456.75$
Ieder vrijwilliger ontving $f 120$.— handgeld	= $f 240$.—
„ aanbrengrer $f 20$	= „ 40 .—
De huzaren ieder 6 maanden in africhting à $f 120$	= „ 240 .—
	$f 520$.—

Dus op het oogenblik, waarop deze menschen in het veldeskadron overgaan, hebben zij ieder gekost $\frac{456 + 520}{2} = f 488$.— en daarvoor is men nog niet eens zeker een cavalerist te hebben; misschien gaan zij na een betrekkelijk korten tijd bij de Marechaussée of worden zij paardenoppasser, mogelijk wel bij een Officier van den Grooten of den Generalen Staf, dus buiten het wapen, en toch komen al die uitgaven ten laste der cavalerie.

Ik noemde zoeven de paardenoppassers. In de Februari-afl levering van „*De Militaire Spectator*” heeft „Huzaar” er ook reeds op gewezen, dat wij stellen: 228 officiersoppassers, ruim 40 oppassers bij de Kon. Mil. Academie en 36 bij de Rij- en Hoefsmidschool, dus een totaal van 304 minderen. Deze zijn allen als huzaar afgericht, en die opleiding van 6 maanden heeft den lande gekost:

182 dagen traktement	à 22 cts. = $f 40.04$
182 „ voeding	à 25 „ = „ 45.50
182 „ brood	à $5\frac{1}{2}$ „ = „ 10.01
182 „ vergoeding voor kleeding	à $13\frac{1}{2}$ „ = „ 24.57
	Totaal $f 120.12$

dus $f 120 \times 304 = f 36.480$. Aangezien een oppasser in 2 in plaats van in 6 maanden kan afgericht worden, zoo zouden zij slechts $f 12.160$.— behoeven te kosten, dus er is $f 24.320$.— te veel uitgegeven. Hierbij komt nog, dat de meeste dier oppassers goede korporaals zouden zijn, zoodat het nemen van zooveel oppassers uit de vrijwilligers een der oorzaken is, dat men soms zeer veel moeite heeft, behoorlijke stof voor het kader te vinden.

Uit het bovenstaande blijkt dus:

- 1°. dat, aangezien de africhting van een huzaar zoo vreeselijk duur is, er geen man te veel mag afgericht worden; en
- 2°. dat ieder, die als huzaar afgericht is, onder geen voorwendsel voor eenigen anderen dienst gebruikt mag worden.

Het is mijn doel niet om evenaals „Huzaar” alle mogelijke idealistische toestanden in het leven te willen roepen (hij toch vraagt: eene andere dislocatie, eskadrons van 150 paarden, uitbreiding van het Remonte-Depot, ook miliciens ingedeeld bij het Eskadron Ordonnansen enz., enz.); evenmin wil ik in beschouwingen treden of een aantal van 15 eskadrons te weinig voor het Nederlandsche leger is, en of wij er niet minstens 18 (volgens den Luitenant-Kolonel THIANGE), zouden moeten hebben. Mijn doel is alleen aan te toonen, dat wij *op veel goedkooper wijze* eene cavalerie kunnen hebben, die:

- 1°. steeds op den 1^{en} mobilisatie-dag met 15 eskadrons, volgens de in de eskadronsschool voorgeschreven sterkte (iets wat nu totaal onmogelijk is) zou kunnen uitrukken;
- 2°. waarvan de menschen behoorlijk geoefend zijn, omdat de organisatie met de voorgeschreven oefening een harmonisch geheel uitmaakt;
- 3°. in het bezit is van eene, uitstekend geoefende, reserve en daardoor in staat, om de eerste verliezen onmiddellijk aan te vullen.

Omdat de paardenoppassers van de Officieren van de Cavalerie, den Grooten en den Generalen Staf, de Koninklijke Militaire Academie, de Rij- en Hoefsmidschool en van het Remonte-Depot, eene onnoodige en tevens dure opleiding als huzaar ontvangen en daarentegen een groot gedeelte van deze oppassers uitstekende korporaals zouden zijn, stel ik voor, alleen miliciens als oppassers te gebruiken en ten behoeve daarvan een Eskadron Paardenoppassers op te richten.

Deze miliciens moeten 2 jaar als zoodanig dienen en daaraan voorafgaand 2 maanden om afgericht te kunnen worden, dus totaal 26 maanden.

Die zouden mijns inziens te krijgen zijn onder de volgende voorwaarden:

- 1°. Uit de menschen, die in de loting gevallen zijn, wordt den heerenknechts, bedienden bij stalhouders, knechts op groote boerderijen, enz., gevraagd, bij dit eskadron ingedeeld te worden; zij blijven dan in hun zelfden werkkring en degenen, die als officiersoppasser gebezigd worden, krijgen boven hun soldij, bij een onbereden-officier $f 3$.— per maand toelage en bij een bereden officier $f 2$.— per paard bovendien. Dus tegenover den langeren dienstdienst staat, dat zij op veel gemakkelijker wijze hun dienstplicht kunnen vervullen en tevens goed betaald worden.

Het is mij, dezen winter in den militieraad zitting hebbende, herhaaldelijk voorgekomen, dat vele miliciens verzochten om bij de cavalerie te worden ingedeeld, daarvoor als reden opgevende, dat, nu zij toch eenmaal moesten dienen, zij verkozen, liever 18 maanden huzaar te blijven, dan 8 maanden infanterist.

Hieruit put ik de overtuiging, dat er zich uit de militieplichtigen een voldoende aantal vrijwillig voor paardenoppasser zouden aanmelden.

- 2°. Na 2 jaar worden zij met groot-verlof gezonden en zijn zij dan verder van alle mogelijke militaire verplichtingen ontslagen; alleen blijven zij 2 jaar dienstplichtig, maar mogen slechts opgeroepen worden in geval van mobilisatie.
- 3°. Indien zij officiersoppasser zijn, en zij wenschen dit te blijven, kunnen zij zich telkens voor één jaar verbinden, en dan wordt een milicien minder opgeroepen.

Dat een voor huzaar afgericht man voor geen ander werk mag gebruikt worden, geeft mij aanleiding voor te stellen, de actief dienende cavaleristen niet meer in de cantines te plaatsen. In de 9 cavalerie-garnizoenen worden ongeveer 9 onderofficieren of korporaals en 40 huzaren in de cantines geëmployeerd, dus 49 ruiters, die geen dienst in het eskadron doen. In de cantines zou ik willen plaatsen gepasporteerde onderofficieren en huzaren, en omdat al de cantines winst afwerpen, zouden die menschen uit het cantinefonds betaald kunnen worden; dit zou dus den lande geen cent kosten en er zouden tevens eenige betrekkingen geschapen worden voor oud-cavaleristen. De winst, die de cantines maken, is zoo groot, dat er dan toch nog een aardig voordeelig saldo zal overblijven.

Eene groote fout der bestaande organisatie voorts is, dat deze lijnrecht indruischt tegen de in de reglementen voor de veldeskadrons voorgeschreven oefeningen.

Volgens die voorschriften is deze oefening het best te vergelijken bij een cursus van één jaar. In den winter moet het individueele rijden beoefend worden, en dient men den man voornamelijk te leeren, zijn paard geheel en al meester te zijn; tegen het voorjaar begint het exercereen, opvolgend IVe les ruitersschool, peletonsschool en eindelijk de regimentsschool. Tegelijkertijd wordt opklimmend de velddienst beoefend, beginnende met kleine gedeelten en eindigende met oefeningen van eskadrons tegen elkander; terwijl men de manoeuvres als laatste oefening moet beschouwen.

Dit voorschrift is uitstekend, maar de organisatie is zoodanig, dat het niet mogelijk is, den man op die wijze te oefenen, en wel om de volgende redenen:

1°. De vrijwilligers komen op de meest willekeurige data in de veldeskadrons en verlaten die eveneens midden in eene periode, hetzij omdat hun diensttijd verstreken is, hetzij, omdat zij overgeplaatst worden bij het Eskadron Ordonnansen, bij de Marechaussée, oppasser worden, enz., enz.

2°. Op 15 Maart jl. werd eene lichte miliciens met groot verlof

gezonden; al het rijkunstig onderwijs, hun dezen winter gegeven, was dus monnikenwerk.

3°. Eene lichte miliciens kwam in het begin van Maart over van het depoteskadron; deze menschen krijgen dus gedurende de zomer-oefeningen andere paarden dan die, welke zij in den winter gereden hebben. Het eerste en zoo hoogst noodzakelijke gedeelte der oefening, namelijk, dat ieder man zijn eigen paard leert rijden, vervalt hierdoor. Dit komt in nog sterker mate voor bij de vrijwilligers, die in den loop des zomers afriichten, zij missen niet alleen deze periode, maar ook de elementaire oefening in den velddienst, de pelotonschool, enz.

4°. Het vorige jaar werd eene lichte miliciens midden onder de manoeuvres met groot-verlof gezonden, zoodat men de menschen, die den geheelen cursus hadden doorloopen en dus vrij goed op de hoogte waren, niet kon medenemen, en hun ook het laatste gedeelte der oefening werd onthouden.

5°. Tegen het oogenblik, waarop de manoeuvres zullen aanvangen, komt doorgaans eene vroegere lichte voor herhalingsoefeningen onder de wapens.

6°. Gedurende den zomer richten de jonge paarden af, zoodat dus midden in den oefeningstijd eene geheel nieuwe indeeling van het eskadron moet worden gemaakt.

Het gevolg van dit alles is, dat bij de manoeuvres er geen 20 paarden per eskadron zijn, die bereden worden door dezelfde ruiters, die hen gedurende den winter gereden hebben, en hierdoor wordt de geheele winterdienst, die de basis is van de vorming van elke cavalerie, namelijk het zoo hoog mogelijk opvoeren van het individueele rijden, een doode letter.

Wil men dus eene ernstige, vruchtdragende oefening hebben, dan moet de organisatie zoodanig zijn, dat op den 1^{en} October het veldeskadron geformeerd wordt en onveranderd blijft tot 1 October van het volgende jaar.

Mijn voornemen is om aan te toonen, dat het zeer goed mogelijk is, dit doel te bereiken.

De vrijwilligers komen en gaan op elken willekeurigen datum. Dit zou te veranderen zijn, wanneer zij zich verbinden voor 6 jaar en zoo veel maanden, dat hun verbintenis eindigt op 1 October. Zoodra zij teekenen, ontvangen zij hun handgeld, worden dan met groot-verlof gezonden en opgeroepen: zij, die zich engageeren tusschen den 1^{en} April en den 1^{en} October, op den 1^{en} October, en degenen, die teekenen tusschen den 1^{en} October en den 1^{en} April d. a. v., op den 1^{en} April. Op deze wijze zouden dus de vrijwilligers afriichten op den 1^{en} October en den 1^{en} April en allen gepasporteerd worden op den 1^{en} October, dus als het geheele oefeningsjaar verstreken is.

Willen zij van de vergunning, om met groot verlof te gaan, geen of slechts gedeeltelijk gebruik maken, dan mogen zij bij het depoteskadron in onderhoud komen; er is daar altijd werk genoeg voor hen, als paardenverzorgers, wachtdoeners, enz., en daarvoor krijgen zij gedurende dien tijd logies, voeding en een klein daggeld van bij voorbeeld 10 cts.

Verder moeten de vrijwilligers zich verbinden na afloop van hun diensttijd nog 1½ jaar dienstplichtig te zijn (die van het Eskadron Ordonnansen 1 jaar), onder de volgende voorwaarden: Zij worden gepasporteerd en hun rekening afgesloten evenals nu; alleen zijn zij verplicht, ingeval van mobilisatie, zich onmiddellijk aan te melden bij het depoteskadron van het regiment, waarbij zij gediend hebben (de ordonnansen bij de Rij- en Hoefsmidschool).

Ik geloof niet, dat er één man zou zijn, die zich door deze bepaling zal laten terughouden om dienst te nemen, en welk eene prachtige reserve zou men krijgen; het zijn toch alle cavaleristen die 6 jaar gediend hebben, slechts eenige maanden burgers waren, dus nog geheel en al op de hoogte van den dienst en zelfs nog voldoende in training zijn, om er dadelijk gebruik van te kunnen maken. En deze reserve zou den lande niets kosten.

Ook zou hierdoor voorzien worden in de groote behoefte, die het Eskadron Ordonnansen aan aanvulling in oorlogstijd heeft, eene behoefte zoo groot, dat er nu jaarlijks milicien-korporaals bij de regimenten worden afgericht om in oorlogstijd bij dat eskadron ingedeeld te worden; en toch zijn dat uit den aard der zaak slechts hoogst middelmatige ordonnansen, want alhoewel zij eene cavaleristische opleiding genoten hebben, zoo zijn zij toch nimmer in dien specialen werkkring geoefend.

Alvorens de miliciens te behandelen, wil ik eerst nagaan hoe sterk een eskadron moet zijn om op den 1^{en} mobilisatiedag uit te kunnen rukken, zooals in de eskadronsschool is voorgeschreven.

	Onderofficieren en manschappen.	Oppassers.	Paarden.
EEN VELDESKADRON.			
14 × 4 ruiters 1e gelid.	56	—	56
12 × 4 " 2e "	48	—	48
3 wachtmeesters opsluitend gelid	3	—	3
1 opperwachtmeester	1	—	1
1 " titulair.	1	—	1
1 fourier	1	—	1
4 trompetters	4	—	4
Bovendien bij de bagage 1 korporaal	1	—	1
" " " 5 oppassers H. H. Officieren.	—	5	5
" " " 5 voetgangers	5	—	—
	120	5	120
Men moet steeds rekenen op ± 4% zieke mensen	5	—	—
" " " " " ± 6% " paarden	—	—	8
Totaal	125	5	128
Dus de 5 eskadrons	625	25	640

	Onderofficieren en manschappen.	Oppassers.	Paarden.
HET DEPOTESKADRON.			
1 opperwachtmeester	1	—	—
12 wachtmeesters	12	—	—
1 fourier	1	—	—
20 korporaa's	20	—	—
2 trompetters	2	—	—
2 hoefsmeden	2	—	—
2 koks	2	—	—
40 remonteberijders	40	—	—
5 oppassers H. H. Officieren	—	5	—
Oude paarden	—	—	20
Remontepaarden	—	—	75
Totaal	80	5	95
STAF VAN HET REGIMENT.			
Adjutant Onderofficier	2	—	1
" " standaarddrager	1	—	1
" " pikeur	1	—	—
Staffrompetter	1	—	1
Oppasser van den Regiments-Commandant	—	1	1
" " " Luitenant-Kolonel	—	1	1
" " de 2 Majoors	—	2	1
" " den Ritmeester-Adjutant	—	1	1
" " " Luitenant " 	—	1	1
" " " Ritmeester-Instructeur	—	1	—
" " " Kapitein-Kwartiermeester	—	1	—
" " " Luitenant-Kwartiermeester	—	1	1
" " de 2 Officieren van Gezondheid	—	2	4
" " " 3 Paardenartsen	—	3	—
Totaal	5	14	13
Dus de sterkte van een regiment huzaren :			
Staf	5	14	13
5 Veldeskadrons	625	25	640
Depoteskadron	80	5	95
	710	44	748

754

Ik heb berekend 1 paard voor den Luitenant-Kwartiermeester, 2 paarden voor de Officieren van Gezondheid, en ook 2 voor hun oppassers, omdat die in oorlogstijd bereden moeten zijn.

De zadelmakers zijn buiten beschouwing gelaten, omdat dat werklieden zijn, die onbereden met de bagage medegaan, dus geen opleiding als huzaar behoeven.

Volgens de tegenwoordige organisatie is een regiment huzaren sterk 1282 onderofficieren en manschappen en 746 paarden; dus ik ben slechts 2 paarden sterker, maar daarentegen heb ik aangetoond, dat er nu

1282 — 754 = 528 man te veel worden afgericht, of voor de 3 regimenten $528 \times 3 = 1584$ man, en omdat dit miliciens zijn, die bovendien bij vertrek ieder ongeveer $f 25$ schuld ten laste van het rijk achterlaten, geeft dit een som van $f 132 \times 1584 = f 209.088$.—

Deze som moet over drie jaar verdeeld worden, want daarna gaan de lichtingen over bij den trein en dus wordt er jaarlijks een bedrag te veel uitgegeven van $f \frac{209.088}{3} = f 69.696$.—

Aan vrijwilligers is op dit oogenblik het wapen sterk.

Het 1^e Regiment Huzaren 559 onderofficieren en manschappen.

"	2 ^e	"	540	"	"
"	3 ^e	"	694	"	"

Totaal 1793 onderofficieren en manschappen.

En volgens de bovenstaande berekening behoeven de drie regimenten huzaren slechts sterk te zijn $710 \times 3 = 2130$ onderofficieren en manschappen, dus er ontbreken 337 man, en dit ontbrekende getal moet door miliciens aangevuld worden. Te verdeelen over drie jaar geeft per jaar, het verloop inbegrepen, een lichting miliciens van 125 man.

Ziehier op welke wijze ik miliciens voor drie jaar zou willen verkrijgen, terwijl ik beweere, dat het dan niet op de militieplichtigen zou drukken.

Dit jaar worden voor de cavalerie aangewezen respectievelijk voor het 1^e, 2^e en 3^e Regiment Huzaren 175, 225 en 125 miliciens, dus een totaal van 525 man.

Dit getal zou ik voor vast willen aangewezen zien; daarvan worden eerst genomen 143 paardenoppassers (de berekening volgt) en de overige 381 zijn ruim voldoende om zelfs met den ongunstigsten toestand, die er ooit geweest is, het wapen voltallig te houden.

Om bij de cavalerie te dienen, zou ik uit de verschillende gemeenten de lotelingen willen aanwijzen, die de laagste nummers getrokken hebben, tenzij er andere dienstplichtigen in die gemeenten zijn, die zich vrijwillig voor de cavalerie aanmelden. Dat wil zeggen: onze lichtingen zijn 11.000 man sterk, dus uit eene gemeente, die 20 miliciens moet leveren, zou één cavalierist aangewezen worden, terwijl men kleinere gemeenten bij elkander zou moeten voegen.

Onder de volgende voorwaarden ben ik overtuigd, dat een meer dan voldoende aantal zich vrijwillig zal aanmelden.

Op den 1^{en} October moeten allen (dus 525) disponibel zijn en wel 143 voor oppasser en 382 voor huzaar, maar er zijn slechts 125 huzaren noodig en daarom beslist het lot wie zal moeten dienen en wie niet behoeft onder de wapens te komen. Zij, die vrij loten, zijn *van alle militaire diensten ontslagen*, maar er staat tegenover dat degenen, wien het lot treft, 3 jaar moeten dienen.

Nu twijfel ik geen oogenblik of er zullen zich liefhebbers genoeg opgeven onder hen, die reeds aangewezen zijn om te dienen. Hun toekomst is toch, minstens 8 maanden onder de wapens te komen, daarna de herhalingsoefeningen, 7 jaar dienstplichtig blijven, enz., enz., en nu wordt hun de gelegenheid gegeven om nog totaal van allen

dienst ontslagen te worden, door te loten tusschen drie jaar dienen en geheel vrij te zijn en dat zou dit jaar wezen met een kans van 269 vrijloten tegen 125 om te dienen. ¹⁾)

Verder zou men desnoods den miliciens der cavalerie *f* 25.— handgeld kunnen geven; dit kan de Staat gerust doen, want een milicien laat tegenwoordig *f* 25.— schuld achter ten laste van het Rijk en een milicien van 3 jaar kan zijne rekening aangezuiverd hebben. Ook zou men hun, na het eindigen van hun diensttijd (als zij door goed gedrag in de termen vallen), de voorkeur kunnen geven voor plaatsing bij de Marechaussée.

Na afloop van de 3 jaar gaan zij met groot verlof en blijven slechts 1½ jaar dienstplichtig onder dezelfde voorwaarden als de vrijwilligers, dat wil zeggen hunne rekening wordt afgesloten, zij krijgen geen uniform mede, behoeven dus ook geen inspectie te maken, en hebben alleen de verplichting *om in geval van oorlog op te komen*. Ik stel voor hen, zoowel als de vrijwilligers, in burgerkleeren naar huis te zenden, en hun goed niet op te leggen, want de velduitrusting van een huzaar bestaande uit: attila, rijbroek, beenstukken, mantel en kolbak, is zoo gering, dat het veel goedkooper zal zijn hen in oorlogstijd te kleeden, dan, zooals nu, jaren lang volle deponeerkamers te hebben; en er is tijd genoeg voor dat kleeden, want de eskadrons zijn steeds gereed onmiddellijk uit te rukken, terwijl de hier bedoelde huzaren en miliciens toch bij de depots opkomen.

Ik herhaal daarom welk een prachtige reserve zouden wij hebben, huzaren, die minstens 6, en miliciens die 3 jaar gediend hebben.

Bij de, door mij voorgestelde, organisatie blijft steeds aanbevelenswaardig, de tegenwoordig gevolgde methode, om door hooge handgelden en premiën naar vermeerdering en het behoud van het aantal vrijwilligers te trachten, omdat voor iederen vrijwilliger 2 maal een milicien minder zal behoeven op te komen, en dus daardoor de druk op de militieplichtigen zal verminderen.

Er is in den laatsten tijd dikwijls geschreven, dat het aantal vrijwilligers bij de cavalerie afnam. Het is zeker, dat dit afnemen gelijken tred houdt met de welvaart in het land, maar ik vermeen, dat de buitengewoon zware dienst, die van onze huzaren gevorderd wordt, daarbij ook een groote factor is.

In de burgermaatschappij spreekt men van een werkdag van 8 of 10 uur, maar een huzaar heeft langer dienst. 's Zomers van 5 uur en 's winters van half zes duurt de dienst onafgebroken door tot 's middags 4 uur (dus 11 of 10½ uur), en was het daarmee dan nog maar afgeloopen, doch des avonds komt daarbij dikwijls nog schermen, school, enz., en om de 4 à 5 dagen 24 uur op wacht. Voorwaar het is geen kleinigheid. Ieder burger heeft

¹⁾ Dit was de sterkte aan vrijwilligers op den 25^{en} Maart jl., maar sedert dien tijd is het aantal vrijwilligers belangrijk toegenomen, zoodat de verhouding nog veel gunstiger is geworden.

's middags om 12 uur een uur schafttijd, maar op onze tableaux van werkzaamheden zoekt men te vergeefs naar dien rusttijd. Dit is een noodzakelijk gevolg van het incompleet aan manschappen. Een man moet, wat het rijden aangaat, tevens den dienst waarnemen van zijn afwezige collega's, maar zijne eigen oefening mag daar niet onder lijden; dus exerceeren, theorie, schermen, schieten, voetexerceeren, enz., moet hij daarom evengoed beoefenen en ik ben overtuigd, dat deze drukke dienst grooten invloed heeft geoeffend op de omstandigheid, dat er hoe langer hoe minder vrijwilligers kwamen.

Het volgende staaltje moge als bewijs dienen:

Eenige jaren geleden, toen ik eskadrons-commandant was, werd een mijner huzaren (in het najaar) gedetacheerd bij het Algemeen Depot van Discipline, en, toen ik den man wees op de gevolgen van zijn slecht gedrag, zeide hij mij: „Het is onaangenaam dat de tijd niet meetelt, maar overigens ga ik een rustigen winter tegemoet. In Vlissingen is de dienst veel gemakkelijker dan hier bij de cavalerie en daarbij komt nog, dat ik 's winters ongaarne vroeg opsta en bij het Depot van Discipline blaast de reveille om 7 uur en hier om half zes; wanneer dus mijn kameraden in de koude moeten werken, draai ik mij nog eens lekker anderhalf uur in mijn bed om.”

Ik heb er naar geïnformeerd en bevonden, dat het de zuivere waarheid is.

Is het nu niet natuurlijk, dat de huzaar, die 's winters om half zes zijne dagtaak begint, denkt: „nu mag de wegens slecht gedrag, *aan strengere tucht* onderworpen soldaat nog anderhalf uur slapen, onder welke tucht zou onze gewone dienst dan wel gebracht moeten worden?”

Indien dus, zooals ik voorstel, het aantal huzaren steeds gelijk aan dat der paarden is, zal de dienst veel aangenamer en minder zwaar worden, en dit zal zeker er veel toe bijdragen om de vrijwillige dienstneming te bevorderen, misschien op den duur zelfs meer dan hooge premiën.

Zooals men hierboven gezien heeft, is een regiment huzaren volgens de door mij voorgestelde formatie, slechts twee paarden sterker dan tegenwoordig, en dat nog wel omdat ik reken op $5 \times 8 = 40$ zieke paarden, hetgeen mij de zekerheid geeft, steeds met voltallige eskadrons te kunnen uitrukken, want onder die 40 zijn ook begrepen de paarden, die in den loop van het jaar door officieren gekocht zijn, zoomede een enkel paard, dat gestorven is. Verder heb ik paarden berekend voor den Luitenant-Kwartiermeester, voor de beide Officieren van Gezondheid met hun bereden oppassers en voor de korporaals bij de bagage. Al deze paarden moeten *nu*, in geval van mobilisatie, ook verstrekt worden; de zieke paarden zijn er eveneens, dus zij komen thans in mindering van het aantal sabels, dat een eskadron in het gevecht kan brengen.

De ondervinding heeft geleerd, dat een paard gemiddeld ongeveer 10 jaar dienst kan doen, daarom heeft een regiment noodig een jaarlijksche aanvulling van $\frac{748}{10} = 75$ paarden.

Bij het depoteskadron zijn (de uitlegging volgt) 20 oude paarden berekend, dat wil zeggen: paarden ongeschikt voor den velddienst, maar nog zeer geschikt voor de manege.

Ten einde eene regelmatige aanvulling te hebben, zou ik de paarden op 4-jarigen leeftijd in Ierland willen aankopen en bij aankomst in Nederland in de weide doen. Den 1^{en} Augustus moet de remonte van het vorige jaar overgaan van het Remonte-Depot bij de regimenten, dus is er dan tevens plaats gemaakt voor de jonge paarden, die in de weide zijn.

Van den 1^{en} Augustus tot den 1^{en} October d. a. v. worden de paarden geoefend volgens hoofdstuk I der africhtingskunst; den 1^{en} October in dressuur genomen wordende, kunnen zij den 1^{en} October van het volgende jaar, dus op 6-jarigen leeftijd alle afgericht zijn. Op dezen datum gaan zij over in de veldeskadrons en de commandanten dier eskadrons wijzen naar hunne eigen keuze zóóveel paarden voor reform aan, dat hun eskadron 128 paarden sterk blijft.

Deze reformpaarden worden alle overgeplaatst bij het depoteskadron; de Ritmeester-Instructeur zoekt de 20 beste uit, en de andere worden overgeplaatst bij den trein; aldaar wordt nagegaan of er soms onder hen zijn, die nog treindienst kunnen verrichten en de overige worden verkocht.

De 20 oude paarden bij de depoteskadrons dienen:

1° voor de africhting der vrijwilligers, die 1 April opkomen, daarvoor is dit getal ruim voldoende;

2° in den winter als reserve voor het geval dat paarden der recruten ziek worden, om achterlijke ruiters aan de longe te oefenen, voor de voltige, enz.

Op 1 October komen de miliciens en de vrijwilligers, die in den zomer geteekend hebben, in africhting, daartoe wordt van de veldeskadrons bij het depot het voor hen benoodigde aantal paarden gedetacheerd (dit getal zal, naar ik berekend heb, ongeveer 20 per eskadron bedragen), zoodat deze menschen afgericht worden op het paard, dat zij hun 1^e jaar zullen rijden.

Den 1^{en} April kunnen zij afgericht zijn en gaan dan met hun paard over in het veldeskadron.

Het Eskadron Ordonnansen, de Rij- en Hoefsmidschool, het Eskadron Paardenoppassers en de paarden zoowel als de cavalisten der Koninklijke Militaire Academie vormen een afzonderlijk korps onder bevel van den Commandant der Rij- en Hoefsmidschool. Dit korps heeft een sterkte van:

	Onderoff. en manschappen.	Oppassers.	Paarden.
<i>a. De Rij- en Hoefsmidschool.</i>			
Adjutant onderofficier pikeur	1	—	—
Opperwachtmeester	1	—	—
Fourier	1	—	—
Wachtmeester of korporaal hoefsmid	1	—	—
Paardenoppassers, ook van H.H. Officieren	—	36	—
Paarden	—	—	49
totaal:	4	36	49
<i>b. De Kon. Mil. Academie.</i>			
Wachtmeesters	3	—	—
Korporaals	5	—	—
Oppassers, ook van H.H. Officieren	—	43	—
Paarden	—	—	83
totaal:	8	43	83
<i>c. Het Remonte-Depot.</i>			
Adjutant Onderofficier	1	—	—
Opperwachtmeester	1	—	—
Wachtmeesters	3	—	—
Korporaals	6	—	—
Hoefsmid	1	—	—
Paardenoppassers, ook van H.H. Officieren	—	60	—
totaal:	12	60	—
<i>d. Het Eskadron Ordonnansen.</i>			
Dezelfde sterkte als een veldeskadron behalve de 5 voetgangers	120	5	128
<i>e. Het Eskadron Paardenoppassers.</i>			
1 Opperwachtmeester	1	—	—
1 Fourier	1	—	—
1 Oppasser van den Ritmeester-Commandant	—	1	—
1 " " " Generaal-Majoor Inspecteur	—	1	—
1 " " " Adjutant v. d. idem	—	1	—
1 " " " Hoofdoff., toegevoegd aan idem	—	1	—
Oppassers bij de drie regt. huzaren (ieder 44)	—	132	—
" bij de Rij- en Hoefsmidschool	—	36	—
" bij het Eskadron Ordonnansen	—	5	—
" bij het Remonte-Depot	—	60	—
" bij de Kon. Mil. Academie	—	43	—
totaal:	2	285	—

Dit korps heeft een sterkte aan paarden:

Het Eskadron Ordonnansen.....	128
De Rij- en Hoefsmidschool.....	46
De Kon. Mil. Academie.....	83
	<hr/>
	totaal: 257

Deze paarden worden afgericht bij de Rijsschool en daarna door den Commandeerenden Officier verdeeld.

Het voordeel hiervan is, dat de Rijsschool regelmatig van goede paarden wordt voorzien, en die beter zullen zijn, omdat zij beter afgericht worden; dat de Kon. Mil. Academie steeds goede paarden zal krijgen, hetgeen ongetwijfeld voor de opleiding van onze jonge officieren eene voorname zaak is; en dat ook het Eskadron Ordonnansen veel betere paarden zal hebben dan die, welke dat eskadron nu uit de regimenten ontvangt.

Den tijd van dienst eveneens op 10 jaar stellende, zouden er dus jaarlijks 26 paarden van het Remonte-Depot bij de Rijsschool geplaatst moeten worden.

De jaarlijksche remonte voor de cavalerie zou dus moeten bedragen $75 \times 3 + 26 = 251$ paarden. En daar dit jaar ongeveer 270 paarden voor de cavalerie in Ierland gekocht zullen worden, kan dit getal geen bezwaar opleveren.

Omdat de Rijsschool en de Kon. Mil. Academie uit de beste paarden moeten geremonteerd worden, zou de verdeling op de volgende wijze kunnen geschieden: De Directeur van het Remonte-Depot levert een lijst in, waarop de paarden geplaatst worden, zooals hij ze taxeert, de beste en mooiste bovenaan en zoo vervolgens. De paarden worden door den Generaal-Majoor Inspecteur bijvoorbeeld op de volgende wijze verdeeld; beginnende met een willekeurig regiment bijvoorbeeld het 2^e, dan komt paard N°. 1 bij het 2^e Regt., N°. 2 bij het 3^e Regt., N°. 3 bij de Rijsschool, N°. 4 bij het 1^e Regt en zoo vervolgens. Op deze wijze worden de paarden eerlijk verdeeld en zal men niet meer, zooals nu, hooren beweren, dat het eene regiment betere paarden krijgt dan het andere; en de Rijsschool krijgt alleen paarden uit het beste derde gedeelte.

De *oppassers*, die 2 jaar en 2 maanden moeten dienen, worden den 1^{en} Augustus opgeroepen. Zooals ik hierboven berekend heb, zijn er 285 noodig; verdeeld over 2 jaar is dit een jaarlijksch contingent van 143 man. Evenals bij de miliciens wordt onder hen geloot, wanneer het getal 143 te groot is, tengevolge van het in dienst blijven van eenige oppassers van vroegere lichtingen.

Ten einde te maken, dat een oppasser geen schuld ten laste van het Rijk achterlaat, zou men hem gevoegelijk eene hoogst eenvoudige uniform kunnen geven, bij voorbeeld een attila zonder tressen, rijbroek, beenstukken, mantel en kepi.

Ik heb voorgesteld de oprichting van een Eskadron Paardenoppassers, omdat de Ritmeester-Commandant die oppassers, nadat zij afgericht zijn, kan verdeelen naarmate van de behoefte, en om, indien een oppasser blijkt niet geschikt te zijn voor den dienst bij een officier, hem te kunnen

doen ruilen met een paardenoppasser van de Kon. Mil. Academie, de Rijsschool of het Remonte-Depot. Voor dien ritmeester zullen er nogal administratieve werkzaamheden aan verbonden zijn, met het oog op het behoorlijk indeelen der oppassers van vroegere lichten, ten behoeve van de mobilisatie. Ook zou deze ritmeester tevens het bevel kunnen voeren over het personeel der Rijsschool, zoodat de Ritmeester-Instructeur, die nu daarmede belast is, daarvan ontheven zou worden. Voor het geval van ziekte of verlof van eerstgenoemde zou de Luitenant-Instructeur der Rijsschool als zijn plaatsvervanger kunnen aangewezen worden.

De oprichting van dit eskadron is weinig kostbaar.

1 Ritmeester, jaarlijksch traktement	= f 2400.—
1 Opperwachtmeester (ongeveer) f 1.93 per dag × 365 = „	704.45
1 Fourier „ „ 1.23 „ „ × 365 = „	448.95
	<hr/>
	f 3553.40

De oppassers worden afgericht bij de depoteskadrons der drie regimenten huzaren, zij kunnen in twee maanden grondig leeren alles wat op de verzorging der paarden betrekking heeft. Zij komen den 1^{en} Augustus onder de wapens, omdat op dien datum de depoteskadrons 2 lichten remontepaarden sterk zijn, en omdat op dat tijdstip, behalve eenige vrijwilligers, geen jonge menschen afgericht worden, zoodat er voor de aanstaande oppassers alle gelegenheid is te leeren met paarden omgaan, en zij tevens den dienst van het personeel bij de depots verlichten.

De onkosten van de africhting van een milicien-oppasser in 2 maanden bedragen slechts f 39.— tegen f 120.—, die thans een als oppasser gebruikt wordend huzaar aan africhting gekost heeft, om nog niet eens te spreken van de 120 of 180 gulden handgeld, die een huzaar ontvangt.

Op den 1^{en} October gaat de oudste lichte met groot verlof en wordt vervangen door de laatst afgerichte.

Omdat de paarden dier oppassers steeds bij de veldeskadrons zijn, heeft een officier gedurende den winter voldoende gelegenheid zijn oppasser in zooverre in het rijden te bekwamen, dat hij met een handpaard de bewegingen van den gevechtstrein kan volgen. Dat de oppasser tevens de pikeur is van officierspaarden, zooals men thans helaas dikwijls ziet, is niet te verdedigen, te meer daar voorgeschreven staat, dat ieder officier dagelijks zijn beide paarden moet rijden.

Aangezien bijna alle officieren van den Grooten of van den Generalen Staf in garnizoen zijn in plaatsen, waar zich ook bereden wapens bevinden, zoo zouden hun oppassers des winters ook op dezelfde wijze rijles kunnen krijgen; verder is bij een eskadron gerekend op 5 zieke manschappen, en daar dit getal ruim genomen is, heeft men dus steeds voldoende menschen voorhanden wanneer een oppasser door ziekte of verlof afwezig is.

De paardenoppassers gaan, na twee jaar gediend te hebben, met groot verlof, terwijl zij twee jaar dienstplichtig blijven. Na dien tijd zijn zij

als belooning voor hun langer dienen van alle verdere militaire verplichtingen ontslagen.

In geval van mobilisatie worden zij op de volgende wijze gebruikt:

- 1°. als paardenoppasser voor de vele officieren, die alleen in oorlogstijd bereden zijn;
- 2°. bij de remonte-commissiën, die dan groote behoefte zullen hebben aan paardenverzorgers.

De onder de wapens zijnde paardenoppassers van de Rijsschool en van de Kon. Mil. Academie worden op dezelfde wijze gebruikt.

Tegenwoordig hebben verscheidene opperofficieren en officieren van den Grooten en van den Generalen Staf, huzaren als oppasser. Aangezien deze officieren niet tot de cavalerie behooren, heb ik de oppassers van deze heeren niet berekend, maar er is geen enkel bezwaar, ten behoeve van die officieren, het Eskadron Paardenoppassers met het daarvoor noodige aantal menschen sterker te maken.

De reden, waarom de door mij voorgestelde organisatie goedkooper is, niettegenstaande er dan steeds voltallige veldeskadrons zouden wezen, is daarin gelegen, dat er in den loop van het jaar thans veel meer menschen onder de wapenen zijn. Ik heb hierboven berekend, dat bij het aantal vrijwilligers, dat het wapen op dit oogenblik sterk is, slechts 337 miliciens en 285 oppassers behoeven te dienen, terwijl bovendien gedurende 2 maanden 143 oppassers opkomen om afgericht te worden. Dus $337 + 285$ man gedurende 12 maanden en 143 man gedurende 2 maanden. Daartegenover staat dat nu steeds $1\frac{1}{2}$ lichting miliciens onder de wapens is. De lichting van het vorige jaar bedroeg 497 man en die van dit jaar is 525 man, dus er zijn steeds onder de wapens $\frac{497}{2} + 525 = 248 + 525 = 773$ man. Ieder cavalerist kost per dag 66 cents dus in het eerste geval zijn de onkosten per jaar:

$$\begin{aligned} f 0.66 \times 337 \times 365 &= f 81.183.30, \\ „ 0.66 \times 285 \times 365 &= „ 68.656.50, \\ „ 0.66 \times 143 \times 31 &= „ 2.925.78, \\ \text{Totaal } f &152.765.58, \end{aligned}$$

en in het tweede geval $f 0.66 \times 773 \times 365 = f 186.215.70$.

Hieruit blijkt duidelijk, dat de door mij voorgestelde organisatie jaarlijks ongeveer $f 33.450$.— goedkooper is, terwijl ik nog niet eens in rekening gebracht heb, dat ieder jaar gedurende ongeveer een maand een vorige lichting hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk voor herhalingsoefeningen wordt opgeroepen.

Jaarlijks gaat een lichting miliciens met paspoort en laat dan per man een schuld achter van ongeveer $f 25$.—, terwijl de miliciens, die 3 jaar en de oppassers, die 2 jaar gediend hebben, geen schuld behoeven achter te laten. — De lichting op 475 man gesteld, geeft $f 25 \times 475 = f 11.875$.— Daarom stel ik een bezuiniging voor van $f 33.450$.— + $f 11.875 = f 45.325$.— per jaar.

Daarentegen zou het wapen moeten uitgebreid worden met 1 Rit-

meester, 1 Opperwachtmeester, 1 Fourier, 2 paarden per regiment en 8 paarden voor het Eskadron Ordonnansen.

De gemiddelde remonteprijs van een paard is *f* 574.—, dus deze 14 paarden kosten *f* 8036.—, verdeeld over 10 jaar geeft een jaarlijksche uitgave van *f* 804.—: verder kost een paard aan fourage 62 cts. per dag en aan beslag 3 cts. per dag.

Daarom bedragen de onkosten voor de uitbreiding per jaar:

Het Eskadron Paardenoppassers.....	= <i>f</i> 3554.—
„ aanschaffen der paarden.....	= „ 804.—
„ het onderhoud der paarden $65 \times 14 \times 365$	= „ 3322.—
Totaal....	<i>f</i> 7680.—

en dit bedrag is gering tegenover *f* 45.325.—, die ik bespaar.

Nadat ik hierboven mijne verschillende ideeën heb uitgelegd, wil ik nu eens nagaan, welke toestanden mijn systeem in het leven zouden roepen.

I. *In vreedestijd.*

Den 1^{en} October, zijnde de dag waarop de groote veranderingen zouden plaats vinden:

- 1°. de oude paarden worden op reform gesteld;
- 2°. de vrijwilligers en de miliciens, wier diensttijd verstreken is, gaan met paspoort en met groot verlof;
- 3°. van de veldeskadrons worden overgeplaatst:
 - a. de benoodigde menschen voor het Eskadron Ordonnansen;
 - b. „ „ „ als remonteberijders;
- 4°. van het depoteskadron worden in de veldeskadrons overgeplaatst:
 - a. de jonge paarden;
 - b. de in den zomer afgerichte vrijwilligers;
 - c. de afgerichte paardenoppassers;
- 5°. bij het depoteskadron komen in africhting:
 - a. de jonge paarden;
 - b. de miliciens;
 - c. de vrijwilligers, die gedurende den zomer geteekend hebben;
- 6°. de paarden voor de africhting der recruten worden bij het depoteskadron gedetacheerd.

Den 1^{en} April:

- 1°. de afgerichte huzaren en miliciens gaan met hun paarden over in de veldeskadrons;
- 2°. de vrijwilligers, die gedurende den winter geteekend hebben, komen in africhting.

Den 1^{en} Augustus:

- a. de jonge remontepaarden gaan over van het Remonte-Depot bij de regimenten;
- b. de paardenoppassers komen in africhting.

II. *In geval van mobilisatie:*

tusschen 1 April en 1 October:

- a. de veldeskadrons zijn gereed onmiddellijk op oorlogssterkte uit te rukken;
- b. de reservisten komen bij de depoteskadrons onder de wapens, worden aldaar gekleed en met de remonteberijders gebruikt voor de africhting der jonge paarden, die, 6 jaar oud zijnde, een sneldressuur kunnen doorstaan, indien men ze oorlogsration fourage geeft. Zij zullen dan zeer spoedig ter aanvulling naar de veldeskadrons kunnen gezonden worden;
- c. de zieke paarden der veldeskadrons gaan over bij de depoteskadrons. Men kan aannemen, dat van de 40 er 25 slechts licht ongesteld zijn, dus zeer spoedig te velde kunnen gebruikt worden;
- d. de reservisten van het Eskadron Ordonnansen worden bereden gemaakt op paarden van de Rijschool. Gesteld dat jaarlijks $\frac{1}{7}$ van dat eskadron gepasporteerd wordt, geeft dit een reserve van 17 man;
- e. de Rijschool verdeelt zijn paarden op de volgende wijze:
bij het Eskadron Ordonnansen.....	17 paarden,
voor de oppassers der 4 officieren v/d Rijschool ...	4 „
voor den oppasser van den Generaal-Majoor Inspecteur	1 paard,
„ „ „ Adjudant „	1 „
„ „ „ toegevoegd Hoofdofficier „	1 „
	Totaal..... 24 paarden.

De overige 25 paarden worden verdeeld over de depots der drie regimenten, dus bij ieder regiment 8 paarden;

- f. de Koninklijke Militaire Academie.

De cadets der cavalerie (op dit oogenblik 27) worden verdeeld over de depots der huzarenregimenten (dus ieder regiment 9).

De paarden worden ingedeeld als volgt:

voor de cadets	27 paarden,
voor de oppassers van de 4 officieren der cavalerie	4 „
	Totaal..... 31 paarden;

de overige 52 worden verdeeld over de depoteskadrons, dus ieder regiment 17 paarden;

- g. van de 20 oude paarden per regiment zijn 7 bestemd voor de oppassers der officieren van het depoteskadron en de overige voor oppassers van opperofficieren en van officieren van den Generalen Staf.

Een regiment huzaren heeft dus een reserve van:

12 Wachtmeesters van het depoteskadron.....	12 man.
20 Korporaals „ „ „	20 „
2 Trompetters „ „ „	2 „
40 Remonteberijders.....	40 „
9 Cadets der Kon. Mil. Academie.....	9 „
Reserve vrijwilligers (ongeveer).....	80 „
Reserve miliciens.....	37 „
	Totaal..... 200 man.

En een reserve aan paarden:

voor de cadets der Kon. Mil. Academie.....	9
paarden der " " "	17
" " Rijschool.....	8
herstelde zieke paarden	25
remontepaarden.....	75

totaal...134 paarden.

In den oorlog van 1870—'71 hebben van de Duitsche cavalerie, alleen het 1^e Regt. Garde Dragonders, het 7^e Kurassiers en het 16^e Ulanen een grooter verlies geleden; al de overige regimenten zouden, gedurende de zeven maanden, die deze oorlog geduurd heeft, met zulk eene reserve steeds voltallig gehouden zijn, daarom vermeen ik, dat voor onze cavalerie deze reserve ruim voldoende is.

III. Ingeval van mobilisatie tusschen 1 October en 1 April.

Aangenomen, dat voor de africhting der recruten ongeveer 20 paarden per eskadron bij het depot gedetacheerd zijn, dan kunnen de veldeskadrons onmiddellijk uitrukken op een sterkte van 100 onderofficieren en minderen in het gelid. In bedoeld tijdvak komen twee lichten reservisten bij het depoteskadron onder de wapens, diegenen, die het laatst gepasporteerd zijn, worden het eerst gekleed en bereden gemaakt op bovenbedoelde bij het depot gedetacheerde paarden. — Aangenomen dat deze menschen den 2^{en} mobilisatiedag allen aangekomen zijn, dan kunnen zij gemakkelijk den 3^{en} dag gekleed worden en den 4^{en} naar de veldeskadrons vertrekken. Verder treedt dan dezelfde toestand in als bij een mobilisatie in den zomer.

De vrijwilligers en miliciens zijn 1½ jaar dienstplichtig om gedurende den tijd, dat 's winters de recruten nog niet afgericht zijn, twee lichten disponibel te hebben.

Aangezien het Eskadron Ordonnansen geen recruten heeft, behoeven de menschen van dat eskadron slechts één jaar dienstplichtig te zijn.

Toen in 1870 het leger gemobiliseerd werd, kwamen zulk een groot aantal miliciens bij de cavalerie onder de wapenen, dat men geen paarden voor hen had, en men niet wist wat met hen aan te vangen. Niettegenstaande er dus een groot aantal afgerichte menschen te veel waren, werden nog vrijwilligers aangenomen, hetgeen in geenen deele te verdedigen is, omdat een huzaar toch niet gedurende den oorlog afgericht kan worden. Daarom stel ik voor onmiddellijk in geval van mobilisatie de africhting der recruten te staken en aan de in africhting zijnde menschen eene andere bestemming te geven, bij voorbeeld door ze over te plaatsen bij de depotbataljons der infanterie. Op deze wijze wordt nutteloos werk voorkomen en komt het personeel, dat voor de africhting der recruten gebruikt wordt, disponibel voor de veldeskadrons.

Ziehier eene vergelijking tusschen de door mij voorgestelde en de thans bestaande organisatie.

1°. Er zou geen man te veel worden afgericht.

2°. Omdat een cavalerist zulk een dure opleiding krijgt, blijft hij zijn geheelen diensttijd bij de cavalerie.

3°. Doordat de vrijwilligers niet voor oppasser gebruikt worden, zal men veel beter stof krijgen voor het kader.

4°. De eskadrons zijn steeds gereed op oorlogssterkte en met uitstekend afgericht personeel uit te rukken.

5°. Het eskadron zal steeds voor de oefening kunnen uitrukken met 4 volligtige pelotons.

6°. De eskadrons zullen steeds over een voldoende en uitstekend afgerichte reserve kunnen beschikken.

7°. Het eskadron ordonnansen heeft een uitstekende reserve van ongeveer 17 man.

8°. De africhting der menschen zal veel verbeteren, omdat er bij de depot-eskadrons per jaar veel minder behoeven afgericht te worden.

9°. De oefeningen zullen volgens de voorschriften gehouden kunnen worden.

10°. Tengevolge van de regelmatige opklimming der oefeningen zullen de paarden in veel betere conditie zijn, daarom veel minder te lijden hebben en dus langer dienst kunnen doen.

11°. De dienst zal voor de menschen aangenamer en vooral veel minder zwaar worden.

12°. Het gehalte der miliciens over het algemeen hooger staande dan dat der vrijwilligers, zoo zullen de officieren betere oppassers krijgen.

1°. Er worden nu jaarlijks ruim 400 man te veel afgericht.

2°. Het geld, aan de dure opleiding van onze cavaleristen besteed, komt voor een groot gedeelte niet ten bate van het wapen.

3°. Het wapen thans van goede korporaals te voorzien is zeer moeilijk en soms onmogelijk.

4°. De veldeskadrons kunnen hoogstens met 3 in plaats van met 4 pelotons uitrukken.

5°. In de 28 jaren, die ik officier ben, heb ik bijna nimmer geëxerceerd met een eskadron van 4 pelotons.

6°. De reserve bestaat thans uit miliciens, die hoogstens 18 maanden gediend hebben en dus slechts middelmatig geoefend zijn.

7°. Het eskadron ordonnansen heeft groote behoefte aan een reserve, maar daarin wordt slechts hoogst gebrekkig voorzien door milicien-korporaals der huzaren.

8°. De depots zijn nu soms zoodanig overvuld van recruten, dat de africhting daar zeer onder te lijden heeft.

9°. Een regelmatige oefening van het eskadron is niet mogelijk, omdat er aanhoudend groote mutatiën plaats hebben.

10°. De paarden kunnen nimmer behoorlijk getraind worden, omdat men tengevolge van het gering aantal menschen bij de veldeskadrons ze niet alle denzelfden dienst kan laten doen, en onvoldoende in conditie zijnde, lijden zij onnoodig gedurende de manoeuvres.

11°. De dienst is thans zeer zwaar, hetgeen natuurlijk nadeelig werkt op de opgewektheid, waarmee die dienst verricht wordt.

12°. Ieder weet hoe moeilijk het is behoorlijke officiers-oppassers te vinden, zoodat het nu reeds voorkomt dat officieren miliciens als oppasser nemen.

13°. Aangezien het eskadron den 1^{en} October geformeerd wordt, zal de administratie tengevolge van de weinige mutatiën eenvoudiger worden.

14°. Het wapen der cavalerie zal den lande veel minder geld kosten, dan het tegenwoordig doet.

13°. De administratie, die toch al zoo ingewikkeld is, wordt dit nog veel erger tengevolge van de vele mutatiën.

14°. De tegenwoordige organisatie is bijna *f* 38.000.— duurder dan de door mij voorgestelde.

Van de door mij voorgestelde veranderingen zouden zonder eenig bezwaar de volgende kunnen worden ingevoerd:

- 1°. het personeel uit de cantines wordt door gepasporteerde cavaleristen vervangen;
- 2°. iedere vrijwilliger verbindt zich voortaan op de door mij voorgestelde voorwaarden, namelijk voor 6 jaar en zooveel maanden, dat zijn verbintenis op 1 October eindigt, en om daarna 1½ jaar dienstplichtig te zijn. Bij de hooge handgelden van 120 en 180 gulden kan men gerust deze voorwaarden stellen;
- 3°. slechts op diezelfde voorwaarden worden reëngagementen toegestaan;
- 4°. bij de Marechaussée worden alleen huzaren en miliciens na volbrachten diensttijd, dus eveneens alleen op 1 October overgeplaatst;
- 5°. de paarden worden op de door mij voorgestelde data overgeplaatst van het Remonte-Depot in de regimenten en later in de veldeskadrons;
- 6°. de paarden voor de Rijschool, de Kon. Mil. Academie en het Eskadron Ordonnansen worden afgericht bij de Rijschool;
- 7°. de huzaren, die als paardenoppassers dienst doen bij de Kon. Mil. Academie en bij de Rijschool, worden teruggeplaatst bij de regimenten en vervangen door miliciens;
- 8°. de huzaren, die nu dienst doen als officiersoppassers mogen dit blijven, maar voortaan zullen alleen miliciens daarvoor aangewezen worden;
- 9°. de overplaatsingen bij het Eskadron Ordonnansen geschieden alleen op den 1^{en} October.

Als overgangmaatregel zou men de vrijwilligers, die nog minstens 2 jaar moeten dienen, in de gelegenheid kunnen stellen bij te teekenen tot den 1^{en} October, volgende op het einde van hun engagement en hen voor iedere maand *f* 2.— geven. Er wordt tegenwoordig zooveel geld aan handgeld uitgegeven, dat dit geen noemenswaardige onkosten zal veroorzaken.

Daarna zoude er dus niets anders overblijven, dan een wet in te dienen om ons wapen uit te breiden met 1 Ritmeester, 1 opperwachtmeester, 1 fourier en 14 paarden, en verder ons in plaats van zooals nu 525 miliciens voor 18 maanden onder de wapens te roepen, 125 miliciens gedurende 3 jaar en 143 milicien-paardenoppassers gedurende 26 maanden te laten dienen, terwijl men daartegenover kan stellen, dat

269 miliciens niet zullen behoeven op te komen en *eene bezuiniging van bijna f 38.000.— 's jaars wordt verkregen.*

Ik hoor, in mijn gedachten, reeds menig lezer uitroepen: „alles goed en wel, maar daarvoor is noodig dat de leden der Staten-Generaal toestaan miliciens voor 3 jaar onder de wapens te laten komen”.

Welnu, ik heb herhaaldelijk gesproken met leden der Tweede Kamer en wel van verschillende politieke richtingen en allen hebben mij te verstaan gegeven, dat, aangezien het natuurlijk is dat het leger geld kost en den burger lasten oplegt, zij daarom wel genegen zijn dit toe te staan, mits zij maar zeker waren, goede waar voor hun geld te krijgen. Zoodra echter een organisatie voorgesteld wordt, gaan onmiddellijk zooveel stemmen daartegen uit het leger op, dat hun vertrouwen in die organisatie aan het wankelen wordt gebracht en daarom zijn zij huiverig hun stem er voor te geven.

Dit jaar werd zelfs door leden der Tweede Kamer voorgesteld: de miliciens der cavalerie 2 jaar te laten dienen, dus er werden den Minister aangeboden 525 miliciens voor 2 jaar, zouden zij dan bezwaar maken, in plaats daarvan 125 miliciens voor 3 jaar en 143 miliciens voor 26 maanden toe te staan? Te meer, daar de gunstige condities, door mij voorgesteld, mij de overtuiging geven, dat dit aantal zich zeker vrijwillig zal aanbieden, zoodat geen man gedwongen zal zijn, tegen zijn zin bij de cavalerie en dus zoo langen tijd te moeten dienen.

Daarom doe ik een beroep op mijn collega's om mij te steunen en wel door mede in te stemmen met mijn beweren, dat:

- 1°. als de cavalerie der andere landen een driejarigen dienstdiensttijd noodig heeft, wij ook onmogelijk in een korteren tijd goede cavaleristen kunnen vormen;
- 2°. dat men al de voor cavalerist afgerichte menschen ook als zoodanig gebruikt en ze ons niet steeds afneemt voor de Marechaussée, voor oppasser, enz. Er is geen slechter systeem, dan zooals men zegt: „deshabiller Jean pour habiller Jacques”, en wij zijn tegenwoordig helaas steeds Jantje, die uitgekleeft wordt;
- 3°. dat wij eene organisatie moeten hebben in overeenstemming met onze oefeningen en niet zooals nu eene, die er lijnrecht tegen indruischt;
- 4°. dat wij voortaan niet meer menschen moeten africhten, dan wij noodig hebben, omdat daardoor ons wapen zoo vreeselijk duur wordt, hetgeen iedereen huiverig maakt, om iets te doen, om den toestand daarvan te verbeteren.

En dan ben ik overtuigd, dat wij voor het laatst zullen hebben hooren spreken van *het verval der cavalerie* en dat wij weldra eskadrons zullen hebben, die tegenover iedere vreemde ruitery gerust in het strijdperk zullen kunnen treden.

Mocht, hetgeen niet te hopen is, het tot de vrome wenschen blijven behooren, miliciens van 3 jaar te krijgen, dan is de door mij voorge-

stelde organisatie ook mogelijk met miliciens van 2 jaar, alleen moeten er dan natuurlijk jaarlijks de helft meer afgericht worden. Grootere kosten zouden hier niet aan verbonden zijn, want een regiment heeft onveranderlijk steeds 710 onderofficieren en manschappen onder de wapens, maar natuurlijk zou het gehalte van ons wapen minder zijn dan bij miliciens van 3 jaar.

R. VAN DER CAPELLEN.

ZUTPHEN, Maart 1901.

Majoor 1^e Regt. Huzaren.

Nog eens de financiële positie van den officier.

Met volledige instemming zal voorzeker het omtrent bovenstaand onderwerp door J. geschrevene in N°. 6 van dit tijdschrift door de meeste officieren van het Ned. leger zijn gelezen en door velen herlezen.

't Is dan ook niet tot wederlegging doch eerder tot aanvulling van bedoeld opstel, dat ik vermeen hier zeer in het kort eenige middelen te mogen aangeven, die eensdeels tot verbetering der financiële positie van den officier kunnen leiden, anderdeels tegemoet komen aan andere grieven door J. ten opzichte der positie van den officier geuit.

In „De Telegraaf” van Maandag 21 Januari jl., werd reeds onder den titel: „Bevordering tot eerste-luitenant en nog iets”, het onderwerp der traktementsregeling door mij besproken en, zonder al te groote eischen aan 's lands schatkist te stellen, op voldoende wijze opgelost.

Op het verkeerde uitgangspunt in ons belastingstelsel — meer in het bijzonder de gemeentebelastingen — ten opzichte der ambtenaren, werd in bedoeld ingezonden stuk alsmede gewezen. Dit belangrijke punt werd door J. voorbijgegaan. Een gehuwd officier is gedwongen van 15 tot 20 percent zijner bezoldiging af te staan voor directe-belastingen, als: personeele-, plaatselijke- en bedrijfs-belasting, benevens korting op zijn traktement voor het weduwen- en weezenfonds; ik bedoel hier den officier, die *zuinig* leeft en van drie tot zes jaren met zijne echtgenoot in leeftijd verschilt, wonende in eene gemeente waar de heffing $\pm 3\%$ bedraagt met ± 50 opcenten in de personeele belasting.

Hierdoor nu wordt feitelijk de bezoldiging van den ambtenaar in het algemeen geheel nominaal, d. w. z.: *zijn traktement ontvangt hij nimmer*; de gehuwde officier wordt gedwongen daarvan ongeveer een vijfde gedeelte af te staan en in sommige gemeenten bedraagt dit zelfs nog meer. Daarbij komen dan nog gedwongen verhuizingen, waarvan de kosten vaak het viervoud der zoo minieme vergoeding bedragen. De bezoldiging van den officier is gering en slechts met de grootste zuinigheid en inspanning is het mogelijk daarvan *te leven*, — de Heer J. merkt dit zeer terecht op, — doch wanneer de kortingen op die zoo karige bezoldiging verhoudingen aannemen, zooals in de laatste jaren het geval is, — ook door de laatste verhooging der weduwpensioenen —, dan houdt die mogelijkheid op en is de officier *verplicht* schulden te maken en ten slotte het eene gat te maken om het andere te stoppen.

In N°. 4 van dit tijdschrift wordt naar aanleiding der faillietver-

klaring van den Luitenant S. een zeer hard woord gesproken door een gepensionneerd of eervol ontslagen officier; Z.Ed. zegt woordelijk: „past het zoo iemand niet om de tering naar de nering te zetten? in stede van....? Ik ken het geval S. niet genoeg van nabij om daarover eenig oordeel uit te spreken en moet dus aannemen, dat de schrijver gegronde reden heeft voor zijne verontwaardiging, edoch het gaat niet aan te generaliseeren en tot de conclusie te komen dat ieder officier, die zijne schulden niet kan betalen en derhalve failliet wordt verklaard, uit den dienst behoort te worden verwijderd. Mogelijk was dit ook niet de bedoeling van den schrijver, hoewel de lezer zulks allicht zoude meenen. Vooreerst zij opgemerkt, dat niet immer de mogelijkheid bestaat om de „tering” te regelen naar eene „nering”, die tengevolge der vele gedwongen kortingen — waartoe ik ook belastingen reken (te Leeuwarden ontzettend hoog) — geheel ontoereikend is om in de gewone dagelijksche behoeften van een gezin te voorzien. Het behoeft toch geen betoog, dat waar een luitenant, ongehuwd zijnde, zuinig moet leven, een gehuwd ranggenoot — stellen we als normaal met drie of vier schoolgaande kinderen — te kort schiet. Zoodanig officier ontvangt maandelijks, na 14 dienstjaren en na aftrek van $\pm f$ 20.— gedwongen korting voor het weduwenpensioen, ongeveer f 80.— 's maands, nog te verminderen met circa f 10.— voor personee-, plaatselijke- en bedrijfs-belasting te zamen genomen (dit is zeer zeker een minimum en de man woont dan als een onderofficier); van die f 70.— moet hij dan voorzien in huisvesting, voeding, kleeding en verdere levensbehoefte voor zich en zijn gezin, schoolgeld, enz., voor zijne kinderen, hij moet lid zijn op de societeit, als het voorkomt verhuizen, speciale geneeskundige behandeling betalen; dit alles *moet*, maar hoe? Maakt zoo iemand schuld, dan heeft hij de tering (nota bene) niet naar de nering gezet en dus wordt hem zijne betrekking ontnomen! Ik zou dit oordeel niet gaarne onderschrijven. Stellen we een ander geval. Te D. in garnizoen zijnde, had een officier van het korps zijn vermogen toevertrouwd aan een kassier elders woonachtig; die officier leefde overeenkomstig zijne middelen; hij had schulden, die hij echter volkomen in staat was te voldoen. Op zekeren dag verwijderd zich die kassier met het onder hem berustende vermogen van bedoelden officier. Nu wordt voor dezen laatste de zaak anders: hij kan zijne verplichtingen niet nakomen en wordt ten slotte failliet verklaard, althans dit had kunnen gebeuren. Wie zou nu in zoodanig geval den betrokkene veroordeelen tot verwijdering uit den dienst! Ook hier zou ik niet gaarne daartoe medewerken. En zoo is feitelijk ieder geval anders en moet dit geheel afzonderlijk beschouwd worden. Ieder officier is in staat nog wel twintig gevallen op te noemen, waarbij hij zeer zeker den betrokkene zou helpen vrijspreken. Hier valt dan ook niet te generaliseeren en voor „verontwaardiging” is slechts in zeer enkele gevallen plaats.

En waar moet het heen, wanneer straks de belastingen nogmaals

worden verhoogd, wanneer men nogmaals zal goed vinden de weduwen een hooger pensioen toe te kunnen ten koste der gezinnen waarvan de hoofden in leven zijn, doch welke gezinnen niet kunnen eten van dit vooruitzicht op meerder weduwenpensioenen? Of ik de zorg voor de toekomst onzer weduwen dan afkeur? Voorzeker neen, doch de officier *kan* hiervoor van zijn traktement niets missen en zeer zeker niet in de verhouding, waarin dit thans wordt geëischt. Men ga zelf eens na, wat den tweede-luitenant, die in het huwelijk treedt, de eerste jaren rest van zijne nominale bezoldiging. Sommigen zeggen: dan moet hij maar *niet* trouwen en daarmee is volgens hen de zaak op afdoende wijze geregeld. Maar in ernst is dit toch geene logica; heeft men eenmaal eene maatschappelijke positie, dan mag men toch — zij 't dan ook eerst na eenige jaren — den billijken eisch stellen, in staat te worden gesteld om in die positie te huwen en, al is 't dan ook op zuinige wijze, zijn gezin te onderhouden. Thans is dat zoo niet en wel hoofdzakelijk niet, omdat het traktement van den officier geheel nominaal is.

En nu ten slotte: wat kunnen wij *doen* om te trachten den bestaanden onhoudbaren toestand te verbeteren? Ziehier mijn voorstel in den vorm van een verzoekschrift aan Z.Ex. den Minister van Oorlog:

„Geven met verschuldigden eerbied te kennen;

„Ondergeteekenden, allen officieren in actieven dienst van het „Nederlandsche leger;

„dat zij, kennis genomen hebbende van een opstel, getiteld: „De „financiële positie van den officier”, geplaatst in N°. 6 van het „tijdschrift „De Militaire Spectator”, zich ten volle vereenigen met „de strekking en inhoud van dat stuk;

„reden waarom zij zich met vorigen eerbied tot Uwe Excellentie „wenden met het verzoek, dat het U moge behagen op de wijze, „die door U het meest doeltreffend zal worden geacht, verbetering „te brengen in hunne financiële positie, door het *verhoogen* hunner bezoldiging of het *verminderen* hunner gedwongen lasten.”

't Welk doende, enz.

(*Volgen de namen*).

Wanneer nu de Redactie van dit tijdschrift dit verzoekschrift wilde stellen en voorts aan ieder officier gelegenheid wilde geven om door inzending eener carte de visite, aan de keerzijde waarvan b. v. de woorden: „ondergeteekende verzoekt zijn naam te plaatsen op het verzoekschrift aan den Minister van Oorlog (*volgt handteekening*)”, dan zou m. b. de oproeping door J. gedaan het gewenschte gevolg kunnen hebben. Thans rest de vraag: Is Uwe Redactie hiertoe bereid, m. a. w. wil zij ook daadwerkelijk het beoogde doel helpen bereiken?

Het antwoord mogen wij dan zeker wel hieronder aantreffen.

B., Juli 1901.

EEN OFFICIER.

N A S C H R I F T.

Tegen het stellen van het bovenbedoelde verzoekschrift moeten ondergeteekenden bezwaar maken, alhoewel zij overigens wel bereid zijn om in de aangegeven richting, binnen de perken van de plichten van officieren, mede te werken.

Alvorens evenwel verdere stappen te doen zouden wij den schrijver van bovenstaand stuk in overweging willen geven de ons reeds toegezegde nadere uiteenzetting van de plannen van den Heer J. af te wachten; mogelijk wordt door de samenvoeging van beider meeningen dan eene goede oplossing van de regeling van de financiëele positie van den officier gevonden, waaraan dringend behoefte bestaat en die, naar onze meening, alleen tengevolge van gemakzucht, kamervrees en egoïsme, van hen die de moeilijke jaren alreeds te boven zijn, tot dusverre achterwege bleef.

*De Redactie van
„De Militaire Spectator”.*

B O E K B E O O R D E E L I N G.

Bibliotheek van „De Jonge Gids” onder Redactie van HERM. HEYERMANS Jr. VII. Het dappere Hollandsche leger, door L. H. A. DRABBE, met een bijschrift van HERM. HEYERMANS Jr. Tweede druk. Amsterdam, 1901. D. BUYS Dz.

In een achttal schetsen, voorafgegaan door een bijschrift van HERM. HEYERMANS Jr. en gevolgd door een nawoord van den schrijver, wordt door L. H. A. DRABBE eene beschrijving gegeven van: „*Het dappere Hollandsche leger*”.

Doet de qualificatie van „dapper” bij het lezen van den titel alreeds minder aangenaam aan, omdat het zeker niet in de bedoeling van den schrijver gelegen heeft aan dat leger die eigenschap toe te kennen en het dus een schamperheidje zal moeten beteekenen, — de inhoud van de acht verschillende episodes uit het militaire leven is eenvoudig weerzinwekkend en stempelt deze proeve van opzettelijken smaad tot een pamflet. In het voorwoord wordt, zeker ter verontschuldiging daarvan gezegd, dat dit waardig stukje Nederlandsch proza zijn ontstaan te danken heeft aan de „botsing van twee levensbeschouwingen, waarvan de ondergaande (sic!) wortelt in gemoedsemotiën, die de onze —, n.l. die van de Heeren HEYERMANS en DRABBE — niet meer zijn of kunnen worden”. Wij achten een andere oorzaak juister, namelijk verschil in de levensbeschouwing van deze personen en die van welopgevoede en beschaafde lieden; voorts aan hun kant gemis van de kennis van den mensch in al zijn nuances en schakeeringen, met zijn goede en zijn

kwade zijden, zijn hartstochten en neigingen, zijn tekortkomingen en deugden, zijn meerdere of mindere mate van ontwikkeling; en eindelijk de zucht om quand-même te schelden.

Met moedwillige overdrijving wordt het intieme leven in het militaire huishouden op smalende wijze beschreven en daarbij spant de schrijver zich in alleen het laagste, het vuilste en het gemeenste uit de diepste diepten van het menselijke leven op zoogenaamd realistische wijze aan het licht te brengen. Met een zeker welbehagen baadt hij zich in dat vuil en handelt hij, in tegenstelling met de edele dieren, die hun lichaam zorgvuldig rein houden van smet en vuil, op overeenkomstige wijze als het zwijn, dat zich bij voorkeur rondwentelt in het slijk en zijn eigen faeces. Ook stelt hij er schijnbaar een vermaak in de liederlijkste termen te boekstaven, ook daar waar hij zelf aan het woord is en niet meer zijn ten tooneele gebrachte figuranten sprekende worden ingevoerd, en hij heeft zich met dien toon zoozeer vereenzelvigd, dat hij van deze laatsten niet goed meer te onderscheiden is.

En dat is maar gelukkig ook; *die* overdrijving, *die* lust naar het gemeene en het liederlijke in de voorstelling: zij spreken voor zichzelf; zij stempelen die voorstelling als door en door valsch en onwaar; zij ontheffen ons van de plicht den schrijver en zijn paranymph meer dan boven is geschied terecht te wijzen.

Wij zelf hebben dat leven doorgeleefd, niet enkele maanden maar jaren aan een stuk en dat geeft ons het recht om zóó te spreken. Zeker, niet alles was zooals men het in kringen van lieden van fatsoenlijken huize zou hebben gewenscht, ook wij moesten veel aanhooren dat ons minder stichtte, maar eilieve hoe kan dat anders, waar menschen uit alle lagen der maatschappij worden samengebracht? Wat de schrijver ons evenwel geeft als zelf doorleefde episodes, dat komt ons voor niet anders te zijn dan eene verzameling van door overlevering sterk, ja tot in het gedrochtelijke overdreven verhalen uit lang vervlogen jaren, die in de militaire samenleving nog de rondte doen, schoon het type, dat zich aan die handelingen, gedragingen en zegswijzen schuldig maakte, voorlang is uitgestorven. Bijkans dertig jaar geleden werden zij ons juist zóó opgedischt, doch, meer waar dan de schrijver, zeide men er toen bij, dat die verhalen stamden uit den tijd toen vrijwilligers van verdacht allooi, meestal uit den vreemde in ons leger overgeplant, de vaste kern van den soldatenstand vormden. Tooneelen en toestanden, als door den schrijver worden beschreven, wij hebben ze na het jaar 1870 in ons leger niet aangetroffen noch bijgewoond en dit ongeacht de ongebondenheid, welke jaarlijks vóór de inlijving door een groot gedeelte van de lotelingen op de openbare straat wordt tentoongespreid, dus op een tijdstip, dat velen hunner de kazerne zelfs nog niet van buiten hebben gezien. Dat moet de schrijver eens gaan zien, wellicht schrijft bij dan eene brochure die tot titel voert: Het liederlijke Nederlandsche plebs. Doch ter zake; juist de vormende kracht van de discipline en het goede voorbeeld van officieren en kader zijn het, welke die ongebondenheid in

den dienst doet plaats maken voor orde, tucht, regelmaat en oppassendheid, en die ons niets dan lof doet hebben voor den omgang met en de behandeling van de militieplichtigen door de militairen van beroep.

Kan 't na het vorenstaande nog verwonderen dat wij de door den schrijver in het licht gegeven schetsen stempelen: of tot moedwilligen laster met de zucht om te schaden, of tot produkten van een zóó overspannen verbeelding, dat men moet vreezen den schrijver eenmaal in een gesticht voor zenuwlijders te zullen zien eindigen.

Mocht de eerste qualificatie de juiste zijn, dan zij het de verachting van alle eerlijke weldenkende lieden, welke hem treffe, als straf voor het zich opzettelijk vergrijpen aan de eer en den goeden naam van het geheele leger. O.

Klapper op den Inwendigen Dienst der Infanterie, samengesteld door C. H. SMETS. Eerste-Luitenant der Koloniale Reserve. Stoomdrukkerij „De Phoenix” te Nijmegen. Prijs f 0.20.

Met de samenstelling van dezen klapper is door den Schrijver een nuttig werk verricht. Reeds vroeger hadden wij de gelegenheid, toen de toenmalige Eerste-Luitenant Jhr. ALTING VON GENSAU er een op den velddienst vervaardigd had, er op te wijzen hoezeer dergelijke klappers, in een algemeene behoefte voorzagen. Met dezen is zulks niet minder het geval.

Wel wijst de inhoud van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie *hoofdstuksgewijze* duidelijk aan, wat in dat reglement behandeld en omschreven wordt, maar *functiesgewijze* laat die inhoud wat omschrijving betreft alles te wenschen over en dit juist maakt het thuisgeraken en het zoeken in den „Inwendigen Dienst” zoo moeilijk.

De algemeene verplichtingen van den „commandeerenden officier” bijvoorbeeld worden omschreven in art. 24, dus in één artikel, maar in 52, zegge twee en vijftig andere artikelen wordt nader vastgesteld, wat tot de functiën van den „commandeerenden officier” behoort.

De Sergeant-Majoor en de Sergeant van de Week vinden hunne algemeene verplichtingen omschreven ieder mede in één artikel; voor beiden echter gelden nog 21, zegge een en twintig andere artikelen, welke her- en derwaarts door het geheele reglement zijn verspreid.

Overeenkomstige opmerkingen kan men maken voor den „Kapitein van de Week”, den „Luitenant van de Week”, den „Luitenant van den Dag”, den „Commandant van de Kazernewacht”, enz., enz., zoodat het alphabetisch rangschikken van de bepalingen het zoeken bijzonder gemakkelijk heeft.

Hopen wij dat de Schrijver zich aaugetrokken moge gevoelen om ons meerdere van die klappers te bezorgen, die de studie en het zich eigen maken van den inhoud van onze reglementen en voorschriften zoo bijzonder in de hand werken. K.

Ter aankondiging ontvangen:

Militaire Rechtspleging. Beknopte handleiding ten dienste van Officieren en aanstaande Officieren, door P. P. C. COLLETTE, Kapitein der Infanterie, en J. J. C. VAN DIJK, Eerste-Luitenant der Infanterie, Leeraar in het Militaire Strafrecht aan de Koninklijke Militaire Academie. Aflevering 6/7. W. J. E. TJEENK WILLINK, *Zwolle*, 1901. Prijs der aflevering f 0.50. Geheel linnen banden voor dit werk zijn bij den uitgever verkrijgbaar ad f 0.40.

Toespraak ter gelegenheid van het Gouden Feest van het Instructie-Bataljon, door G. J. W. KOOLEMANS BEYNEN, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf. *Kampen*, Juni 1901. LAURENS VAN HULST.

Klapper op den Inwendigen Dienst der Infanterie. Samengesteld door C. H. SMETS, Eerste-Luitenant der Koloniale Reserve. Stoomdrukkerij „De Phoenix” te *Nijmegen*.

Canons à Tir Rapide, Système EHRHARDT, pour l'artillerie de bord, de place et de côte 1899, de la Rheinische Metallwaaren- und Maschinenfabrik, *Düsseldorf*.

Reservekader. Wenken voor den Adspirant en Vrijwilliger voor het Reservekader bij de Infanterie en de Vesting-Artillerie, — en — Handleiding ten dienste van hen, die zich voorbereiden tot het examen van Reserve-Korporaal, Reserve-Sergeant en Vaandrig bij het Wapen der Infanterie. Samengesteld door A. B. KNOOK en S. J. WESSELINK, Eerste-Luitenants der Infanterie. Zeven deelen. *Haarlem*, 1901. DE ERVEN LOOSJES.

Bibliotheek van „De Jonge Gids” onder Redactie van HERM. HEYERMANS JR. VII. Het dappere Hollandsche leger, door L. H. A. DRABBE, met een bijschrift van HERM. HEYERMANS JR. Tweede druk. *Amsterdam*, 1901, D. BUIJS DZ.

Die Munition der 7.5 cM. Schnellfeuer-Feldkanone, System EHRHARDT, C. 1901. Rheinische Metallwaaren- und Maschinenfabrik *Düsseldorf*. *Düsseldorf*, 1901. Buchdruckerei L. SCHWAM.